

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ
ANA BİLİM DALI

YÜKSEK
LİSANS
TEZİ

YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE
YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR
META-SENTEZ ÇALIŞMASI

AYLİN ALTINIŞIK AKGÖZ

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
BİLİM DALI

Antalya, 2022

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA
YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ

Antalya, 2022

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR
META-SENTEZ ÇALIŞMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ

**Danışman:
DOÇ. DR. Miray DAĞYAR**

Antalya, 2022

DOĐRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dūřecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalarda gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

03/ 06 / 2022

Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ' ün bu çalışması 03/06/2022 tarihinde jürimiz tarafından Program Geliştirme ve Öğretim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan: (Unvan) Adı Soyadı
(Çalıştığı kurum, Fakülte, Bölüm)

Doç. Dr. Hale SUCUOĞLU

Üye:(Unvan) Adı Soyadı
(Çalıştığı kurum, Fakülte, Bölüm)

Doç. Dr. Harun ŞAHİN

Üye (Danışman): (Unvan) Adı Soyadı
(Çalıştığı kurum, Fakülte, Bölüm)

Doç. Dr. Miray DAĞYAR

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Yabancı Öğrencilerin Eğitimde Yaşadığı Sorunlara Yönelik Bir Meta-Sentez Çalışması

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun ..... Tarihli ve ..... Sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmayı hazırlarken bana her konuda destek olan, yardımını esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Miray DAĞYAR hocama, tez jürimde olan Doç. Dr. Hale SUCUOĞLU ve Doç. Dr. Harun ŞAHİN hocalarıma çok teşekkür ediyorum. Çalışmam boyunca bana desteklerini esirgemeyen meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma sevgi ve teşekkürlerimi sunarım. Çalışmamda her zaman yardımcı olan Erbay AKIN ve Halil AKTAŞ' a teşekkür ediyorum. Yüksek lisans ve tez yazma dönemim boyunca bana destek olan, minnettar olduğum eşim Ömür ve kızım Özüm' e çok teşekkür ediyorum. Yaşamımda bugünlere gelmemde en büyük emeği olan canlarım, annem, babam, abim ve kardeşime sonsuz teşekkür ederim.

ÖZET

YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI

ALTINIŞIK AKGÖZ Aylin

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Miray DAĞYAR

Haziran 2022, 101 sayfa

Bu çalışma ilkokulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını inceleyen çalışmaları meta-sentez yöntemini kullanarak belirlemeyi amaçlamıştır. Ayrıca yabancı öğrenci sayısı çok olan bir ilkokuldaki öğretmenlerin ve yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlara yönelik görüşlerini alıp meta-sentez çalışması temaları ile karşılaştırmıştır. Çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Çalışmanın birinci aşamasında ilkokulda eğitim gören yabancı öğrencilerin sorunlarına yönelik çalışmalar meta-sentez yöntemi kullanarak incelenmiştir. Meta-sentez birden fazla araştırmanın bulgularını inceleyerek ve yorumlayarak ortaya çıkan bir araştırma yöntemidir. Meta-sentez çalışmasına belirlenen ölçütleri taşıyan 20 çalışma dâhil edilmiştir. Çalışmaların incelenmesinde uzman görüşü alınarak kodlama formu hazırlanmış, tüm çalışmalar tek tek incelenmiştir. Meta-sentez çalışmasının basamaklarına göre incelenen çalışmalar tematik yaklaşımla analiz edilerek kodlar ve temalara ulaşılmıştır. Çalışmanın meta-sentez aşamasında belirlenen ana temalar şunlardır: Öğrencilerin eğitimsel sorunları, öğrencilerin sosyal sorunları, öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle karşılaştığı sorunlar. Çalışmanın ikinci aşaması, Antalya ili Konyaaltı ilçesinde 2020-2021 eğitim yılında öğrenci sayısının %28' i yabancı uyruklu öğrenci olan bir ilkokuldaki 5 sınıf öğretmeni ve 10 yabancı uyruklu öğrenci ile görüşme yapılarak gerçekleştirilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonucunda elde edilen verilerin incelenmesi içerik kodlaması tekniği ile yapılmıştır. Görüşme sonucunda sorunlar; dil bilmeme, akademik sorunlar, veli desteği ve uyum sorunları olarak kodlanmıştır. Yapılan çalışmada elde edilen bulgular ile ulaşılan sorunların ana kaynağı olarak “dil bilmeme” görülmektedir. Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu öğrencilerin akademik ve sosyal açıdan sorun yaşadıkları ve öğretmenlere de sorun yaşattığı belirlenmiştir. Sorunların çözümüne dair öneriler çalışmada yer almaktadır.

Anahtar kelimeler: *Yabancı uyruklu öğrenci, ilkokul eğitimi, yabancı öğrenci sorunları, meta-sentez yöntemi*

ABSTRACT

A META-SYNTHESIS STUDY ON THE PROBLEMS EXPERIENCED IN EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS

ALTINIŞIK AKGÖZ, Aylin

Master's Degree Thesis

Department of Educational Science

Thesis Consultant: Assoc. Prof. Dr. Miray DAĞYAR

July 2022; 101 pages

This study aimed to determine the studies examining the problems of foreign students studying in primary school by using the meta-synthesis method. In addition, it took the opinions of the teachers and foreign students in a primary school with a large number of foreign students on the problems and compared them with the themes of the meta-synthesis study. Qualitative research approach was adopted in the study. In the first stage of the study, studies on the problems of foreign students studying in primary school were examined using the meta-synthesis method. Meta-synthesis is a research method that examines and interprets the findings of multiple studies. 20 studies meeting the criteria determined were included in the meta-synthesis study. In the examination of the studies, a coding form was prepared by taking expert opinion, and all studies were examined one by one. The studies examined according to the steps of the meta-synthesis study were analyzed with the thematic approach, and codes and themes were reached. The main themes determined in the meta-synthesis stage of the study are as follows: educational problems of students, social problems of students, problems faced by teachers due to foreign students. The second stage of the study was carried out by interviewing 5 classroom teachers and 10 foreign students in a primary school in Konyaaltı, Antalya province, in the 2020-2021 academic year. Face-to-face interviews were conducted using a semi-structured interview form. The data obtained as a result of the interview were analyzed by content coding. Problems as a result of the meeting; language proficiency, academic problems, parent support and adaptation problems. "Lack of language" is seen as the main source of the problems reached with the findings obtained in the study. It has been determined that foreign students who do not speak Turkish experience academic and social problems and cause problems for teachers. Suggestions for the solution of these problems are included in the study.

Keywords: *Foreign student, primary school education, foreign student problems, meta-synthesis method*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	viii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.3 Problem Cümlesi.....	3
1.3.1 Alt Problemler	3
1.4 Araştırmanın Sayıtları	3
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	4
1.6 Tanımlar.....	4

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 Eğitim	5
2.2 Türkiye' de İlkokul Eğitimi	6
2.3 Yabancı Uyruklu Öğrenci Kavramı	9
2.4 Göç Kavramı ve Türkiye' ye Göç.....	10
2.5 Küreselleşme.....	15
2.6 Çok kültürlülük	16
2.7 Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	17

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1	Araştırma Yöntemi.....	27
3.1.1	Meta-sentez Yöntemi.....	27
3.1.2	Görüşme.....	30
3.2	Çalışma Grubu	30
3.2.1	Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışma Grubu.....	30
3.2.2	Görüşme Yapılan Çalışma Grubu	41
3.3	Veri Toplama Aracı ve Süreci	44
3.3.1	Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalar İçin Veri Toplama	44
3.3.2	Görüşme İçin Veri Toplama Aracı ve Süreci.....	45
3.4	Verileri Çözümleme Yöntemleri.....	46
3.4.1	Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaları Çözümleme Yöntemleri	46
3.4.2	Görüşmede Elde Edilen Verileri Çözümleme Yöntemleri	47
3.4.3	Geçerlik ve Güvenirlik.....	47

BÖLÜMIV

BULGULAR

4.1	Meta-sentez Sonucu Elde Edilen Bulgular.....	49
4.1.1	Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar	50
4.1.2	Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar.....	52
4.1.3	Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar.....	53
4.1.4	Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler.....	55
4.2	Görüşme Yoluyla Elde Edilen Bulgular.....	58
4.2.1	Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar	58
4.2.2	Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri.....	63

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1	Sonuç ve Tartışma.....	65
-----	------------------------	----

5.1.1	Yabancı İlkokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sorunlar	65
5.1.2	Yabancı Öğrencisi Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar	66
5.1.3	Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	68
5.2	Öneriler.....	70
5.2.1	Uygulayıcılar İçin Öneriler	70
5.2.1.1.	Yabancı Öğrencilere ve Velilerine Yönelik Öneriler	71
5.2.2	Araştırmacılara Yönelik Öneriler	71
KAYNAKÇA.....	.....	72
EKLER.....	.....	79
EK 1. ÖĞRETMEN YARI YAPILANDIRILMIS GÖRÜŞME FORMU		79
EK 2. ÖĞRENCİ YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU		81
EK 3. ETİK KURUL ONAYI		83
ÖZGEÇMİŞ	.....	87
BİLDİRİM	.....	88
İNTİHAL RAPORU	.....	89

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1 İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı (Göç İdaresi Merkezi, 2021).....	12
Tablo 3.1 Meta-sentez Çalışmasına Dâhil Edilen Araştırmalar	32
Tablo 3.2 İncelenen Çalışmaların Amaçları.....	33
Tablo 3.3 İncelenen Çalışmaların Hedef Kitlesi	34
Tablo 3.4 İncelenen Çalışmaların Amaçlarının Gruplandırılması.....	34
Tablo 3.5 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Türlerine Göre Dağılımı	35
Tablo 3.6 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı.....	35
Tablo 3.7 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Model ve Yöntemlerin Dağılımı.....	36
Tablo 3.8 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örneklem Gruplarının Dağılımı	37
Tablo 3.9 Meta-sentez Çalışmalarında Kullanılan Veri Toplama Araç ve Yöntemleri	38
Tablo 3.10 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalardaki Verilerin Analiz Teknikleri	39
Tablo 3.11 Okulda Eğitim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Ülkeleri Ve Sayıları.....	42
Tablo 3.12 Görüşme Yapılan Öğretmen Grubu	43
Tablo 3.13 Görüşme Yapılan Öğrenci Bilgileri.....	44
Tablo 3.14 Kohen Kappa Tutarlılık Katsayısına İlişkin Değerler.....	48
Tablo 4.1 Oluşturulan Ana Temalar	49
Tablo 4.2 Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar.....	50
Tablo 4.3 Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar	52
Tablo 4.4 Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar	54
Tablo 4.5 Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler	56
Tablo 4.6 Öğretmenlere Göre Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar.....	59
Tablo 4.7 Yabancı Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar (öğrenciler)	61

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1 Çeşitlerine Göre 2020 Yılında İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancılar (GİM, 2021)	13
Şekil 2.2 2021 Yılında İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)	13
Şekil 2.3 2021 Yılında Kısa Dönem İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)	14
Şekil 2.4 2021 Yılında Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)	14
Şekil 2.5 2021 Yılında Aile İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)....	15
Şekil 3.1 Meta-sentezin işlem adımları (Polat ve Ay, 2016).....	29
Şekil 4.1 Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri	63

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çalışmanın giriş bölümünde araştırmanın problem durumuna, alt problemlerine, önemine, sayıtlara, tanımlara, sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Asırlardır insanlar farklı sebeplerle yaşadıkları yeri değiştirmek için başka yer arayışında olmuşlardır. Bu arayışların incelenmesiyle ortaya çıkan göç olgusu, insanlığın kitlesel hareketlerini anlamlandırmada kullanılan bir kavramdır. Gün geçtikçe insan hareketliliğinin boyutları farklılaşmakta ve günümüzde her yıl milyonlarca insan farklı nedenlerle göç hareketlerine katılmaktadır (Taşçı, 2009). Göç hareketini gerçekleştiren bireylere göçmen denilmektedir. Göçmenler şu şekilde tanımlanabilir: Ekonomik seviyesini üst duruma getirmek ve yaşam kalitesini artırıp, iyi şartlarda devam ettirebilmek için farklı coğrafyaya geçiş yapan bireylerdir (Taşkın, 2014).

Türkiye'ye özellikle son yıllarda çok fazla dış göç ve mülteci girişi olmuştur (Türkiye Göç Raporu, 2016). Birçok ülke vatandaşı, farklı kültürlerin birlikte hayatına devam ettiği ülkemize günümüzde yaşama, tecim, tatil, öğrenim gibi nedenlerle yerleşmek için gelmektedir (Duygu, 2016). Başka bir toplumda yaşamaya karar veren bireylerin, yetiştiği toplumun kültürü ile yaşadığı toplumun kültürü arasındaki farklılıklar nedeniyle problemler yaşaması ve yaşatması kaçınılmazdır. Türkiye için önemli bir turizm kenti olan Antalya dış göçün yoğun olduğu bölgelerden biridir. Antalya'nın yerleşik yabancı nüfusu ekonomik, sosyal, kültürel, sağlık, eğitim, ulaşım, iletişim, eğlence vb. bütün ihtiyaçlarını Antalya'da karşılamaktadırlar. Antalya'ya yerleşen yabancılar, çocuklarının eğitim ihtiyacını da ülkemizde gidermektedir. Bazı okullardaki sınıflarda yabancı öğrenci sayılarında yoğunluk görülmekte ve eğitim-öğretim açısından sorunlar yaşanabilmektedir (Duygu, 2016).

Eğitim, bir toplumun arzu ettiği insan profilini yetiştirmek için izlediği yoldur. Dünya üzerinde her çocuğun eğitim hakkı vardır. Bir devlet eğitim politikasını ve programını belirlerken, onun kapsayıcı özellikte olmasını sağlamak zorundadır. Küreselleşmenin artması ile eğitim yapısındaki değişimlerden biri; savaş, geçim sıkıntısı ve hayat koşulları gibi sebeplerle farklı ülkelere giden göçmen çocuklarla yabancı öğrenci sayılarının artmasıdır.

Türkiye, son yıllarda yabancı öğrenci sayısının hızla arttığı ülkelerden biri olmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı rapora göre resmi devlet ilkokullarında eğitim gören yabancı öğrenci sayısı 369.622'dir (HBO, 2019). Farklı ülkelerden gelen yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sorunlarına yönelik yapılan birçok araştırma öncelikle dil problemi nedeniyle öğrencilerin uyum problemleri yaşadığını göstermektedir (Polat, 2012; Güngör, 2015; Duygu, 2016; İçöz,2019). Yapılan çalışmalar incelendiğinde problemler; akademik sorunlar, lisan ve iletişim sorunları, sosyal ilişkilerde yaşanan sorunlar, kültür farklılığı şeklinde temalara ayrılmıştır (Şimşir ve Dilmaç, 2018; Güngör ve Şenel, 2018).

1.2 Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bireylerin eğitiminde ilkokul döneminin ve sınıf öğretmenlerinin etkisi fazladır. İlk bilgi ve davranışların edinildiği ilkokul çağında olan sığınmacı öğrencilerin yaşamlarına devam edebilmeleri, eğitim aldıkları okulların düzenine uymaları, hayatlarındaki kötü durumlardan uzaklaşabilmeleri öğretmenlerinin bakışı ve tavrıyla doğrudan ilişkilidir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Sınıfında yabancı uyruklu öğrenci olan öğretmenlerin kullanabileceği özel bir program yoktur. Öğretmenler, yabancı öğrenciler için kullandıkları yöntem ve teknikleri deneme yoluyla bulmaya çalışmaktadır. Yabancı öğrencisi olan sınıf öğretmenleri, öğrencilerinin gelişimi ve yaşanan problemlerin çözümü için sınıf içinde birçok ek çalışma yapmaktadır. Bu çalışmada; yabancı uyruklu ilkokul öğrencileri ile ilgili literatürde yapılan araştırmalar incelenerek, çalışmalarda ulaşılan bulguların sentezlenmesi ve mevcut durumdaki problemleri belirleyip problemlere çözüm önerileri sunmak amaçlanmaktadır.

Alan yazında yabancı uyruklu ilkokul öğrencileri ile ilgili akademik çalışmalar bulunmaktadır (Polat, 2012; Güngör, 2015; Duygu, 2016; İçöz, 2019; Şimşir ve Dilmaç, 2018; Güngör ve Şenel, 2018). Bu çalışmalarda öğrencilerin problemleri ile ilgili nitel ve nicel verilere dayalı bulgulara ulaşılmıştır. Ancak literatürde, yabancı öğrenci sorunları ile ilgili yapılan araştırmaları bütüncül bir yaklaşımla inceleyen çalışmanın olmadığı görülmüştür. Yapılan çalışma ile literatürdeki bu eksikliği gidermek amaçlanmaktadır. Araştırmanın ilk boyutunda yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı sorunlara yönelik yapılan akademik çalışmaların bulgularını meta-sentez yöntemiyle bütünleştirerek ele alınması amaçlanmaktadır. Ayrıca yabancı ilkokul öğrencileri ve sınıf öğretmenleriyle görüşmeler yapılarak veriler elde edilmiştir. Görüşme verileri ile meta-sentez çalışması bulgularını birleştirerek ulaşılan sonuçlar sayesinde özgün bir çalışma olacağı düşünülmüştür.

1.3 Problem Cümlesi

Çalışmada, yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin eğitim sisteminde yaşadığı sorunlara ilişkin yapılmış nitel araştırma bulgularını bütüncül olarak değerlendirmek (meta-sentez) amaçlanmaktadır. Bu amaçla araştırma sorusu:

“İlkokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin öğrenme-öğretme sürecinde yaşadıkları sorunlar nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.3.1 Alt Problemler

Araştırmada, problem cümlesini detaylı incelemek için alt problemler şu şekilde belirlenmiştir:

- Yabancı uyruklu ilkököl öğrencileriyle ilgili yapılmış çalışmalarda hangi sorunlara ulaşılmıştır?
- Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin sorunları için çalışmalardaki çözüm önerileri nelerdir?
- Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerine eğitim veren öğretmenlerin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Yabancı uyruklu ilkököl öğrencilerinin öğrenme-öğretme sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.4 Araştırmanın Sayıltıları

Yapılan araştırmada;

- Araştırmanın konusu hakkında yapılmış olan literatür taramasının, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği açısından doğru ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

- Kullanılan kaynak tarama yöntem ve tekniklerinin, elde edilen verilerin, katılımcıların kişisel bilgilerinin güvenilir olduğu varsayılmıştır.

- Katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme formuna yönelik belirttikleri görüşlerinin yansız ve yeterli olduğu varsayılmaktadır.

- Kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun, katılımcıların karşılaşılan sorunlar hakkındaki görüşlerini doğru ve içten bir şekilde belirleyebilecek özelliğe sahip olduğu varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın birinci boyutu:

- Türkiye’ de Nisan 2022 tarihine kadar yapılmış olan,
- Yabancı uyruklu ilkokul öğrencileriyle ilgili,
- Nitel yaklaşımla yürütülen,
- YÖKTEZ veri tabanında ulaşılabilen tez ve ERIC, SSCI, ULAKBİM, EBSCO, ASOS, HIC, Emerald veri tabanlarında, Google Akademik arama motorunda erişim engeli olmayan makalelerle sınırlıdır.
- Araştırmada 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Antalya ili Konyaaltı ilçesinde bir ilkokulda çalışan 5 sınıf öğretmeninin ve eğitimine devam eden 10 yabancı uyruklu dördüncü sınıf öğrencisinin görüşlerine ulaşılmıştır.
- Araştırma, ilkokullardaki görevli sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerin yarı-yapılandırılmış görüşme formuna verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- Araştırmada elde edilen veriler, araştırmada kullanılan veri toplama aracıyla sınırlıdır.

1.6 Tanımlar

Yabancı Uyruklu Öğrenci: Eğitim almak amacıyla bir başka ülkeye giden, mülteci, sığınmacı ve uluslararası koruma ihtiyacı olan bireyleri kapsamaktadır (Çağlar, 1997).

Sınıf öğretmeni: Eğitimin amaçları doğrultusunda eğitim-öğretim faaliyetlerini ilkokul 1-4.sınıflarda uygulayan ve yürüten kişidir (Özdayı, 1990).

Göç: Maddi durumunu ve yaşam kalitesini daha iyi seviyeye çıkarmak amacıyla yaşadığı bölgeden başka bir bölgeye geçilme olayına denilmektedir (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2020).

Göçmen: Kendi yurdunu bırakarak, yerleşmek üzere başka bir ülkeye göçen kimse, aile ya da topluluk (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2020).

Mülteci: Başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık (Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, 2020).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi ve yabancı uyruklu öğrenciler hakkında karşılaşılan sorunların yer aldığı araştırmalara değinilmiştir. Literatürde yabancı öğrencilerle ilgili yapılan çalışmaların sonuçları yer almaktadır. Kuramsal çerçeve eğitim, Türkiye’ de ilkökul eğitimi, yabancı öğrenci kavramı, göç kavramı, Türkiye’ ye göç, küreselleşme ve çok kültürlülük başlığında açıklanmıştır.

2.1 Eğitim

İnsanlık var olduğundan beri çevrelerindeki olayları anlamayı ve yaşam şartlarını geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu amaçlarını gerçekleştirerek de medeni toplumları oluşturmuşlardır. Medeniyetle birlikte teknoloji geliştikçe toplumların yapısı sürekli bir değişime uğramış ve insanların sahip olması gereken davranış sayısı sürekli çoğalmıştır. İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak, bilim, teknoloji ve sosyal hayatlarındaki seviyelerini yükseltmek için sürekli bir gelişmeye ihtiyaç duymuşlardır. Bu değişikliklere uyum sağlamayı kolaylaştırmanın ve gereken davranışları insanlara kazandırmanın yolu eğitimidir. Eğitim, pek çok düşünür ve eğitimci tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Ertürk’ e (2013) göre eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve amaçlı olarak istenilen davranış değişimini ortaya çıkarma sürecidir. Tyler’ a (akt. Sönmez, 2017) göre eğitim “kişinin davranış örüntülerini değiştirme süreci” olarak tanımlanmıştır. Sosyologlar eğitimi; bireyin içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması ve o toplumun kültürünü öğrenerek geliştirmesi olarak betimlemişlerdir (Ergün, 2015). Yapılan farklı tanımlara göre eğitimin, bireyin davranışlarını planlanmış deneyimleri sonucunda değiştirmeyi ve bireylerin topluma uyum sağlama yeteneklerini geliştirmeyi amaçladığı söylenebilir.

Eğitimin amacı bireye istendik davranışlar kazandırmaktır. Eğitimde istenen verimi tam olarak alabilmek için plana ihtiyaç duyulmaktadır. Öğrencilerin tutumlarında amaçlanan farklılığı ortaya çıkarmak amacıyla kapsamı geniş ve detaylı olarak yapılan öğretim tasarlama ve ölçme-değerlendirme çalışmaları eğitim programı şeklinde ifade edilir. Eğitim programları,

ihtiyaç analizi yaparak bireyde meydana gelmesi istenen davranışları belirler; bu davranışlar-hedef (kazanım) olarak saptanır. Hedeflere uygun içerik belirlenir ve düzenlenir, buna uygun öğretim materyali geliştirilir, öğretim durumları seçilir ve en sonunda da hedefe ne derece ulaşıp ulaşılmadığı kontrol edilir (Ertürk, 2013).

Eğitim programları, her ülkede birbirinden farklı niteliklere sahiptir. Eğitim programları ülkenin ve dünyanın ihtiyaç duyduğu insan tipini yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Eğitim programları eğitim-öğretimin planlanmış ve düzenli bir süreç olarak ilerlemesini sağlamaktadır. Ayrıca eğitimin kalitesi ile bağlantılı olarak programlar devletin eğitim anlayışının hayata geçirilmesinde aktif role sahiptir (Varış, 1996). Eğitim kültürünün devamını sağlamakta ve nesilden nesile milli kültür aktarımını yapabilmekte en önemli göreve sahiptir. Dolayısıyla eğitim programlarının çok iyi düzenlenmesi, öğretmenlere yol göstermesi, öğrencilerin bireysel farklılıklarına ve gelişim dönemlerine uygun olması ayrıca hedef kazanımların hangi düzeyde gerçekleştirildiğini düzenli bir şekilde kontrol edebilme fırsatı sağlaması gerekmektedir(Uyar, 2017).

Türkiye’de temel eğitim ülkede yaşayan herkese ücretsiz verilmektedir ve insanların tamamının örgün ve yaygın eğitim kurumları vasıtasıyla eğitim almaları amaçlanmaktadır. Örgün eğitim kurumları belirli yaş grubundaki öğrenciler için belirlenmiş öğretim programlarına uygun eğitim veren kurumlardır. Örgün eğitim kurumları; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır.

2.2 Türkiye’ de İlkokul Eğitimi

Türkiye’de 2012-2013 eğitim yılında 4+4+4 olarak 12 yıllık kademeli zorunlu eğitim sistemi gelmiştir (MEB, 2012’a). Bu nedenle, zorunlu eğitim verilen eğitim kurumları ilkokul, ortaokul ve lise şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Zorunlu eğitim, devletin vatandaşlarına eğitim almaları gereken zamanı zorunlu hale getirdiği dönemdir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanuna göre;

B) İlköğretim:

I – Kapsam:

Madde 22 – (Değişik:27/6/2019-7180/4 md.)

Mecburi ilköğretim çağı, 6-14 yaş grubundaki çocukları kapsar. İlkokulların birinci sınıfları için o yılın 31 Aralık tarihi itibarıyla 72 ayını tamamlayan çocukların kaydı yapılır.

Ancak çocuğun gelişimine bağlı olarak okula erken başlamasıyla da kaydının ertelenmesi ile ilgili hususlar yönetmelikle düzenlenir.

II – Amaç ve görevler:

Madde 23 – İlköğretimin amacı ve görevleri, milli eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak,

1. Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak ve onu milli ahlak anlayışına uygun şekilde yetiştirmek;

2. Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenim kurumuna hazırlamaktır.

3. (Ek: 16/8/1997- 4306/4 md.) İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servisleri tarafından gerekli çalışmalar yapılır.

Türkiye’ de ilköğretimin amaçlarını maddeler halinde 1739 sayılı kanuna göre şu şekilde sıralayabiliriz:

- Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirip onları hayata ve üst öğrenime hazırlama,
- Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na ve demokrasinin ilkeleri, insan hakları, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk alabilen birey olma bilincini kazandırma,
- Öğrencilerin millî ve evrensel kültür değerlerini tanımaları, benimsemeleri, geliştirmeleri ve bu değerlere saygı duymalarını sağlama,
- Öğrencileri, kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkı yapan, kendisi, ailesi ve çevresiyle barışık, başkalarıyla iyi ilişkiler kuran, iş birliği içinde çalışan, hoşgörülü ve paylaşmayı bilen, dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirme,
- Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine, sosyal, kültürel, eğitsel etkinliklerle millî kültürümüzü benimsemelerine ve yaymalarına yardımcı olma,
- Öğrencilere bireysel ve toplumsal sorunları tanıma ve bu sorunlara çözüm yolları arama alışkanlıkları kazandırma,
- Öğrencilere, toplumun bir üyesi olarak kişisel sağlığının yanı sıra ailesinin ve toplumun sağlığını korumak için gerekli bilgi ve beceri, sağlıklı beslenme ve

yaşam tarzı konularında bilimsel geçerliliği olmayan bilgiler yerine, bilimsel bilgilerle karar verme alışkanlığı kazandırma,

- Öğrencilerin becerilerini ve zihinsel çalışmalarını birleştirerek çok yönlü gelişmelerini sağlama,
- Öğrencilerin kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, çağdaş teknolojileri etkili biçimde kullanabilen, plânlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirme,
- Öğrencilerin ilgi alanlarının ve kişilik özelliklerinin ortaya çıkmasını sağlamak, meslekleri tanıtmak ve seçeceği mesleğe uygun okul ve kurumlara yönleltme,
- Öğrencileri derslerde uygulanacak öğretim yöntem ve teknikleriyle sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerle kendilerini geliştirmelerine ve gerçekleştirmelerine yardımcı olma,
- Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirme,
- Doğayı tanıma, sevme ve koruma, insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine ve bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruma bilincini kazandırma,
- Öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yönleltme,
- Öğrencilere, bilgi yüklemek yerine onlarda zekâyı ve yaratıcı düşünceyi ortaya çıkarma, onlara bilgiye ulaşmanın yöntem ve tekniklerini öğretme,
- Öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünsel becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olma,
- Öğrencilerin kişisel ve toplumsal araç-gereci, kaynakları ve zamanlarını verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlama, ilköğretim kurumlarının amacıdır.

Türkiye’ de ilkokul eğitiminin süresi dört yıldır ve eğitim kurumlarında karma eğitim-öğretim yapılır. Cinsiyet, dil, ırk, felsefî görüş ya da din ayrımı yapmadan eğitim kurumlarında herkes eğitim alabilir. Hiçbir kişi, zümre ya da sınıf eğitimde üstünlük elde edemez. Eğitimde imkân ve fırsat eşitliği ilkesi esas alınır.

Çocukların karşısındaki kişileri anlayabilmesi, kendini ifade edebilmesi, karşılaştığı zorluklara çözümler bulabilmesi gibi davranışları kazanması ve hayatında uygulayabilmesi önemli becerilerdir. Bu becerilerin öğretilmeye başlandığı kurumlar ilkokullardır. İlkokul çağı

çocuğun tüm büyüme ve eğitim gereksinimlerinin sağlanması gereken kritik çağdır (Çınar, 2008). Bireylerin gelecekteki yaşam kalitesini etkileyen becerilerin kazanılması ve bireyi topluma hazırlaması açısından ilkokul en önemli eğitim basamağı olarak değerlendirilir (Gültekin, 2007).

2.3 Yabancı Uyruklu Öğrenci Kavramı

Türk Dil Kurumu “yabancı” kelimesini “başka bir milletten olan, başka devlet uyruğunda olan (kimse), bigâne, ecnebi” şeklinde tanımlamaktadır. Çağlar (1997), “Yabancı Uyruklu Öğrenci” tanımını eğitim-öğretim için anavatanından farklı devlete giden, muhacir, sığınmacı ve uluslararası koruma gereksinimi olan bireyler şeklinde yapmıştır. MEB’in(2019) 30 Nisan 1985 tarihli Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrenci yönetmeliği, yabancı uyruklu öğrenci her derece ve seviyedeki eğitim kurumunda eğitim gören veya Türkçe kurslarına devam eden Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan birey olarak ifade edilir.

Demirhan (2017) yabancı uyruklu öğrenci tanımını, farklı bir ülkeye yerleşmiş olsa dahi eğitim gördüğü ülkenin vatandaşı olmayan kişiler olarak ifade etmiştir. UNESCO (2009) yabancı uyruklu öğrenci kavramını “eğitim amacıyla ulusal veya bölgesel sınırları aşmış, uyruğu olduğu ülkesinin dışında öğrenci olarak kayıtlı kişi” olarak belirtmiştir.

Yabancı öğrenci tanımı kısaca uyruğu başka bir ülkeye ait olan ama geldiği ülkede eğitim alan öğrencileri kapsamaktadır. Farklı ülkelerden gelerek ülkemizde eğitim almaya başlayan öğrencilerin geliş nedenleri birbirinden farklıdır. Türkiye’ye gelen yabancıların daha çok savaş, baskı, sürgün, afet, iş imkânı ya da evlilik gibi nedenlerle buraya yerleştikleri görülmektedir. Yabancı uyruklu öğrencileri tanımlamak için mülteci, sığınmacı, göçmen ya da misafir vb. gibi farklı isimler de kullanılmaktadır (Demir, 2020). Yabancı öğrenci kavramına giren öğrencilerin kendi kültürlerinden farklı nedenlerle koparak, yaşamaya başladığı ülkenin eğitim sistemine ve kültürüne uyum sağlaması kolay bir durum değildir.

Türkiye’ de Millî Eğitim Bakanlığı resmî e-okul sistemine kayıtlı 648.108 geçici koruma kapsamına alınan yabancı öğrenci eğitim-öğretimine devam etmektedir. Yabancı Öğrenci Bilgi İşletim Sisteminde 10.720 kayıtlı öğrenci varken, açık okullara kaydolun 26.091 öğrenci bulunmaktadır (HBÖGM, 2020).

2.4 Göç Kavramı ve Türkiye' ye Göç

Göç kavramı ilk çağlardan itibaren zamanın her döneminde insanların hayatında olan ve göç edenler kadar göç edilen yerdeki insanları da etkileyen bir durumdur. Türk Dil Kurumu “Ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret” şeklinde göç kelimesini açıklamaktadır.

Göç kavramının bilimsel literatürdeki çeşitli ifadeleri şu şekildedir: Kara ve Korkut (2010) günümüzdeki göçleri tercih değil zorunluluktan ortaya çıkan, insanların yerinden edilme durumu olarak ifade etmiştir. Sirkeci ve Yüceşahin (2014) göç kavramını; bir toplumda yaşanan maddi ve manevi değişikliklere uygun yaşayabilmenin bir sonucu olarak görse de sonucunda önemli ekonomik ve kültürel sorunları doğuran ayrıca toplum arasındaki ayrışmayı artıran bir durum olarak ifade etmiştir. Başol' a (1995) göre göç, bir toplumdaki popülasyonun belli bir bölümünün farklı sebeplerle yaşadıkları coğrafyadan uzaklaşıp farklı bir bölgede hayatını devam ettirme maksadıyla yerleşmesidir. Göçün sebeplerinden biri maddi sebepler olabiliyorken, bazı göç eden kişiler için de din ile ilgili zorluklar, düşünce farklılıkları, siyasi olaylar nedeni ile idam, hapis, işkenceden kaçmak olarak görülmektedir (Kılıç, 2010).

Türkiye, dünya üzerindeki konumu itibariyle çevresindeki ülkelere farklı olarak hem göç alan hem göç veren ayrıca başka ülkelere göç eden insanlar için geçiş koridoru olarak kullanılan çok boyutlu bir göç ülkesidir (Kara ve Korkut, 2010). Türkiye özellikle son yıllarda jeopolitik ve jeostratejik konumu nedeniyle fazla sayıda göç dalgasına uğramış ve çok sayıda göç eden insana ülkeye giriş izni vermiştir. Orta Doğu' da yaşanan çatışmalar, siyasi ve etnik savaşlar, ekonomik sorunlar gibi nedenlerle göç hareketleri artmış ve bu nedenle Türkiye' ye çok sayıda göçmen gelmiştir (Danış, 2004). Türkiye çok sayıda göç hareketi ile karşılaşmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti kendi vatandaşlarına verdiği hakları göçmenlere de sağlayan insani göç yaklaşımı benimsemiştir. Türkiye açık kapı politikası uygulayarak ülkeye giriş yapan göçmenlerle ilgili kriter belirlemesi yapmamış ve sayısı oldukça fazla olan göçmenler için ciddi bir maddi kaynak ayırmıştır (Günay, Atılğan ve Serin, 2017).

Türkiye önceki yıllarda Avrupa ülkelerine çalışma amacıyla çok miktarda insan gönderen bir devlet iken yakın zamanda “göçmen misafir eden bir devlet” konumuna gelmiştir. Bu durumun nedenleri şu şekilde özetlenebilir: Afganistan vatandaşlarının Sovyet Rusya işgalinden kaçmaya çalışması, İran'daki siyasi baskılar (1970ler), Irak'taki Saddam Hüseyin yönetiminin neden olduğu savaşlar ve Doğu Avrupa ve Sovyetler Birliği'nin dağılması insanların daha güvenilir ortama sahip ülkelere gitmesine neden olmuştur. Türkiye' deki göç kategorisi ile ilgili değişen göç akışları şu şekilde gruplandırmıştır; bunlar (1) çalışma amaçlı

düzensiz göçmenler; (2) transit göçmenler;(3) sığınmacılar ve mülteciler ile (4) düzenli göçmenlerdir (İçduygu ve Aksel, 2012). Ayrıca son yıllarda Suriye'deki olaylar nedeniyle Türkiye çok sayıda göçmene kapılarını açmıştır (Bozbeyoğlu, 2015; Moralı, 2018).

Küreselleşmenin etkisiyle Türkiye doksanlı yıllardan itibaren Avrupa ülkeleri olan İngiltere, Almanya ve Kuzey Avrupa ülkelerinden yerleşme amacıyla gelen insanlara ev sahipliği yapmaktadır. Başta turizm nedeniyle Ege ve Akdeniz' i ziyaret eden yabancı turistlerin daha sonra buralara yerleştiği görülmektedir (Demir, 2020).

Türkiye' de, Akdeniz Bölgesi'nde yaşayan ve buraya yerleşip konut sahibi olan yabancı sayısı sürekli artmaktadır. Türkiye' de yabancılara yönelik konut satışında İstanbul birinci sırada, Antalya ikinci sırada yer almaktadır (TÜİK, 2021). Yabancı uyruklu insanlardan Türkiye' ye gelip yerleşenler için daha birleştirici ve kabul edici bir ifade olan “yerleşik yabancı” kavramı kullanılmaktadır. İklim, doğal ve tarihi güzellikler, uygun hayat şartları, evlilik vb. nedenlerle Antalya' ya gelip yerleşen yabancı sayısı her yıl artmaktadır. Bu insanlar yeni yaşam alanlarında aileleriyle birlikte topluma uyum sağlama çabasına girmektedir (Duygu, 2016).

Türkiye' de yaşayan yabancıların dağılımını öncelikle iş imkânı, iklim, ekonomik durum, aynı uyruğa sahip vatandaşların bir arada olma isteği gibi unsurlar etkilemektedir. Özellikle Batı ve Doğu Avrupa ülkelerinden ülkemize göç edenler yaşamak için Akdeniz ve Ege Bölgesi' ni seçmektedir. Tablo 2.1' de ülkemizde yaşayan yabancıların illere göre dağılımı verilmektedir. En fazla yabancı sayısı 478.335 ile İstanbul' da bulunmaktadır. İkinci sırada 95.259 kişi ile Ankara gelmektedir. Antalya 91.072 kişi ile üçüncü sırada gelerek yabancılar için tercih edilir bir şehir olduğunu göstermektedir. Tunceli ise 45 yabancı ile ülkemizde en az yabancıların yaşadığı şehirdir (Göç İdaresi Müdürlüğü, 2020).

Tablo 2.1 İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancıların İllere Göre Dağılımı (Göç İdaresi Merkezi, 2021).

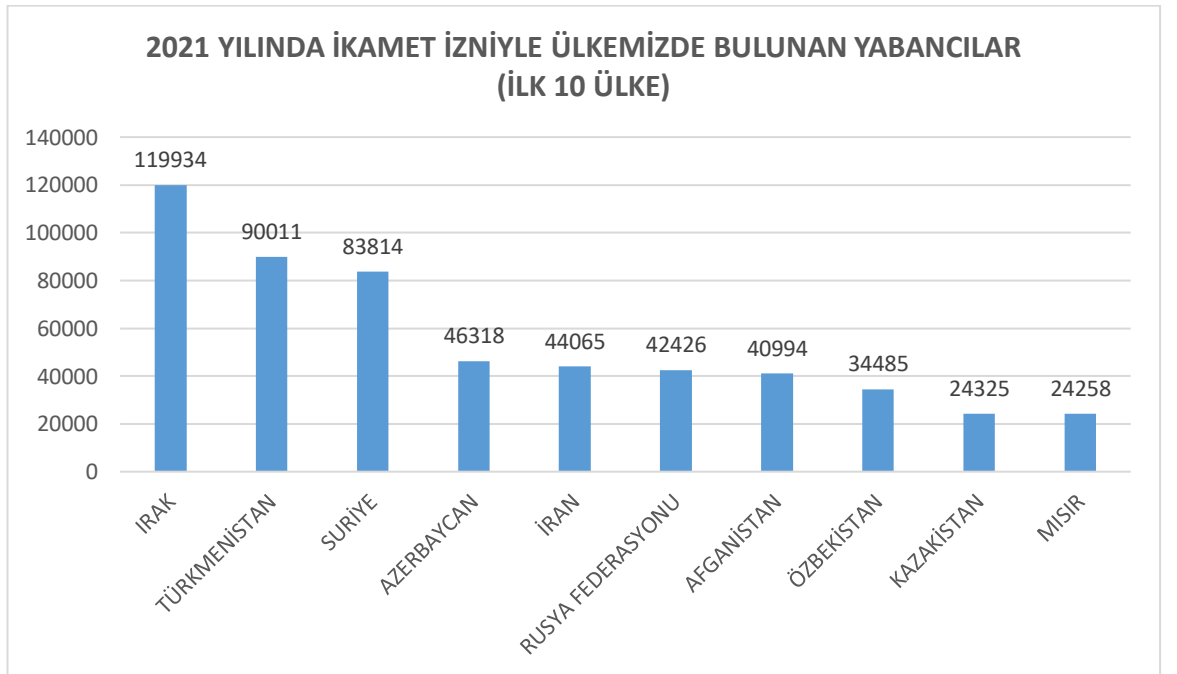
İL SIRA	İLLER	TOPLAM	İL SIRA	İLLER	TOPLAM
GENEL TOPLAM				980.813	
1	ADANA	5.820	42	KAHRAMANMARAŞ	1.762
2	ADYAMAN	331	43	KARABÜK	5.657
3	AFYONKARAHİSAR	1.977	44	KARAMAN	599
4	AĞRI	378	45	KARS	1.278
5	AKSARAY	2.197	46	KASTAMONU	2.516
6	AMASYA	631	47	KAYSERİ	5.941
7	ANKARA	95.259	48	KIRIKKALE	762
8	ANTALYA	91.072	49	KIRKLARELİ	2.334
9	ARDAHAN	195	50	KİRŞEHİR	1.582
10	ARTVİN	548	51	KİLİS	1.003
11	AYDIN	7.538	52	KOCAELİ	11.883
12	BALIKESİR	4.173	53	KONYA	9.086
13	BARTIN	1.223	54	KÜTAHYA	2.968
14	BATMAN	707	55	MALATYA	1.464
15	BAYBURT	127	56	MANİSA	2.956
16	BİLECİK	624	57	MARDİN	799
17	BİNGÖL	108	58	MERSİN	25.717
18	BİTLİS	382	59	MUĞLA	17.783
19	BOLU	3.733	60	MUŞ	72
20	BURDUR	961	61	NEVŞEHİR	964
21	BURSA	40.229	62	NİĞDE	1.747
22	ÇANAKKALE	3.922	63	ORDU	2.254
23	ÇANKIRI	1.225	64	OSMANİYE	482
24	ÇORUM	2.111	65	RİZE	1.063
25	DENİZLİ	4.296	66	SAKARYA	13.301
26	DİYARBAKIR	1.031	67	SAMSUN	12.445
27	DÜZCE	1.284	68	SİİRT	470
28	EDİRNE	4.818	69	SİNOP	436
29	ELAZIĞ	919	70	SİVAS	1.047
30	ERZİNCAN	532	71	ŞANLIURFA	4.174
31	ERZURUM	1.491	72	ŞIRNAK	353
32	ESKİŞEHİR	7.290	73	TEKİRDAĞ	5.811
33	GAZİANTEP	12.934	74	TOKAT	2.152
34	GİRESUN	1.344	75	TRABZON	5.439
35	GÜMÜŞHANE	166	76	TUNCELİ	45
36	HAKKÂRİ	608	77	UŞAK	2.115
37	HATAY	2.201	78	VAN	1.667
38	İĞDIR	456	79	YALOVA	16.933
39	ISPARTA	3.388	80	YOZGAT	1.021
40	İSTANBUL	478.335	81	ZONGULDAK	1.833
41	İZMİR	22.335			

*03.03.2020 itibariyle

2021 YILINDA İKAMET İZNİYLE BULUNAN YABANCILAR	
(ÇEŞİTLERİNE GÖRE)	
KISA DÖNEM	635.194
ÖĞRENCİ İKAMET İZNİ	88.993
AİLE İKAMET İZNİ	77.845
DİĞER	63.094

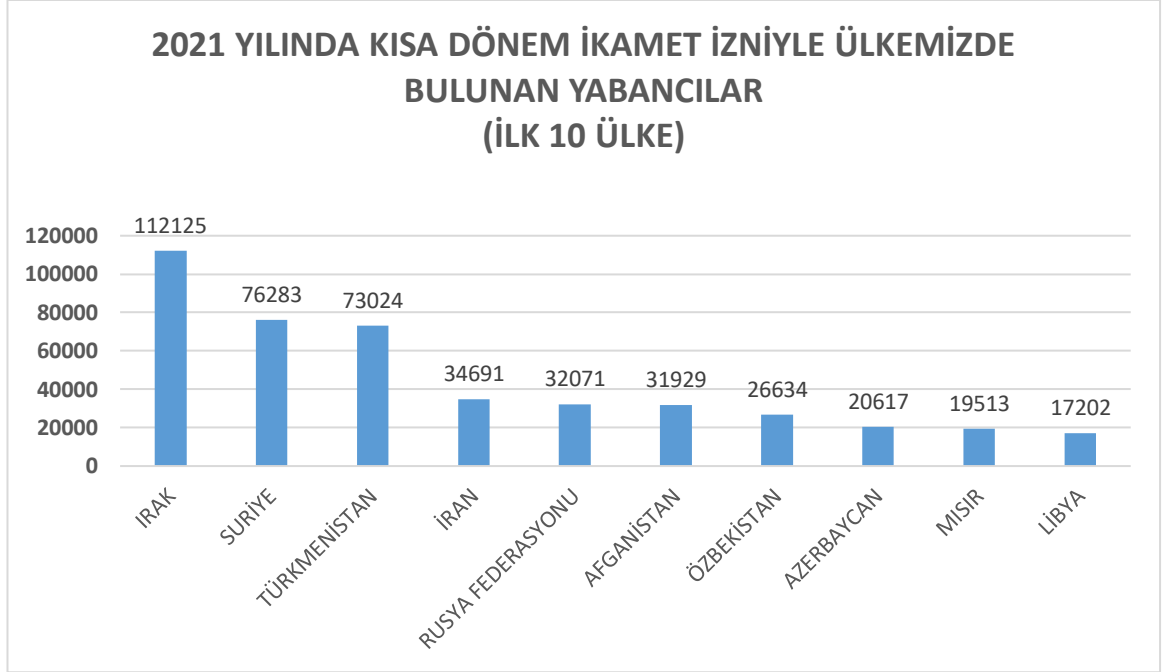
Şekil 2.1 Çeşitlerine Göre 2020 Yılında İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancılar (GİM, 2021)

İkamet İzni: Yabancı uyruklu kişinin sosyal yaşamının düzeni ve Türkiye’nin kanuni düzeni için zorunlu olan, Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre Türkiye’de oturma için verilen resmi izin belgesi olarak tanımlanmaktadır. Bu kanunun 30. maddesine göre, kısa süreli oturma izni, aile oturma izni, öğrenci oturma izni, uzun dönem oturma izni, insani oturma izni ve insan ticareti mağduru oturma izni olmak üzere toplamda 6 çeşit ikamet izni vardır (goc.gov.tr). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nden alınan verilere göre 2021 yılında en fazla ikamet izni kısa dönem ikamet izinleridir.

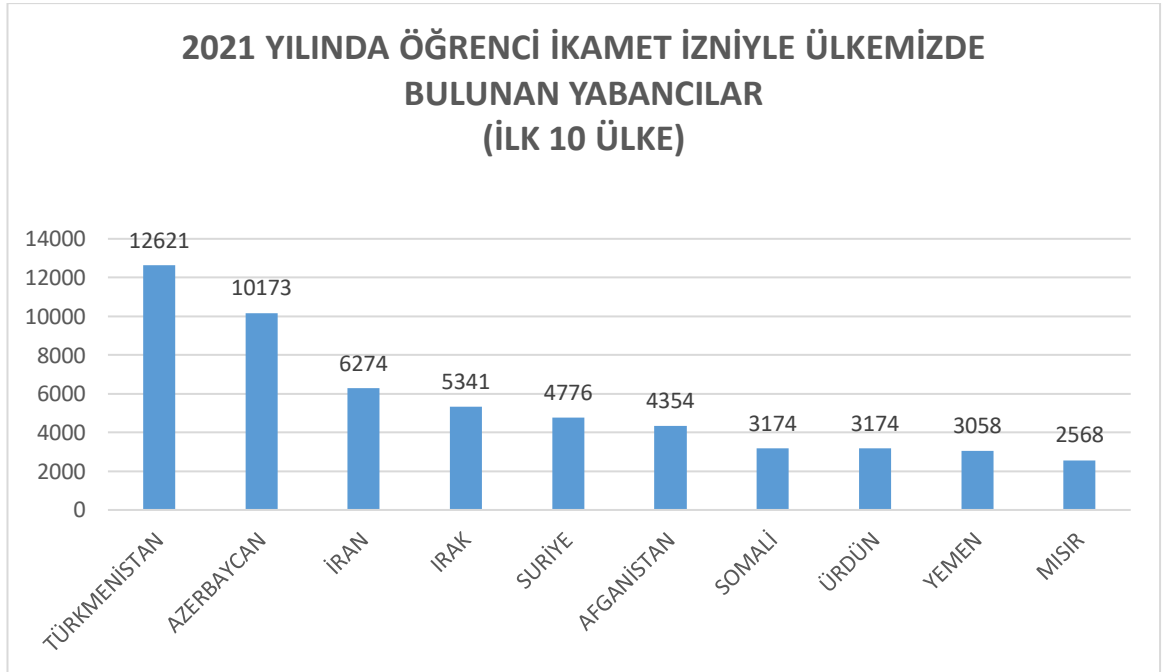

Şekil 2.2 2021 Yılında İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)

Türkiye’ de 2021 yılında alınan ikamet izinlerini ülkelere göre dağılımını incelediğimizde; 119.934 kişi ile Irak uyruklular birinci, 90.011 kişi ile Türkmenistan uyruklular ikinci ve 83.814 kişi ile Suriye uyruklular üçüncü sırada yer almaktadır.

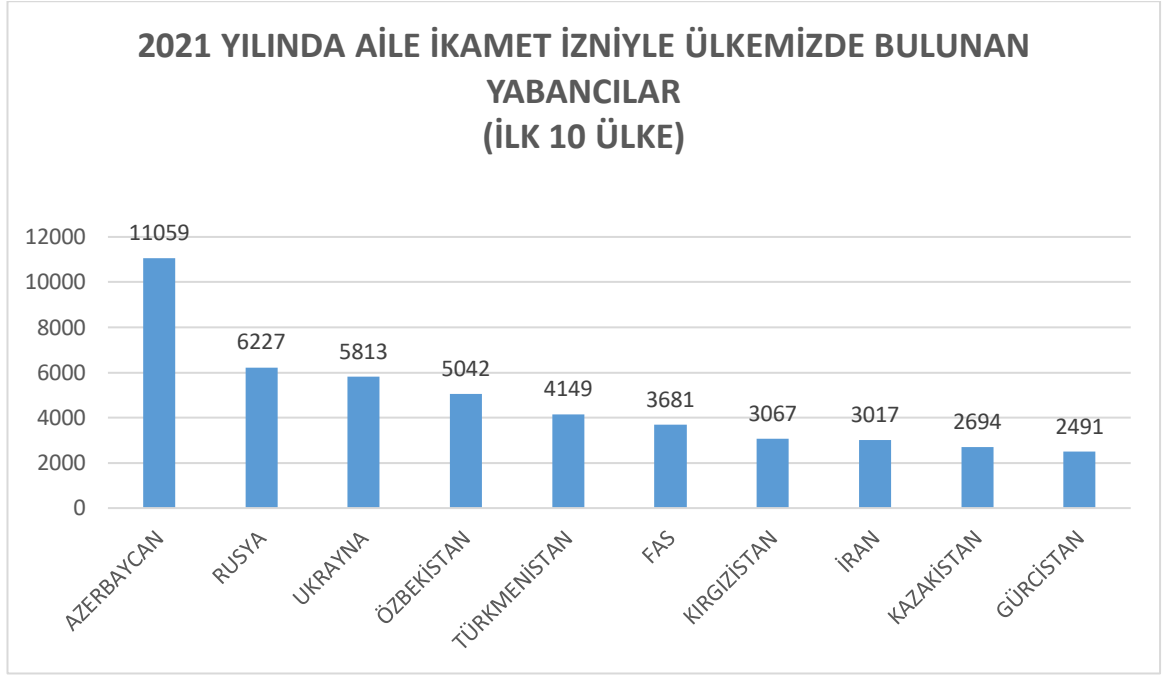

Şekil 2.3 2021 Yılında Kısa Dönem İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)

Şekil 2.4 2021 Yılında Öğrenci İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)

Türkiye’ de öğrenci ikamet izni alan yabancı uyruklu vatandaşları incelediğimizde; birinci sırada Türkmenistan 12.621 kişi, Azerbaycan 10.173 kişi ile ikinci ve üçüncü sırada 6274 kişi ile İran gelmektedir. Ortadoğu’ da yaşayan öğrenciler için Türkiye’nin eğitim için tercih edilen bir ülke olduğu söylenebilir.

Şekil 2.1 2021 Yılında Aile İkamet İzni ile Türkiye’de Yaşayan Yabancılar (GİM, 2021)

Türkiye’ de 6458 sayılı Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu 34 ila 37nci maddeleri ile aile ikametgâh izni düzenlenmektedir. 2021 yılı verilerine göre aile ikametgâh izninde birinci sırada Azerbaycan, ikinci sırada Rusya Federasyonu, Üçüncü sırada Ukrayna yer almaktadır.

2.5 Küreselleşme

Bayar (2008) küreselleşmeyi; dünyanın değişik coğrafyalarında hayatını sürdüren insan, toplum ve ülkelerarasındaki iletişim ve etkilenme durumlarının seviyesinin “müşterek bağlılık” anlayışıyla zamanla çoğalması olarak tanımlamıştır. Çalık ve Sezgin (2005) küreselleşmeyi; dünyada bütün alanlarda uzaklığın önemsiz duruma gelmesi, siyasi, ekonomi ve kültür ile ilgili konularda dünyanın birleşmesi şeklinde ifade etmektedir. Küreselleşme evrensellelikle yerelliğin zıtlığı olarak değil, eş zamanlı ve birlikte bir hareket edebilme durumu olarak nitelendirilebilir (İçli, 2001). Teknolojinin gelişmesi sayesinde ekonomik ve ideoloji ile ilgili faktörler küreselleşmenin en önemli sebepleri olarak kabul edilmektedir (Yurdabakan, 2002).

Bilim ve komünikasyon teknolojileri, devletleri maddi, politik ve kültürel konular kadar ziraat, sağlık, öğretim gibi diğer sosyal konularda da değiştirmekte; ağ toplumu, bilgi toplumu, enformasyon toplumu gibi yeni toplum tarzları ortaya çıkarmaktadır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin hızlı değişimi dünyanın ihtiyaç duyduğu insan tipinin de hızlı değişimine neden olmaktadır. “Yaşam boyu öğrenme” ve “öğrenmeyi öğrenme” gibi kavramlar küreselleşme ile ön plana çıkmıştır (Karaman, 2010).

2.6 Çok kültürlülük

Kültür “tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Kültür öğeleri zamanla değişmekte olup, küreselleşmenin etkisiyle dünyadaki farklı kültürel değerler birbirini etkilemeye ve iç içe geçmeye devam etmektedir. American Psychological Association [APA] (2002) tarafından çok kültürlülük "milliyeti, kökeni, dili, cinsel yönelimi, cinsiyet, yaşı, engellilik durumu, sosyal statüsü, eğitimi, dini tercihi ve diğer kültürel boyutlarının kabul edilmesi" şeklinde ifade edilmektedir. Çelik (2008) çok kültürlülüğü “1980lerden sonra gelişen modern toplum yapısına ve milliyetçi devlet tarzına yönelik eleştiri ile artış gösteren küreselleşmenin etkisiyle yayılmış tüm toplumu ilgilendiren bir durum” olarak tanımlamıştır.

Kültürün eğitim üzerindeki etkisi büyüktür. Gelişmiş toplum yapısında, birlikte yaşayan kişilerin değişik kültürel yapılarla birbirlerini etkilemeleri ve etkilerken hoşgörülü davranışlar göstermeleri istenmektedir. Bu nedenle farklı kültürleri bir arada bulunduran toplumlar bireylerin gelişimini sağlamak ve onların farklı bireylerle yaşamaya uyumlu bir bakış açısına sahip olabilmesi için eğitimde çok kültürlü bir anlayışa sahip olması gerekmektedir (Cırık, 2008). Aslan ve Aybek (2018) yaptıkları araştırmada, ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerine çok kültürlülükle ilgili yaptırılan etkinliklerin sonuçlarını incelemiştir. Görüşmeler sonucunda öğrenciler farklı kültürel niteliklere sahip kişilere yönelik; yardım edeceklerini, sevgi göstereceklerini, saygılı davranacaklarını, birlikte oyun oynayacaklarını, hoşgörülü olacaklarını, farklılıklarına saygı göstereceklerini, duygudaşlık kuracaklarını, anlayışlı davranacaklarını ve dalga geçmeyeceklerini belirtmiştir. Sonuçta çok kültürlü yapıya sahip toplumlarda eğitimde de bu anlayışa uygun programlara yer vermek gerekmektedir.

2.7 Konu ile İlgili Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde yabancı öğrenciler ile ilgili Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalar yer almıştır. Yabancı uyruklu öğrenciler konusunda yapılan çalışmaların yöntemleri ve elde edilen sonuçlarla ilgili inceleme yapılmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı sorunlar, yabancı öğrencisi olan öğretmenlerin sorunları ve sorunların çözümü için yapılanlar incelenmiştir. Yapılan çalışmada, ilkokulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler analiz edilse de alan yazında yabancı öğrencilerle ilgili farklı eğitim kademelerini kapsayan çalışmalar da yer almaktadır.

Polat (2012), Türkiye’de eğitim alan yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin okulda karşılaştıkları sorunları saptamayı hedeflediği olgu bilim deseni kullanılan çalışmada sekiz sınıf öğretmeni, yedi branş öğretmeni, yirmi iki yabancı uyruklu öğrenci ve on bir veli ile görüşme yapmıştır. Araştırmada üç tane yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Öğretmenler, eğitim-öğretim sırasında yabancı uyruklu öğrenciler ile bazı sorunlar yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu sorunlar aile, eğitim sistemi farkı, yaş, dil ve kültürel sorunlar şeklinde gruplandırılmıştır. Öğretmenler yabancı öğrenciler ile ilgili sorunlarda çözüm için çeşitli çalışmalar yaptıklarını belirtmiştir. Öğretmenlerin; çok kültürlü eğitim ortamı tasarlama, veli yardımı, kültürel kaynaşma, Türkçe öğretimi, öğrenci seçimi ve öğrenci-öğretmen etkileşimi gibi çalışmalar yaptıkları ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada öğretmenlerin sorunlar ile ilgili çözüm için; aile eğitimi, çok kültürlü eğitim, bireyselleştirilmiş program, oryantasyon, öğretmen-öğrenci iletişimi, özel okul, okul-aile iş birliği, eğitim programında değişiklik ve Türk çocuk bakıcılığı gibi tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir.

Güngör (2015), ilkokulda eğitim alan yabancı uyruklu öğrenci sorunları, bu sorunların neden ortaya çıktığı ve sorunlar için çözüm önerilerini öğretmen ve öğrenci görüşlerini alarak açıklamayı amaçlamıştır. Çalışmaya yirmi bir ilkokul öğretmeni ve yirmi dört yabancı uyruklu ilkokul öğrencisi katılmıştır. Katılımcılarla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Çalışma bulgularına göre, yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları temel sorunlar ana teması altında, “Dışlanma”, “Dil ve Kültür Farklılıkları”, “Uyum”, “Çevreyle İlişkiler”, “Ekonomik Sorunlar” ve “Politik Sorunlar” alt temaları belirlenmiştir. Araştırma öğrencilerin okulda dersleri, öğretmenleri ve arkadaşlarını anlamadığı, iletişim problemi yaşadığı, düşüncelerini paylaşmadığı, eğitim programının gerisinde kaldığı sonucuna ulaşmıştır. Öğrencilerin akademik açıdan da sorun yaşadığı ifade edilmiştir. Eğitim-öğretim sürecinde yaşanan sorunların kaynakları ana temasında; “öğrenci, öğretmen, aile, MEB ve devlet” olarak beş tema belirtilmiştir.

İçöz (2019) tezinde, Antalya ili Konyaaltı ilçesinde yabancı öğrencilerin bulunduğu beş ilkokulda toplam yirmi dört ilkokul öğretmeni ve yedi okul yöneticisi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle ilkokulda eğitimine devam eden yabancı öğrenciler ile ilgili yaşanan sorunlara ve sorunlara yönelik çözüm önerilerine yer vermiştir. Çalışma bulgularına göre yabancı öğrencilerle ilgili öğretmen ve okul yöneticilerin değindiği sorunlar “dil sorunu, kültür sorunu, ilgi sorunu, davranış sorunları ve denklik sorunu” olarak beş alt tema altında toplanmıştır. Öğretmenler yabancı öğrenciler nedeniyle ders anlatırken “dikkat dağınıklığı, vakit kaybı ve iletişim problemleri ” gibi sıkıntılar yaşadığını ifade etmiştir.

Erdem (2017) mülteci öğrencilere eğitim veren sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları problemleri belirlemek için bir çalışma yapmıştır. Çalışma Afyonkarahisar ili merkez mahallelerinde mülteci öğrenci sayısının fazla olduğu iki okulda yapılmıştır. Öğretmenlerin yabancı öğrenci kaynaklı sorunlarını tespit etmek ve sorunların çözümü için önerilerini belirleme amacı ile yaptığı “Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri” adlı araştırmada, öğretim sürecinde en önemli sorunun dil bilmeme nedeniyle yaşandığı belirtilmiştir. Katılımcılar, yabancı öğrenciler için araç-gereç ihtiyacı olduğunu, gösterim tekniği ya da görseller kullanarak dersi anlatmaya çalıştıklarını ve yabancı öğrencilere yönelik eğitim konusunda mesleki kurslara gereksinim duyduklarını ifade etmiştir. Ayrıca ilkokul öğretmenleri aile ve çocuklar için dil eğitimi için kurslar düzenlenmesi, uyum programının hazırlanması, ayrı okul-ayrı sınıf uygulaması gibi öneriler getirmiştir.

Özdemir (2016) ilkokul, ortaokul ve liselerde eğitimine devam eden farklı ülkelerden gelen öğrencilerin okul iklimine etkilerine yönelik okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerin görüşlerini değerlendirdiği bir çalışma yapmıştır. Bu amaçla farklı eğitim kademelerindeki 3 okuldan; 6 yönetici, 12 öğretmen, 12 Türk öğrenci ve 12 yabancı uyruklu öğrenci olmak üzere toplam 42 kişinin görüşlerini alarak çalışmayı gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, bünyesinde yabancı uyruklu öğrenci bulunan Sivas ilindeki okullarda, yabancı öğrencilerin okul iklimi üstünde bir etkileri olmadığı (%48) görüşünün ağırlık kazandığı belirlenmiştir. Araştırma bulgularına dayanılarak yabancı uyruklu öğrencilerin: okullara dengeli dağılımının yapılması, dil sorunlarının çözülmesi, hafta sonu destekleme ve yetiştirme kurslarına katılmaları, okulda devamsızlık yapmalarının önüne geçilmesi önerilmiştir. Yabancı öğrencilerin akademik başarı ortalamaları okul geneline katılmadan ayrı olarak değerlendirilip incelenmesi, kültür farklılıklarından yararlanılması, öğrencilerin durumları hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmesi, yabancı öğrencilere uyum eğitimi ve psikolojik destek verilmesi önerilmiştir. Yabancı öğrencilerin ailelerine eğitim

verilmesi ve ev ziyaretleri yapılması, yabancı öğrenciler ile ilgili kurumlarla iş birliği yapılması gibi öneriler geliştirilmiştir.

Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş (2016) “İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar” isimli makalelerinde çalışma grubu Denizli ilinde yabancı uyruklu öğrenciler bulunan okulda çalışan 16 öğretmen ve 5 okul yöneticisinden oluşmaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmen ve yöneticiler sorunları en fazla Suriyeli öğrencilerle yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Araştırmada ulaşılan verilere göre, yabancı uyruklu öğrenciler için Türkçe dil kursları açılması ve ailelerine ana-baba eğitimi için seminerler düzenlenmesi önerilmiştir. Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından davranış ve adaptasyon sorunları yaşadığı gözlemlenen yabancı öğrenciler için dillerini konuşan rehber öğretmen görevlendirilmesi ve yabancı uyruklu öğrenci velileriyle Türk öğrenci velilerinin kaynaşarak yardımlaşması için okullarda etkinlikler yapılması önerilmektedir.

Şimşir ve Dilmaç (2018), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Gördüğü Okullarda Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmada ilkokul ve ortaokul kademesindeki devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin yabancı öğrencilerle yaşadığı sorunlar ve yaşadıkları sorunlar için çözüm önerileri ortaya koyabilmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın gerçekleşmesi için 17 tane öğretmen ile görüşme yapılmıştır. Çalışmaya göre yaşanan problemler: “Dil ve iletişim problemleri, akademik problemler, sosyal problemler” olarak belirtilmiştir.

İmamoğlu ve Çalışkan (2017) çalışmasında, yabancı öğrencilerin devlete bağlı ilkokullarda aldığı ilkokul eğitimi hakkında öğretmenlerin görüşlerine başvurmuştur. Araştırmada Sinop ilinde görev yapan 20 sınıf öğretmeniyle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma bulgularına göre, öğretmenlerin çoğu yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimine yönelik hizmet içi eğitim ya da kurs almadıklarını ifade etmiştir. Türkiye’ de uygulanan eğitim programlarının yabancı öğrenciler konusunda eksik kaldığı öğretmenler tarafından dile getirilmiştir.

Biçer, Çoban ve Bakır (2014) makalelerinde, Atatürk Üniversitesi DİLMER’ de (Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi) Türkçe öğrenmek için kurslara devam eden yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunları belirlemeyi ve bu sorunlar için çözüm yolları sunmayı amaçlamıştır. Araştırma, Atatürk Üniversitesinde eğitimine devam ederken Türkçe kursuna giden yabancı uyruklu öğrenciler için hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanarak verileri elde etmiştir. Elde edilen verileri içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre katılımcılar uygulanan Türkçe öğretim programlarında öğrencilerin ana dili, yaşı, eğitim düzeyi ve kültürü gibi değişkenlere göre planlanma yapılmadığını vurgulamıştır. Öğrencilerin yaşadığı problemler; Türkçe dilbilgisi yapısı ile ilgili problemler,

eğitimle ilgili problemler ve dış problemler temaları şeklinde gruplandırılmıştır. Temalar altında çeşitli kategori ve kodlar oluşturularak bulgular detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Türkçe dilbilgisi yapısı nedeniyle karşılaşılan sorunlar, temel dil becerileri ile ilgili sorunlar, derslerin işlenmesinde kullanılan yöntem ve teknikler ile ilgili sorunlar, ölçme-değerlendirme ile ilgili sorunlar, okutmanlara yönelik yaşanan sorunlar, kurumlarla yaşanan sorunlar, yaşadıkları çevre ile ilgili sorunlar kategorileri şeklinde belirlenmiştir. Öğrencilerden Türkçe kelimeleri telaffuz ederken sorun yaşadıklarını belirtenler olmuştur. Öğrencilere derslerde sadece teorik bilgiler yerine günlük hayatta Türkçeyi rahat kullanma ile ilgili bilgiler verilmesi gerektiği önerilmiştir. Bunu sağlamak için de öğrencilerin ders sürecinde aktif çalışmalar yapma fırsatı bulması önerilmiştir.

Köse, Bülbül ve Uluman (2019) “Sınıf Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı makalede, verilerin toplandığı çalışma grubu İstanbul ilinde farklı okullarda görev yapan 154 sınıf öğretmenidir. Veri toplama aracı olarak geliştirdikleri “Kişisel Bilgi Formu ve Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrenciler hakkındaki tutumları olumlu olarak belirlenmiş ve kıdem, cinsiyet, yaş, eğitim durumları, mültecilerle ilgili herhangi bir eğitime, seminere katılma durumları gibi değişkenlere bağlı olarak farklılaşmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularına göre öğretmenlerin mülteci öğrencilere yönelik genelde olumlu tutum gösterdiği fakat öğretmenler ile yapılan yüz yüze görüşmelerde sınıfında mülteci öğrenci olmasını istemeyen öğretmenlerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sonucunda, öğretmenlere mülteci öğrencilerle ilgili farkındalık eğitimi verilmesinin gerekli olduğu önerilmiştir.

Güçlü (1996), lisansüstü eğitim için yurtdışına giden öğrencilerle yaptığı “Yabancı Öğrencilerin Uyum Problemleri” adlı araştırmasında örneklemini 90 farklı ülkeden 500 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma, Pittsburgh Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim gören yabancı öğrencilerin yaşadığı uyum sorunları ve bu sorunları çözmek için denedikleri yöntemler ayrıca yardım istemek için başvurulmuş kaynaklar belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak "Michigan Yabancı Öğrenci Problem Envanteri" ve açık uçlu sorulardan yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; öğrencilerin dil problemi olduğu, maddi sorunlar yaşadığı, yeterli danışmanlık hizmeti almadıkları ayrıca yalnızlık ve yabancılaşma hissi gibi sorunlar yaşadığı tespit edilmiştir.

Duygu (2016), “Alanya Örneğinde Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar” başlıklı tez çalışmasında Alanya'daki devlet okullarında ve özel okullarda yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerini tespit etmiş, öğrencilere ve velilere anket

uygulanmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin öğretmenleri ve okul yöneticileriyle sözlü ve yazılı görüşmeler yapmıştır. Araştırma genel tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemini 57 yabancı uyruklu öğrenci ve 56 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Ayrıca yabancı öğrencilerle çalışan toplam 6 sosyal bilgiler öğretmenin de görüşlerine yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre; öğrencilerin yarıya yakını Rusya doğumludur. Araştırmaya katılan öğrencilerin %73,68' inin ise hem annesi hem de babası yabancı uyruklu, %22,8 babası Türk, annesi ise yabancı uyrukludur. Yabancı uyruklu kadınların Türklerle evlenerek daha iyi yaşam şartları, iş bulma gibi nedenlerle Alanya'ya yerleştiği belirtilmiştir. Öğrenciler Türkçeyi okulda ve sosyal ortamda öğrendiklerini belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %40,35' i Türkçeyi öğrenirken az derecede zorlandığını belirtirken, 43.85'i orta derecede zorlandığını ifade etmiştir, % 15,78'i ise çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin sadece %10.52' si aileleriyle evde Türkçe konuştuklarını ifade etmiştir. Bu nedenle de akıcı ve anlaşılır Türkçe öğrenmelerinin daha uzun zaman aldığı söylenebilir. Öğrenciler genel olarak derslerde zorlandıklarını belirtmiştir.

Delen ve Erçoşkun (2019), “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Bulunduğu İlkokullarda İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi” isimli yabancı öğrencilerle ilgili bir makale çalışması yapmıştır. Türkiye’ de yaşamaya gelen zorunlu eğitim çağında olan geçici koruma kapsamındaki yabancı öğrencilerin eğitim aldığı sınıflarda meydana gelen olumsuz davranışları ve olumsuz davranışların neden ortaya çıktığını “cinsiyet, sınıftaki öğrenci sayısı ve öğretmenlerin bildikleri yabancı diller gibi değişkenler” kullanarak incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada yöntem olarak sıralı-açıklayıcı karma desen kullanılmıştır. Araştırmanın nicel verileri incelendiğinde; Türk ve yabancı uyruklu öğrencilerde hırsızlık, öğretmene saygısızlık, izinsiz dolap ve çantaları karıştırma gibi istenmeyen davranışlara hiç rastlanmadığı; birbirlerini şikâyet etme ve birbirleriyle sürekli konuşma gibi istenmeyen davranışlara genellikle rastlandığı görülmüştür. Türk öğrencilerde birbirlerinin ve öğretmenin sözünü kesme davranışı daha çok görülürken; yabancı uyruklu öğrencilerde ders dışı şeylerle ilgilenme, arkadaşlarına karşı fiziksel şiddet uygulama, derse katılmada isteksizlik ve arkadaşlarını çalışmalarında rahatsız etme gibi istenmeyen davranışların sıklıkla görüldüğü ortaya çıkmıştır. Yabancı uyruklu öğrencilerin sözel derslerde dersi anlamadıkları ve boş kaldıkları için istenmeyen davranışlar yaptıkları tespit edilmiştir. Öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışları ile karşılaştığında velileri ile iletişime geçtiklerini ve öğrencilerin problemleri ile yakından ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenler, yabancı uyruklu öğrencilerde istenmeyen davranışların görülmesinin nedenlerini genel olarak; dil ve iletişim sorunları, kültürel farklılıklar, sosyal kabul ve uyum sıkıntılı ile karşılaşmaları, ailelerin ekonomik

durumlarının kötü olması, aile bütünlüklerinin savaşlardan etkilenmesi, düşük sosyoekonomik koşullar gibi durumlardan kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

İlkokulda eğitime devam eden yabancı uyruklu öğrencilerdeki sosyal uyum becerisinin araştırılması ve eğitim sürecinde yaşadıkları sorunları incelemek amacıyla Kılınç (2019),52 öğretmen ve 158 yabancı uyruklu öğrenci velisine anket uygulayarak nicel bir çalışma yapmıştır. Araştırmada örneklemini Zeytinburnu Gazipařa İlköğretim Okulunda okuyan 1. ve 2. sınıf öğrencilerinin velileri ve sınıf öğretmenlerini kapsamaktadır. Anket sonuçlarına göre öğretmenlerin gözünde ailelerin ve yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe bilgi seviyeleri zayıftır. Velilere uygulanan anket verilerinde de yabancı uyruklu velilerin Türkçe bilgi seviyelerini düşük olarak ifade etmiştir. Kültürel farklılıklar ve iletişim eksikliğinin öğrencilerin başarı durumlarını olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Dil gelişimi tamamlanmayan yabancı uyruklu öğrencilerin, sosyal uyumlarının düşük seviyede kaldığı ve bunun onların eğitim yaşamlarını olumsuz etkilediği görülmüştür. Araştırmada yabancı uyruklu aileler için Türkçe dersleri verilmesi, yabancı uyruklu çocuklar birinci sınıfa başlamadan önce hazırlık sınıfları açılması, okul-veli iş birliği için etkinlikler düzenlenmesi ve sınıf içinde gruplaşmayı önleyerek yabancı öğrencilerin Türk öğrencilerle kaynaşmasının sağlanması önerilmektedir.

Kılınç (2014), “Antalya’da Yaşayan Yabancı Uyruklu Aile Çocuklarının Karşılaştığı Eğitim Sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği)” isimli yüksek lisans tezinde Antalya’daki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadığı sorunları tespit ederek, bu sorunlara dair çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın modeli tarama modeli kullanılan betimsel bir çalışma şeklindedir. Araştırma verileri anket ve görüşme tekniği sayesinde elde edilmiş ve içerik analizi yapılmıştır. Çalışma grubunu, Antalya’da 2011- 2012 yılı eğitim ve öğretim yılında Özel Uluslararası Antalya Rus Okulu’nda okuyan 96 öğrenci ve aynı okulun 102 öğrenci velisi oluşturmuştur. Çalışmanın verilerine göre, yabancı uyruklu velilerin iş değişikliği ve evlilik gibi nedenlerle Antalya’ya yerleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ankete katılan velilerin 30-39 yaş aralığında olması genç Rusların Türkiye’ ye göç ettiği bulgusunu göstermektedir. Anket sonuçlarına göre öğrencilerin okul sistemine, akademik özelliklere, fiziki koşullara uyum sağlamada zorlandıkları belirtilmiştir. Yabancı velilerin dil ve kültür kriteri nedeniyle Rus Okulunu seçtikleri belirtilmiştir. Araştırmada Uluslararası Özel Rus Okulunda Türk kültürüne yer veren derslerin konulması ve bu dersler vasıtasıyla Türk kültürüne yönelik yaşanan uyum sorununun çözülmesi önerilmektedir.

Şahan (2012) doktora tezinde, Almanya’ da ilkokullardaki yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşlerini alarak Türk öğrencilerin akademik başarı durumlarını etkileyebilen etkenleri belirlemeyi ve Türk öğrencilerdeki akademik başarı seviyesini yükseltecek tavsiyeler

sunmayı amaçlamıştır. Çalışma nitel araştırma yönteminde yapılmış olup, araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış şekilde hazırlanan görüşme formu ile elde edilmiştir. Akademik başarı bakımından öğrenci kaynaklı etkenler “aile ilgisi, okulöncesi eğitim, ailenin uyumu ve Almanca bilgisi, çocuğun ailesi ve çevresi, kitap okuma, sinema ve tiyatro izleme, sosyal faaliyetlere katılma ve anadil başarısı” sayılmaktadır. Akademik başarı bakımından aile kaynaklı faktörler olarak “ailenin eğitimi ve mesleği, Almanca bilgisi, ailenin uyumu” sayılmaktadır. Ailelerin okul ile ilişkisini; eğitime ilgileri, iş yoğunlukları, dil bilmemeleri ve çekingenlik göstermeleri gibi durumlar belirlemektedir. Okul ve eğitim sistemi kaynaklı sorunlar açısından “okulöncesi eğitim, aile ilgisi, ayrımcılık, ailenin eğitimi” gibi etkenlerin öğrencilerdeki akademik başarıyı etkilediği bulgusu elde edilmiştir. Uyum ve dil bilgisinin geliştirilmesi, okul aile iletişimi, velilerin eğitimle ilgili olması, Alman ve Türk devletlerinin eğitim için destek olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca öğrencilerin fazla ders çalışması, yabancı öğrencilerin okul yönlendirmesinin Alman öğrencilerden sonra olması, yönetici ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere karşı daha hoşgörülü olması, okullarda öğrenciler arasında eşitlik olması ve ayrımcılık yapılmaması çalışma sonucunda önerilen çözümlerdir.

Çelik (2013) araştırmasında, 2011- 2012 eğitim- öğretim yılında Trakya Üniversite’ nde öğrenim gören yabancı uyruklu üniversite öğrencilerinin yaşadığı sorunları incelemiştir. Nicel araştırma modelindeki yüksek lisans tezinde 142 yabancı uyruklu üniversite öğrencisine anket uygulanmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin uyum problemleri, ekonomi, barınma ve ulaşım alanında sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin başarısızlık korkusu, aileye karşı özlem ve bunalım gibi psikolojik sorunlarla karşılaştığı görülmüştür. Araştırma bulgularında kız ve erkek öğrenciler arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Köse’nin (2019) “Sınıf Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Tutumları ile Kültürlerarası Duyarlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki” adlı çalışmasının amacı sınıf öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırma nicel araştırma yaklaşımında olup, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni, 2018-2019 eğitim öğretim yılında Şanlıurfa il merkezinde çalışan ilkököl öğretmenleri, örnekleme ise bu öğretmenler arasından seçilen 355 ilkököl öğretmenidir. Örnekleme seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Kültürlerarası Duyarlılık Ölçeği” ile “Mülteci Öğrenci Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 18 paket programı ile analiz edilmiş, bağımsız gruplar t testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA) ve korelasyon analizi yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre sınıf öğretmenlerinin yabancı öğrencilere karşı tutumlarının uyum, iletişim ve yeterlilik temalarında ve genel tutumlarında olumlu olduğu

bulgusuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin cinsiyetleri ile yabancı öğrencilere ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Yabancı uyruklu öğrencilere yönelik yeterlilik alt boyutundaki tutum, erkek öğretmenlerde kadın öğretmenlerden daha yüksek çıkmıştır. Eğitim durumu, mesleki süresi, hizmet içi eğitimi veya sınıfındaki yabancı öğrencilerin sayısı ile öğretmenlerin tutumlarında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Sınıf öğretmenlerinin kültürlerarası duyarlılık ve mülteci öğrenci tutumları arasında pozitif sonuç elde edilmiştir.

Demir'in (2020) "Milli Eğitime Bağlı Devlet Okullarında Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Sorunlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri" isimli çalışmasında amaç; Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulunda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunları öğretmen görüşlerine göre belirlemektir. Çalışma nicel araştırma yönteminde olup, tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini 2019 – 2020 eğitim öğretim yılında Antalya ili Konyaaltı ilçesinde yabancı uyruklu öğrencisi bulunan Millî Eğitim Bakanlığına bağlı devlet ilkokullarında ve ortaokullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. 7 ilkokul ve 7 ortaokulda çalışan 177 sınıf öğretmeni ve 298 branş öğretmeni olmak üzere toplam 475 öğretmen araştırmanın çalışma gurubunu oluşturmaktadır. Anket sonuçlarından 247'si değerlendirmeye katılmıştır. Örneklemenin belirlenmesinde, ilk aşamada tabakalı örnekleme, ikinci aşamada tesadüfi örnekleme kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin yabancı öğrencilerin sorunlarına karşı duyarlılıklarının yüksek olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler tüm öğrencilere eşit davrandıklarını belirtmiş ve öğrencilerin eğitim hakkının korunduğu ifade edilmiştir. Öğretmenler; okul yönetimi ve yabancı öğrencilerin velileri ile kurulan iyi iletişimin sorunların çözülmesinde etkisinin olumlu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına yönelik görüşlerinde, velinin eğitime yönelik tutumu ve davranışı konusunda cinsiyet değişkenine göre bir farklılık görülmüştür. Diğer boyutlarda cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulunamamıştır. Sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenlerinin yabancı öğrencilerin sorunlarına yönelik yaklaşım tarzlarında benzerlik görülmüştür. Çalışmada öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrenciler ile ilgili hizmet içi kurslar alması önerilmiştir. Öğrencilere önce Türkçe yeterlilik sınavı yapılması daha sonra sınav sonuçlarına göre öğrencilerin denklik sınıfında eğitime başlaması gerektiği önerilmiştir.

Gözüküçük (2015) "Anadili Türkçe Olmayan İlkokul Öğrencilerine İlk Okuma Yazma Öğretiminde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri" isimli araştırmasının amacı, anadili Türkçe olmayan ilkokul birinci sınıf öğrencileri ilk okuma yazma öğretilirken karşılaşılan sorunları tespit etme ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemektir. Nicel araştırma modellerinden genel tarama modeli ve nitel araştırma desenlerinden durum çalışması

kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2012-2013 Eğitim-Öğretim yılında Diyarbakır il merkezi, ilçe merkezleri, beldeleri ve köylerindeki ilkokullarda görev yapan ve oranlı küme örnekleme yoluyla seçilen 705 birinci sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre 40 birinci sınıf öğretmeni ile görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında yabancı öğrencilerin sınıf öğretmenleri; okuma yazmaya hazırlık, sesi hissetme ve tanıma, heceler oluşturma, kelimeler, cümleler ve metin oluşturma, iletişim konusunda yaşadıkları sorunlara yönelik görüşleri “kesinlikle katılıyorum” düzeyinde; okuryazarlığa ulaşma konusunda yaşadıkları sorunlara ilişkin görüşleri ise “katılıyorum” düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Öğretmenler, öğrencilerin birinci sınıfa başlamadan önce anasınıfı eğitimi ile hazırlanmasının önemini vurgulamıştır.

Al-Mashhadani’ ın (2018) “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenim Sürecinde Karşılaşmış Oldukları Sorunların Değerlendirilmesi (Ersem Tömer Örneği)” isimli yüksek lisans tezinin amacı yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde genel öğretim yöntemleri açısından karşılaştığı sorunları değerlendirmek ve bu sorunların cinsiyet, yaş, anadil ve dil seviyesi değişkenlerine göre incelemektir. Araştırmanın yöntemi betimsel taramadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “Genel Öğretim Yöntemlerinde Karşılaşılan Sorunlar Anketi” kullanılmıştır. Araştırma örneklemini Ersem Tömer’ de öğrenim gören 137 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde çok zorlanmadıkları belirtilmiştir.

Sariahmetoğlu’ nun (2019) “Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Sistemine Uyumunda Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” isimli yüksek lisans tezinin amacı Kastamonu ilinde ortaokullarda eğitim alan yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunları belirlemek ve sorunlar ile ilgili çözüm önerileri geliştirebilmektir. Çalışma, betimsel modelde nitel bir araştırmadır. Durum çalışması deseni ile yapılan çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmıştır. 2017-2018 eğitim öğretim yılında Kastamonu ilinde 4 ortaokulda eğitimine devam eden 20 yabancı öğrenci, bu okullarda çalışan 8 öğretmen ve 8 okul yöneticisiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Araştırmada yabancı öğrencilerin Türkçe bilmemesi; öğrenciler, öğretmenler ve yöneticiler için en önemli sorun olarak belirlenmiştir. Araştırma bulguları öğretmen, yönetici ve öğrencilerden elde edilenler olarak üç ayrı başlıkta toplanmıştır. Yabancı öğrenciler herhangi bir ayrımla karşılaşmadıklarını belirtmiştir. Yabancı öğrenciler okulda karşılaştıkları sorunları öğretmen ve okul yöneticilerine iletebildiğini, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin de öğrencilerin sorunlarını çözmek için uğraştığı ifade edilmiştir. Okula yeni geldiklerinde derste

anlatılan konuları anlayamadıkları öğrenciler tarafından dile getirilmiştir. Dersteki konuları anlayamadıklarında en çok öğretmenler ve arkadaşlarından destek gördükleri belirtilmiştir. Yabancı öğrencilerin %65' i Türkiye'de kalmak istediklerini belirtmiştir. Öğretmenler, yabancı öğrencilerle en çok iletişim problemi yaşadıklarını ifade etmiştir. Okul yöneticileri genellikle öğrencilerin denklik sınıfıyla ilgili sorunlar çıktığını belirtmiştir. Yöneticiler, yabancı öğrenci sayısının bazı okullarda çok fazla olması ile ilgili bir düzenleme gerektiğini ifade etmiştir. Yabancı öğrenci sayısı fazla olan okullardaki yöneticiler bu durumdan kaynaklı sorunlar nedeniyle olumsuz etkilendiklerini belirtmiştir.

Coşkun (2019) "Kastamonu'daki Yabancı Öğrencilerin Türkçeye Yönelik Tutumları" isimli yüksek lisans tezinde Kastamonu'daki yabancı üniversite öğrencilerinin Türkçe öğrenmeye ilişkin tutumlarını (Türkçeye, Türk toplumuna, Türk kültürüne ve yeni bir dil öğrenmeye yönelik tutumlar) tespit etmeyi amaçlamıştır. 22 maddeden oluşan bir tutum ölçeği hazırlanarak, 243 yabancı öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yaş ve cinsiyetin Türkçeye yönelik tutuma etkisi bulunamamıştır. Katılımcıların Türkçe öğrenmeye yönelik düşüncelerinde, Türkiye'ye yönelik ön bilgilerinin ve Türkiye'nin kültürel yapısının onların değerlerine yakınlığının etkin rol oynadığı görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırma Yöntemi

Tez çalışmasının amacına hizmet edecek nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiş ve araştırma meta-sentez yöntemi ile desenlenmiştir. Nitel araştırma yöntemini kullanmanın en önemli faydalarından biri araştırma konusunu, literatür kaynaklarını kullanarak ilgili kişilerin bakış açısıyla görülmesi ve incelenmesini sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Nitel araştırmalar katı ve kurallara bağlı olmadan çalışma fırsatı sağlaması nedeniyle araştırmacının araştırma stratejisini oluşturma ve araştırmayı gerçekleştirme aşamasında yardımcı olur (Karataş, 2017). Araştırmada, Türkiye’de eğitimine devam eden yabancı ilkökul öğrencilerinin yaşadıkları sorunları belirlemek ve sorunlara yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri doğrultusunda nasıl çözümler kullanıldığını tespit ederek farklı çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu çalışmanın birinci kısmında; aynı alandaki nitel araştırmaların bulgularındaki benzerlikleri ve farklılıkları bir araya getirip yorumlayarak yeni bulgu ve sonuçlara ulaşmayı sağlayan meta-sentez yaklaşımı kullanılmıştır. Araştırmanın ikinci kısmında; yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı ya da sebep olduğu sorunlar hakkında öğretmen ve yabancı öğrencilerin görüşleri için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.1.1 Meta-sentez Yöntemi

Bu çalışmada, aynı alandaki nitel araştırmaların bulgularındaki benzerlikleri ve farklılıkları bir araya getirip yorumlayarak yeni bulgu ve sonuçlara ulaşmayı sağlayan, yapılan analizlerin sonucunda genele yorumlanabilecek bilgiler ortaya çıkaran meta-sentez yaklaşımı kullanılmıştır (Saraçoğlu, 2015). Thomas ve Harden’ a (2008) göre meta-sentez yöntemi, çalışmalardaki en önemli kavramları tanımlama ve bunları dönüştürme işidir. Dönüştürme kavramı, bir araştırmada kavramları tanıma ve aynı kavramları farklı bir araştırmada anlamlı bir şekilde kullanabilme olarak tanımlanabilir. Çalık ve Sözbilir (2014) ise meta-sentez

yöntemiyle yapılan çalışmalarda, belirli bir konu hakkında yapılmış nitel çalışmaların tekrar nitel bir yaklaşımla incelenip, benzerliklerin ve farklılıkların karşılaştırılarak yorumlanması ve yeni bir yaklaşım ortaya koyması gerektiğini belirtir. Bu nedenle araştırmacı; ilgili araştırmalar arasında aynı ve farklı özellikleri tespit edebilmek için temalar oluşturarak çalışmalarını bilimsel bir anlayışla yorumlar.

Meta-sentez birden çok araştırmanın bulgularını inceler ve yorumlar (Fingfeld, 2003; Bair, 1999). Meta-sentez için bir araya getirilen araştırmaların verilerinden elde edilmiş bulgular ve yorumlar, çalışmayı yapan araştırmacı tarafından tekrar yorumlanıp sentezlenir. Amaç, çalışmaya dâhil edilen araştırmaların sentezlenen bilgilerinden yararlanarak düşüncüyü zenginleştirmek ve farklı boyutlardan bakılmasını sağlamaktır (Saraçoğlu, 2015). Meta-analiz ve meta-sentez yöntemleri karıştırılan yöntemlerdir. Meta-analiz yöntemi “belirli bir konuda yapılan çalışmaların nicel sonuçlarını sentezlemeyi” amaçlarken; meta-sentez yöntemi nitel çalışmalarının verilerini sentezleyerek yorumlar (Büyüköztürk, 2012).

Meta-sentez, eğitim alanında ilk kez literatürde kültür ile ilgili yapılan araştırmaların sonuçlarını incelemek amacıyla Noblit ve Hare tarafından 1988 yılında “meta-etnografi” adıyla yapılmıştır (Uslu, 2019). Meta-sentez çalışmalarında güvenilirliğin, denetlenebilirliğin ve uygunluğun korunması gerekir (Saraçoğlu, 2015). Güvenirlik, özgün nitel çalışmalara ve tüm nitel çalışmaların içeriğindeki insan tecrübelerine bağlı kalma özelliği olup bir meta-sentez çalışmasının önemini belirtmektedir. Denetlenebilirlik, elde edilen verileri dikkate aldığı anda aynı veya benzer sonuçların diğer araştırmacıların da vurgulamış olabileceğini belirtir. Uygunluk, elde edilen bulgunun hem "özgün" hem de "değişik" yaşam deneyimleriyle temellendirilmiş başka çalışmalardaki içeriklerle uygun olup olmaması hakkında meta-sentezin daha geniş genellenebilirliğe vurgu yapabileceği durumudur (Nebel, 2008)

Aspfors ve Fransson' a (2015) göre, meta-sentez yönteminin uygulandığı çalışmalarda; öncelikle araştırma sorularının saptanması, çalışmadaki konuya uyan anahtar kavramların belirlenmesi, alan yazın taraması yapılması, kaynakların temin edilmesi, incelenmesi, kimliklendirilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Daha sonra araştırmanın dâhil etme ve hariç tutma ölçütleri belirlenir ve değerlendirme için belirlenen çalışmalar seçilir, seçilen çalışmaların çözümlenebilmesi ile ortak temaların ve bu temaların alt temaları oluşturulur. Benzer ve farklı detaylar belirlenir, temalar çerçevesinde elde edilen bulgular sentezlenerek çıkarımlar elde edilir, daha sonra süreci ve elde edilen bulguları detaylı bir anlatımla rapora dönüştürülmesi aşaması gerçekleştirilir.

Meta- sentezdeki çalışmaları tabloda göstermek çıkarımları daha kolay yapma olanağı ve sentezleme yapmak için yorumlayıcı bir içerik sağlamaktadır. Meta- sentez yöntemi yalnızca nitel çalışmalar için değil, karma çalışmalardaki nitel boyutlar için de kullanılan bilimsel bir yöntemdir (Polat ve Ay, 2016). Finfgeld' e (2003) göre meta-sentezin amacı; temaları ve verileri birleştirerek, araştırma bulgularının özgünlüğünü koruyup, daha kapsayıcı bir görüş geliştirmek için üst düzey bir sentezleme amacıyla araştırmaları birleştirmek ve yeni bilgiler üretmektir. Meta- sentez bir raporlaştırma işi değil, bulguları yorumlayıcı ve bütünleştirici niteliğe sahip bir yöntemdir (Saraçoğlu, 2015).

Polat ve Ay'a (2016) göre meta-sentez çalışmalarının işlem aşamaları:

Adım 1: Araştırma için soruları belirlemek.

Adım 2: Çalışmanın konusuna uygun anahtar kelimeler saptamak ve alan yazın taraması yapmak.

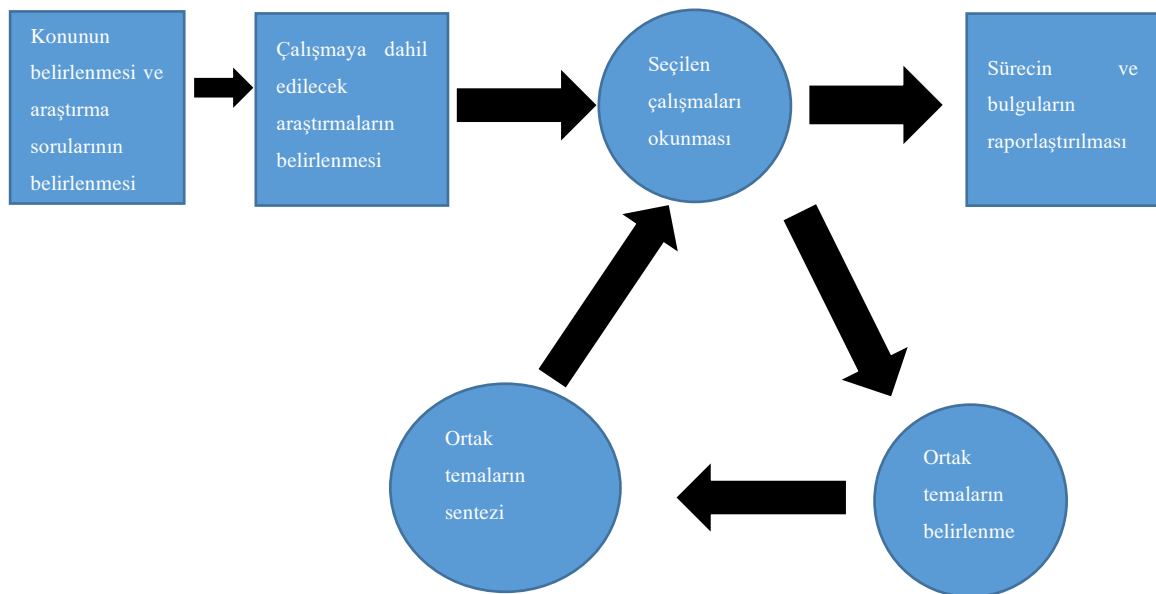
Adım 3: Kaynaklara ulaşmak, gözden geçirmek, isimlendirmek ve değerlendirmek.

Adım 4: Araştırmada dâhil etme ve hariç tutma ölçütlerini belirlemek ve değerlendirme için belirlenen çalışmaları seçmek.

Adım 5: Belirlenen çalışmaların çözümlenmesi ile ortak temaları ve bu temalara ait alt temaları oluşturmak, temaların benzer ve farklı yönlerini belirlemek.

Adım 6: Temalar çerçevesinde elde edilen bulguları sentezleyerek çıkarımlar yapmak.

Adım 7: Süreci ve bulguları detaylı bir şekilde rapor haline dönüştürmek, şeklinde ifade edilmiştir.

Şekil 3.1 Meta-sentezin işlem adımları (Polat ve Ay, 2016)

3.1.2 Görüşme

Araştırmada, Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek ve sorunlara yönelik öğretmen ve öğrenci görüşleri ile kullanılan yöntemleri tespit etmek ve çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu araştırmanın ikinci kısmında; yabancı öğrencilerin eğitimde yaşadığı ve sebep olduğu sorunlar hakkında öğretmen ve yabancı öğrencilerin görüşleri için yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

Görüşme, sözel iletişim yollarını kullanarak veri toplama yöntemidir (Karasar, 2019). Yarı-yapılanmış görüşme, belirli bir plana göre ilerleyen fakat görüşmeciyi aşırı kısıtlamayan görüşme tekniğidir (Karasar, 2019). Yarı-yapılandırılmış görüşmelerde; katılımcılar görüşlerini rahat bir şekilde ifade ederken, aynı zamanda konu dışına çıkmalarına engel olmak amaçlanır. Belli bir form kullanılarak yapılan görüşme sayesinde, görüşmecilerden sistematik ve kıyaslanabilir veri elde edilir. Elde edilen veriler böylece rahat düzenlenebilir ve analizi yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2 Çalışma Grubu

Çalışmada; meta-sentez çalışmasının yapıldığı araştırmaların bulunduğu çalışma grubu ve görüşmelerin yapıldığı öğretmen ve öğrencilerden oluşan iki çalışma grubu bulunmaktadır.

3.2.1 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışma Grubu

Çalışmaya başlarken meta-sentez çalışmalarının aşamalarına uygun olarak öncelikle araştırma sorusu belirlenmiştir (Polat ve Ay, 2016). Araştırma verilerini toplamak ve kuramsal boyutun oluşturulması amacı ile araştırma sorusuna uygun alan yazın taranarak araştırma, makale, tez, vb. incelenmiştir. Anahtar kelime olarak “yabancı öğrenci sorunları”, “ilkokul yabancı öğrenci” kelime grupları kullanılmıştır. “Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin öğrenme-öğretme sürecinde yaşadığı sorunlar nelerdir?” araştırma sorusuna bağlı kalarak uygun çalışmalara ulaşmak için alan yazın taraması yapılmış, ilgili makalelere ERIC, SSCI, ULAKBİM, EBSCO ve ASOS veri tabanlarında, Google Akademik arama motoru kullanılarak ulaşılmıştır. İlgili yüksek lisans tezlerine ulaşmak için YÖKTEZ bilgi ağı kullanılmıştır.

Meta-sentez çalışmasına dâhil edilme kriterleri:

- İlkokul kademesindeki yabancı öğrencilerle ilgili nitel çalışma olması,
- YÖKTEZ veri ağındaki ilgili tezlerin tam metnine ulaşılabilir olması,

- ERIC, SSCI, ULAKBİM, EBSCO ve ASOS, HIC, Emerald veri tabanlarında, Google Akademik arama motorundaki ilgili makalelerin erişim engeli olmaması,
- Türkiye’ de Nisan 2022 tarihine kadar yapılmış olması.

Alanyazın taramasında 36 çalışmaya ulaşılmıştır. İlkokul öğrencileri ile yapılmış 25 çalışma tespit edilmiştir. Nicel ya da karma desen kullanılmış olan 5 çalışma belirlenen ölçütlere uymadığı için meta-senteze dâhil edilmemiştir. Araştırmanın ölçütlerine uygun olarak meta-sentez çalışması için; 4 yüksek lisans tezi ve 16 makaleye ulaşılmıştır. Belirlenen 20 çalışmanın ölçütlere uygunluğu ikinci bir konu alanı uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Meta-sentez çalışmasına dâhil edilen çalışmalar Tablo 3.2.1.1’ de yer almaktadır. İncelenmesi gerçekleştirilen çalışmalar Tablo 3.1’ de görüldüğü gibi A1, A2, A3, ..., A20 olarak kodlanmıştır. Yapılan bu çalışmada geçerlilik sağlayabilmek için ise araştırmaya dâhil edilen çalışmalar olduğu gibi tarafsız bir şekilde incelenmiştir. Çalışmaların detaylarını incelemek için bir kodlama formu düzenlenmiştir. Kodlama formu değişkenleri:

- Çalışmaların amaçları
- Çalışmaların türü
- Çalışmalarda kullanılan yöntemler
- Çalışmalardaki örneklem gruplarının dağılımı
- Çalışmaların yayın yılları
- Çalışmalardaki veri toplama araçları
- Çalışmalardaki veri analiz teknikleri
- Çalışmalarda elde edilen bulgular

Tablo 3.1 Meta-sentez Çalışmasına Dâhil Edilen Araştırmalar

Araştırma Kodu	Yazar	Yılı-Türü	Araştırma Adı
A1	Gizem Alkalay Bilgen Kural Ali Rıza Erdem	2021- Makale	İlkokul Yöneticilerine ve Sınıf Öğretmenlerine Göre Suriyeli Sığınmacı Öğrencilerin Yaşadıkları Sorunlar Ve Çözüm Önerileri
A2	Halil İçöz	2019- Yüksek lisans tezi	İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle İlgili Karşılaşılan Sorunlar
A3	Buse Kömürcü	2019- Yüksek Lisans Tezi	Sınıfında Yabancı Uyruklu Öğrenci Bulunan Öğretmenlerin, Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Varlıklarına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi
A4	Rana Anış	2019- Yüksek Lisans Tezi	Devlet İlkokullarında Eğitim Gören Suriyeli Öğrencilerin Akademik Başarılarını Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi
A5	Zeynep Şimşir, Bülent Dilmaç	2018- Makale	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Eğitim Gördüğü okullarda Öğretmenlerin Karşılaştığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri
A6	Tuğba Yanpar Yelken, Ayhan Koçoğlu	2018- Makale	Suriyeli Öğrencilere Türkçe Dil Becerileri Kazandırma Sürecinde İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programları ile İlgili Öğretmen Görüşleri
A7	Fisun Güngör, E. Aysın Şenel	2018- Makale	Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim – Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri
A8	Övgü Dönüş Coşgun, Orhan Karamustafaoğlu	2017- Makale	İlkokul Üçüncü ve Dördüncü Sınıf Mülteci Öğrencilerin Madde Kavramına İlişkin Düşünceleri
A9	Cahit Erdem	2017- Makale	Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri
A10	Hüseyin Vehbi İmamoğlu, Erem Çalışkan	2017- Makale	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Devlet Okullarında İlkokul Eğitimine Dair Öğretmen Görüşleri: Sinop İli Örneği
A11	Emel Sarıtaş, Ümran Şahin, Gülsüm Çatalbaş	2016- Makale	İlkokullarda Yabancı Uyruklu Öğrencilerle Karşılaşılan Sorunlar
A12	Çetin Özdemir Soner Doğan	2019- Makale	Sivas İlinde Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Okul İklimine Etkisine İlişkin Görüşlerin İncelenmesi
A13	Fisun Güngör	2015- Yüksek lisans tezi	Yabancı Uyruklu İlkokul Öğrencilerinin Eğitim Öğretiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri
A14	Faysal Polat, Mehmet Duran	2017- Makale	Türkiye’de Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu İlköğretim Öğrencilerinin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri
A15	Musa Çalışır, Hatice Özaslan	2021- Makale	Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi: Bir Durum Çalışması
A16	Mevlüt Kara, Mehmet Özenç	2021- Makale	Suriyeli Göçmen Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlara Odaklanan Araştırmaların Eğilimleri: Betimsel İçerik Analizi
A17	Mehmet Arif Bozan, Ahmet Oğuz Karaman, Engin Karahan	2021- Makale	İlkokullarda Eğitim Gören Suriyeli Öğrencilerin Uyum Sürecinin İncelenmesi
A18	Sevda Kubilay, Sait Akbaşlı	2021- Makale	Geçici Koruma Altındaki Öğrencilerin Öğretme-Öğrenme Ortamı Bağlamında Okula Uyumu
A19	Nihal Yıldız Yılmaz, Erdal Demir	2021- Makale	Sınıf Öğretmenlerinin Yabancı Uyruklu Öğrencilere İlişkin Sorunları ile Çözüm Önerilerinin Değerlendirilmesi
A20	Nurhan Atalay,Zeynep Kılıç, Burcu Anılan, Hüseyin Anılan, Şengül S. Anagün	2021- Makale	Suriyeli Mülteci Çocukların Türk Okullarındaki Eğitimleri: İlkokul Öğretmenlerinin Deneyimleri

Meta-senteze Dâhil Olan Çalışmaların Amaçları: Meta-senteze dâhil edilen nitel araştırma desenli çalışmaların amaçlarının incelenmesi sonucunda Tablo 3.2 oluşturulmuştur.

Tablo 3.2 *İncelenen Çalışmaların Amaçları*

ÇALIŞMALAR	AMAÇLAR
A1	İlkokuldaki mülteci öğrencilerin eğitim alanında yaşadığı sorunları okul yöneticileri ve öğretmenlerin fikirleri ile ortaya koymaktır.
A2	İlkokulda eğitime devam eden yabancı öğrencilerin sorunları ve yaşanan sorunlar için çözümler önermektir.
A3	Sınıflarındaki yabancı öğrencilere yönelik öğretmenlerin tutumları ve bu öğrencilere yönelik yaklaşımları ve yaklaşımlarını etkileyen değişkenleri metaforlar yardımıyla belirlemektir.
A4	İlkokulda eğitime devam eden Suriyeli öğrencilerdeki akademik seviyeyi etkileyen etmenleri belirleyebilmektir.
A5	MEB'e bağlı ilkokul ve ortaokul öğretmenlerinin yabancı öğrenciler nedeniyle yaşadıkları sorunlar ve çözüm önerilerini ortaya koymaktır.
A6	Mülteci öğrencilere Türkçe öğretirken ilkokul Türkçe ders programlarının uygunluğu hakkında öğretmenlerin görüşlerini incelemektir.
A7	İlkokuldaki yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimde yaşadığı sorunları ve bu sorunlar için çözümleri öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri ile belirlemektir.
A8	Mülteci öğrencilerin madde ve madde ile ilgili kavramlar konusundaki anlama stillerini ortaya koymaktır.
A9	Sınıfında mülteci öğrencileri bulunan sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları eğitim sorunları ve bu sorunları çözmek için öğretmenlerin önerilerini belirlemektir.
A10	Yabancı öğrencilerin devlet okullarında eğitimlerine devam ederken yaşadıkları sorunlar veya yaşayabilecekleri sorunlara yönelik öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir.
A11	Okulunda yabancı öğrenci olan öğretmenlerin ve yöneticilerin yaşadıkları sorunları belirlemek, sorunlar için uygulanan çözümleri incelemek ve sorunlar hakkında farklı çözüm önerileri geliştirmektir.
A12	İlkokul, ortaokul ve liselerde eğitime devam eden yabancı öğrencilerin okul iklimine etkisini okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve öğrencilerin fikirlerini ele alarak değerlendirebilmek.
A13	Yabancı ilkokul öğrencilerinin eğitimde hangi sorunlarla karşılaştığını ve sorunların kaynaklarını ve sorunlar için çözüm önerilerini belirlemektir.
A14	Türkiye'deki yabancı uyruklu öğrencilerin, öğretmenlerinin ve velilerinin yaşadıkları sorunları ve çözüm önerilerini belirlemektir.
A15	Yabancı uyruklu ilkokul öğrencilerinin uzaktan eğitim sürecini değerlendirebilmek.
A16	Göçmen çocukların eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara yönelik yapılan çalışmaları belirli özellikleri açısından incelemeyi amaçlamaktadır.
A17	İlkokula devam eden mülteci öğrencilerin okullara uyum sürecinde yaşananları belirlemek.
A18	Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinde eğitim ortamına etkilerini belirlemek
A19	Sınıf öğretmenlerinin yabancı öğrencilerle yaşadıkları problemler ve bu problemlere getirdikleri çözüm önerilerini belirlemek.
A20	Suriye uyruklu öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunları Türk öğretmenlerin deneyimiyle açıklamak.

Çalışmaların yapıldığı grubun, Suriyeli (mülteci) öğrenciler ve yabancı uyruklu öğrenciler şeklinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Bunun nedeni Türkiye’de bazı şehirlerde yoğunluk gösteren mülteci öğrencilerdir. Suriye’deki olaylar nedeniyle Türkiye çok sayıda göçmene kapılarını açmıştır (Bozbeyoğlu, 2015; Moralı, 2018). Türkiye uyguladığı açık kapı politikası nedeniyle ülkeye giriş yapan göçmenlerle ilgili ölçüt belirlemesi yapmamış ve sayısı oldukça fazla olan göçmenler için ciddi bir maddi kaynak ayırmıştır (Günay, Atılğan ve Serin, 2017). Göçmen öğrenciler de eğitim almak zorunda olduğu için eğitim sisteminde yerlerini almış ve bu yoğunluğa hazır olmayan eğitim sisteminde sorunlar ortaya çıkmıştır. İncelemeye dâhil araştırmalar da amaçlarını hitap ettiği gruba uygun olarak sınırlandırmıştır. Tablo 3.3’te çalışmaların sadece Suriyeli öğrencileri ya da tüm yabancı uyruklu öğrencileri kapsadığı yer almaktadır. Yabancılarla yapılan nitel çalışmaların %40’ ı sadece mülteci öğrencilerle, % 60’ ı farklı yabancı uyruklara sahip öğrenciler hakkında yapılmıştır. Yapılan araştırmaların yabancı ilkökul öğrenci sayısının fazla olduğu İstanbul, Antalya, Eskişehir, Muğla, Ankara, Sakarya, Niğde, Karaman, Gaziantep, Konya, Mersin, Çorum, Afyonkarahisar, Sinop, Denizli, Sivas illerindeki okullarda yapıldığı belirlenmiştir.

Tablo 3.2 İncelenen Çalışmaların Hedef Kitleleri

Hedef Kitle	Çalışmalar	Frekans	Yüzde (%)
Suriyeli (Mülteci) öğrenciler	A1, A4, A8, A9, A16, A17, A18, A20	8	40
Yabancı Uyruklu öğrenciler	A2, A3, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A19	12	60
Toplam		20	100

Çalışmaların amaçlarını incelediğimizde amaçlar kendi aralarında şu şekilde alt temalara ayrılmıştır: “yabancı öğrencilerin sorunları”, “öğretmenlerin sorunları”, “yabancı öğrencilere yönelik tutum”, “akademik konular”. Tablo 3.4’te çalışmaların amaçları alt temalara göre gruplandırılmıştır.

Tablo 3.3 İncelenen Çalışmaların Amaçlarının Gruplandırılması

Amaçların alt temaları	Çalışmalar
Yabancı öğrencilerin sorunları	A1, A2, A7, A10, A13, A14, A16, A17, A20
Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar	A5, A9, A11, A14, A16, A17, A18, A19, A20
Akademik konular	A4, A6, A8, A15, A16, A17
Tutum	A3, A12, A16

İncelenen çalışmaların amaçlarının öğretmenlerin ve yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlara odaklı olduğu görülmektedir. Çalışmaların dokuzu yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunları, dokuzu yabancı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yaşadığı sorunları incelemiştir. Ayrıca A14 ve A18 kodlu çalışma yabancı uyruklu öğrenciler, öğretmenler ve yabancı velilerin sorunlarına yer vermektedir.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Türleri: Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar incelendiğinde konuyla ilgili nitel araştırma modelinde 4 yüksek lisans tezine ve 16 makaleye ulaşılmıştır. Araştırmanın koşullarını sağlayan konuyla ilgili bir doktora tezine ulaşılmamıştır. Tablo 3.5’ te inceleme sonuçları verilmektedir.

Tablo 3.4 *Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Türlerine Göre Dağılımı*

Yapılan çalışmalar	Yayın Türleri	f
Yüksek Lisans Tezi	A2, A3, A4, A13,	4
Makale	A1, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20	16

Tablo 3.5’ te ilkokuldaki yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılmış olan nitel çalışmaların yayın türlerine göre dağılımı gösterilmektedir. Başta yüksek lisans tezi olarak hazırlanan 3 çalışmanın ise makale olarak yayınlandığı belirlenmiştir.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı: İlkokuldaki yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılmış olan nitel çalışmaların yayın yıllarına göre dağılımı incelenmektedir. Tablo 3.6’ da inceleme sonuçları verilmektedir.

Tablo 3.6 *Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Yayın Yıllarına Göre Dağılımı*

Yapılan Çalışmalar	Yıllar	F
A1, A15, A16, A17, A18, A19, A20	2021	7
A2, A3, A4, A12	2019	4
A5, A6, A7	2018	3
A8, A9, A10, A14	2017	4
A11	2016	1
A13	2015	1

Tablo 3.6’ da ilkokuldaki yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili yapılmış olan nitel çalışmaların yayın yıllarına göre dağılımı gösterilmektedir. Araştırmadaki nitel çalışmalar

belirlenirken Nisan 2022 tarihine kadar olanlar dâhil edilmiştir. Yabancı uyruklu ilkokul öğrencileriyle ilgili ilk nitel çalışma 2012 yılında görülmektedir.

Yabancı uyruklu ilkokul öğrencileriyle ilgili çalışmaların 2012 yılından itibaren artmasında Orta Doğu’ da ki karışıklıklar nedeniyle ülkemize yapılan yoğun göçmen girişi etkili olmuştur. Önceleri belirli şehirlerde görülen yabancı uyruklu öğrenciler, 2011 yılından itibaren Türkiye’ de birçok şehirde görülmeye başlamıştır. Türkiye göç eden bireylere karşı uyguladığı hoşgörülü anlayış nedeniyle göçmenler için tercih edilen bir ülke olmuştur. Fakat göç sorunu yaşadığı yeri bırakıp başka ülkeye gelen insanlar kadar gittikleri ülke vatandaşlarını da etkilemektedir (Günay, Atılgan, Serin, 2014). Bu yüzden araştırmacılar eğitimde ortaya çıkan yabancı öğrenci sorunlarıyla ilgili daha fazla çalışma yapmaya başlamıştır. Tablo 3.6’ ya göre yabancı uyruklu ilkokul öğrencileriyle ilgili nitel araştırma yöntemiyle 2015 ve 2016 yıllarında birer çalışma, 2018 yılında 3 çalışma, 2017 ve 2019 yıllarında dörder çalışma ve 2021 yılında 7 çalışma yapılmıştır.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Yöntemleri: Meta-senteze dâhil edilen çalışmalarda kullanılan nitel araştırma model ve yöntemlerinin dağılımları incelenmiştir. İnceleme sonuçları Tablo 3.7’ de gösterilmektedir.

Tablo 3.5 *Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Kullanılan Araştırma Model ve Yöntemlerin Dağılımı*

Çalışmalar	Model ve yöntemler	F
A1, A2, A4, A5, A7, A8, A9, A12, A15, A17, A18	Durum çalışması	11
A3, A6, A11, A14, A19	Olgu bilim	5
A10	Tümevarım analizi	1
A13, A16, A20	Tarama (Betimsel)	3

Bu tabloda yabancı uyruklu ilkokul öğrencileriyle ilgili yapılan nitel araştırmalarda kullanılan model ve yöntemler gösterilmektedir. Çalışmaların en fazla durum çalışması, en az tümevarım analizi ve tarama yöntemine göre yapıldığı belirlenmiştir.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örneklem Gruplarının Dağılımı: Meta-senteze dâhil edilen araştırmaların örneklem gruplarını incelediğimizde yabancı uyruklu öğrenciler, yabancı uyruklu öğrencilerle çalışan öğretmenler, okul yöneticileri ve öğrenci velileriyle çalışıldığı görülmektedir.

Tablo 3.6 *Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaların Örneklem Gruplarının Dağılımı*

Çalışmalar	Öğretmen sayısı	Öğrenci Sayısı	İdareci Sayısı	Veli Sayısı	Toplam Katılımcı
A1	12		2		14
A2	24		7		31
A3	205				205
A4	25	25			50
A5	17				17
A6	16				16
A7	21	23			44
A8		7			7
A9	5				5
A10	20				20
A11	16		5		21
A12	12	24	6		42
A13	21	24			45
A14	15	22		11	43
A15	14				
A17	9	117			
A18	16	14	2	9	
A19	35				
A20	70				
Toplam	553	256	22	20	851

Tablo 3.8' i incelediğimizde yapılan araştırmalarda en çok yabancı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerle çalışıldığı görülmektedir. En az çalışma yapılan grup yabancı uyruklu öğrencilerin velileridir. Araştırmalarda yer alan yabancı uyruklu öğrencilerin sayısının az olmasının en büyük nedeni, öğrencilerin yaşadığı dil problemi nedeniyle kendilerini ifade etmekte zorlanmalarıdır.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalarda Kullanılan Veri Toplama Araç ve Yöntemleri: Meta-senteze dâhil edilen nitel çalışmalarda kullanılan veri toplama araç ve yöntemlerinin dağılımları incelenmiştir. İnceleme sonuçları Tablo 3.9' da gösterilmektedir.

Tablo 3.7 *Meta-sentez Çalışmalarında Kullanılan Veri Toplama Araç ve Yöntemleri*

Çalışmalar	Görüşme	Gözlem	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Odak-grup çalışması	Düşünce görüş formu
A1	1	1	1		
A2	1	1	1		
A3	1		1		
A4	1		1		
A5	1		1		
A6	1			1	
A7	1		1		
A8	1				1
A9	1	1	1		
A10	1		1		
A11	1		1		
A12	1		1		
A13	1		1		
A14	1			1	
A15	1		1		
A16					
A17	1		1		
A18	1	1	1		
A19	1		1		
A20	1		1		
Toplam	19	4	16	2	1

Bu tabloda yabancı uyruklu ilkököl öğrencileriyle ilgili yapılan nitel araştırmalarda kullanılan veri toplama araç ve yöntemleri gösterilmektedir. Yapılan çalışmaların 19 tanesinde görüşme tekniği kullanılmıştır. A1, A2, A9, A18 kodlu çalışmalarda görüşme tekniği ile gözleme de yer verilmiştir. Çalışmalarda verileri toplamak için görüşme formlarının kullanıldığı belirlenmiştir. A8 kodlu çalışma mecaz çalışması olduğu için katılımcılara buna uygun olarak görüşme formları uygulanmıştır. A16 kodlu çalışma yabancı uyruklu öğrenciler hakkında yapılan 169 çalışmayı betimsel içerik analizi yöntemiyle incelemiştir.

Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalardaki Verilerin Analiz Teknikleri: Meta-senteze dâhil edilen nitel çalışmalarda kullanılan verilerin analiz teknikleri incelenmiştir. Araştırmada yer alan nitel çalışmalardaki verilerin en fazla içerik analizi tekniği kullanılarak incelendiği tespit edilmiştir. İnceleme sonuçları Tablo 3.10’ da gösterilmektedir.

Tablo 3.8 *Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalardaki Verilerin Analiz Teknikleri*

Veri Analiz Teknikleri	Çalışmalar
İçerik analizi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A11, A12, A13, A14, A15, A17, A18, A19
Betimsel analiz	A9, A16
Tümevarım yoluyla analiz	A10, A20

Meta-senteze dâhil edilen çalışmaların temalarını belirlemek için bulguları detaylı olarak incelenmiştir. İnceleme sonuçlarına göre;

A1 kodlu çalışma, yabancı öğrencilerin okulda eğitim-öğretim alanında dil problemi nedeniyle çok fazla sorun yaşadıklarını belirlemiştir. Ayrıca eğitimsel problemler, veli kaynaklı problemler, okul-aile iş birliğine dayalı problemler ve öğrencilerin davranış problemleri diğer problem alanlarıdır. Çalışmada sorunların nedenleri ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

A2 kodlu çalışma, yabancı uyruklu öğrenciler nedeniyle öğretmen ve yöneticilerin yaşadığı problemleri; dil problemleri, denklik problemleri, davranış problemleri, ilgisizlik ve kültür problemleri olarak gruplandırmıştır. Öğretmenler ayrıca ders sırasında yabancı öğrenciler nedeniyle; dikkat dağınıklığı, vakit kaybı ve iletişim sorunları yaşadığını belirtmiştir. Çalışmada; öğretmen ve yöneticilerin sorunlar için kullandığı çözümler ve sorunlar için farklı çözüm önerileri yer almaktadır.

A3 kodlu çalışma, öğretmenlerin yabancı öğrencilere yönelik algılarının nasıl olduğunu ve yabancı öğrencilere yönelik tutumlarını metaforlar yoluyla açıklamaya çalışmıştır. İncelemelerde katılımcıların çoğunun yabancı öğrencilerin varlığını olumsuz metaforlarla açıkladığı belirtilmiştir. Yabancı öğrencilerde görülen uyum problemleri, dil problemleri ve buna bağlı akademik başarısızlık sonuçlarına ulaşılmıştır. Az sayıda katılımcı, yabancı uyruklu öğrencilerin varlığını kültürel zenginlik olarak kabul eden metaforlarla ifade etmiştir.

A4 kodlu çalışma, Türk okullarında eğitim gören Suriyeli öğrencilerin en çok iletişim problemi yaşadığını belirtmiştir. Öğrencilerin ilkokula başlamadan önce Türkçe dili eğitimi almaları önerilmiştir.

A5 kodlu çalışma, yaptığı araştırma sonucunda ulaştığı sorunları temalara ayırarak ortaya koymuştur. Çalışmada sorunlar için belirlenen ana temalar şunlardır: “akademik sorunlar, dil ve iletişim sorunları ve sosyal sorunlar”.

A6 kodlu çalışmaya göre öğretmenler Suriyeli öğrencilerdeki Türkçe dil yeteneğinin ilerlemesi için Türkçe öğretim programlarının onlara uygun düzenlenerek uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Aynı zamanda ders kitaplarının ve ölçme-değerlendirme çalışmalarının da buna uygun olarak yenilenmesi gerektiği belirtilmiştir.

A7 kodlu çalışma bulgularına göre yabancı öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunlar ana temasında; “dil ve kültür farklılığı”, “temel dil becerileri”, “anlama”, “ifade etme ve yorum yapma”, “programın gerisinde kalma” ve “akademik başarısızlık” alt temalarına ulaşılmıştır. Öğrencilerin yaşadığı iletişim sorunları nedeniyle akademik başarılarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir.

A8 kodlu çalışma; ilkokul üçüncü ve dördüncü sınıfta eğitim alan yabancı öğrencilerde madde kavramının istenilen düzeyde olmadığı bulgusuna ulaşmıştır.

A9 kodlu çalışma; eğitimde önemli sorunun dil sorunu olduğu, katılımcı öğretmenlerin yabancı öğrencilerin ihtiyaçlarına göre içeriği düzenleyemedikleri, öğretmenlerin bu öğrenciler için materyal ihtiyacı olduğu, değerlendirme sürecinde öğretmenlerin nesnel bir yöntem geliştiremedikleri belirtilmiştir. Öğretmenler yabancı öğrencilere Latin alfabesinin ve Türkçenin öğretilmesi için hazırlık eğitimi olması gerektiğini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öğretim içeriğinin analizi, öğretme stratejileri, ders araç ve gereçleri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi alanlarda yabancı öğrencilerle ilgili olarak mesleki gelişim ihtiyacı içinde oldukları ortaya çıkmıştır.

A10 kodlu çalışma, yabancı öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bu öğrencilerle ders yaparken zorluk yaşadıkları ve çözüm yöntemleri geliştirilmesine yönelik ihtiyaçları olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yabancı öğrencilerle ilgili uzun vadeli eğitim politikaları geliştirmemiz gerektiği vurgulanmıştır.

A11 kodlu çalışmada, elde edilen verilerin analizi sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin aile özellikleri, karşılaşılan sorunlar, sorunlara yönelik bulunan çözümler ve öneriler teması olmak üzere dört tema elde edilmiştir.

A12 kodlu çalışma bulgularına göre, Sivas ilindeki okullarda bulunan yabancı öğrencilerin okul iklimine bir etkileri olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilerin okul ikliminin, “öğrenciler arası ilişkiler” boyutunu “olumlu” yönde, “veli okul ilişkileri” ve “akademik başarı” boyutunu ise “olumsuz” yönde etkiledikleri düşüncesi ağır basmaktadır.

A13 kodlu çalışma bulgularına göre, yabancı öğrencilerin sorunları “genel sorunlar ve eğitim-öğretim alanında sorunlar” olarak ikiye ayrılmıştır. Bu sorunlar kendi alanlarında alt problemlere ayrılarak incelenmiştir. Yabancı öğrencilerin eğitimde karşılaştıkları sorunların çözümü hakkında öneriler detaylı olarak açıklanmıştır.

A14 kodlu çalışma elde ettiği bulgulara göre; öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde yabancı öğrencilerle yaşadığı sorunları belirlemiştir. Bu sorunlar; aile, eğitim sistemi farkı, yaş, dil ve kültürel sorunlardır. Öğretmenlerin karşılaştıkları sorunları çözmek için kullandıkları

yöntem ve teknikler belirtilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin, yabancı öğrencilerle ilgili sorunlara yönelik çözüm önerileri bulunmaktadır. Çalışma bulgularında yabancı öğrencilerin ve velilerinin yaşadığı sorunlarda yer almaktadır.

A15 kodlu çalışma bulgularına göre, uzaktan eğitim sürecinin yabancı öğrenciler açısından değerlendirilmesi üç temaya ayrılmıştır. Uzaktan eğitim sürecinde milli eğitimin planladığı çalışmalar, derslerin internet ortamında yapılması ve beklentiler, çözüm önerileri şeklinde temalar belirlenmiştir. Uzaktan eğitim sürecinde yabancı öğrenciler açısından yaşanan sorunlara değinilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur.

A16 kodlu çalışma, Suriyeli göçmen öğrencilerle ilgili 169 çalışmayı incelemiştir. Çalışmalardaki veriler belge analiz formu kullanılarak incelenmiştir. Çalışmaların genel olarak durum çalışması ya da fenomenoloji yöntemiyle tasarlandığı belirlenmiştir. Çalışmalarda daha çok öğretmenlerle görüşmeler yapıldığı ve içerik analizi yöntemiyle incelendiği görülmüştür.

A17 kodlu çalışma, sosyometri yöntemini kullanarak Suriyeli öğrencilerin arkadaşlarıyla ilişkilerini tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Suriyeli öğrencilerin Türk arkadaşlarıyla sağlıklı ilişkiler kuramadığı belirlenmiştir.

A18 kodlu çalışma, yabancı öğrencilerle ilgili problemleri temalara ayırmıştır. Okul idaresini liderliği, öğretmenlerin olumlu davranışları, öğretmenlerin olumsuz davranışları, arkadaşlarının olumlu davranışları ve olumsuz davranışları ayrıca yabancı öğrencilerin ders sürecine katılımı şeklinde temalaştırılmıştır. Her temanın yabancı öğrencileri davranış olarak ayrıca sosyal ve akademik açıdan etkilediği belirlenmiştir.

A19 kodlu çalışma, öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle yaşadıkları sorunları belirleyerek temalara ayrılmıştır. Öğretmenlerin en önemli sorununun dil problemi olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmada sorunların çözümüne yönelik elde edilen bulgular da temalara ayrılarak verilmiştir.

A20 kodlu çalışma, elde edilen bulgulara göre en önemli sorunun dil farklılığı olduğunu belirtmektedir. Öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar; dil farklılığı nedeniyle iletişim sorunları, sınıftaki sorunlar, kültürel farklılık nedeniyle yaşanan sorunlar şeklinde gruplandırılmıştır. Öğretmenlerin yaşanan problemlere yönelik uyguladıkları çözümlere yer verilmiştir.

3.2.2 Görüşme Yapılan Çalışma Grubu

Araştırmanın ikinci kısmında görüşme yapılan çalışma grubu, nitel araştırma yönteminde kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay erişilebilir durum örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, nitel araştırmanın aşamalarına uyan ve sık tercih edilen bir örnekleme çeşididir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Amaçlı örnekleme

yönteminde; detaylı inceleme gerçekleştirmek maksadıyla çalışmadaki amaca hizmet eden zengin bilgi durumlarının seçilerek kullanılması hedeflenir. Durum örnekleme yöntemi; örneklemin araştırma problemi ile ilgili olarak evrende yer alan çok sayıdaki durumdan tipik olan biriyle oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Kolay erişilebilir durum örneklemede, araştırmacı kendine uzak olmayan ve kolay erişebileceği durumları seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma grubunu Antalya ili Konyaaltı ilçesinde bulunan yabancı öğrenci sayısının çok olduğu ilkokulda görevli öğretmen ve yabancı öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın yapıldığı ilkokulda 2020-2021 eğitim-öğretim yılında toplam 220 kayıtlı yabancı uyruklu öğrenci vardır. Tablo 3.11’ de bu okulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin uyruklarına göre ayrıntılı öğrenci sayısı verilmiştir. 5 sınıf öğretmeni ve 10 yabancı uyruklu dördüncü sınıf öğrencisi çalışma grubuna katılmıştır. Nitel çalışmalarda araştırmacı; az sayıda kişiden oluşan çalışma grubuyla görüşmeye katılanların yaşadığı gerçek tecrübeleri onların ifadelerini kullanarak belirlemeye çalışır (Başkale, 2016). Çalışmada dördüncü sınıf öğrencilerinin seçilmesi yaş grubu itibariyle kendilerini daha rahat ifade edebilmeleridir. Katılımcılar ile yüz yüze bireysel görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 3.11 Okulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin ülkeleri ve sayıları

Öğrencilerin Uyruğu	Öğrenci Sayısı
Rusya Federasyonu	61
Kazakistan	36
İran	34
Irak	21
Ukrayna	12
Ürdün	10
Suriye	9
Kırgızistan	8
Azerbaycan	5
Özbekistan	5
Belarus	4
Filistin	4
Mısır	3
Nepal	2
Türkmenistan	2
Afganistan	1
Bosna Hersek	1
İngiltere	1
Yemen	1
TOPLAM SAYI	220

Tablo 3.11’ de görüldüğü gibi 19 farklı ülkeden öğrenci vardır. Okuldaki toplam öğrenci mevcudu 780 olup, bunun 220 tanesi yabancı uyruklu öğrencidir. Okuldaki öğrencilerin %28,20’si yabancı uyrukludur, en fazla yabancı öğrenci uyruğu Rusya Federasyonu’na aittir. Yabancı uyruklu insanların Türkiye’de yerleştikleri şehirlerde belirli mahallelerde ikamet etmesi okullarda bu tarz yığılmalara neden olmaktadır. Antalya ilinde seçilen okulun bulunduğu mahallede yaşayan yabancı uyruklu kişilerin sayısı çok fazladır.

Çalışmanın öğretmenlerle yapılan aşamasında beş sınıf öğretmenin görüşlerine ulaşılmıştır. Çalışma grubundaki öğretmenlerin biri erkek, dördü kadındır. Öğretmenler Ö1, Ö2, Ö3, Ö4 ve Ö5 olarak kodlanmıştır. Öğretmenlerin yaş dağılımı ve meslekteki görev süreleri Tablo 3.12’ de görülmektedir.

Tablo 3.12 Görüşme Yapılan Öğretmen Grubu

Katılımcılar	Yaş	Mesleki kıdem	Yabancı öğrencilerle çalışma süresi
Ö1	51 üstü	32	10
Ö2	26-30	7	5
Ö3	51 üstü	24	5
Ö4	51 üstü	29	4
Ö5	36-40	16	1

Görüşmenin öğrencilerle yapılan aşamasında görüşülen on öğrenciden yedisi kız, üçü erkektir. Öğrencilerin kendini daha iyi ifade edebilmesi açısından dördüncü sınıfa devam edenler tercih edilmiştir. Öğrenciler Y1, Y2, ..., Y10 şeklinde kodlanmıştır. Öğrencilerin aileleri ile Türkiye’ ye geldiği ve ülkede kalma sürelerinin net olarak belli olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 3.13’ te öğrencilerin yaşı, uyruğu ve Türkiye’ de yaşama süresi görülmektedir.

Tablo 3.13. Görüşme Yapılan Yabancı Öğrenci Bilgileri

Öğrenci	Cinsiyet	Yaş	Uyruk	Türkiye’de Bulunduğu Süre
Y1	Erkek	11	Rusya	3 yıl
Y2	Kız	9	Lübnan	7 ay
Y3	Kız	9	Rusya	1 yıl
Y4	Kız	10	Ukrayna	5 yıl
Y5	Kız	10	İran	3 yıl
Y6	Kız	10	Özbekistan	8 yıl
Y7	Kız	10	Kırgızistan	3 yıl
Y8	Kız	10	Yemen	4 yıl
Y9	Erkek	10	Rusya	3 yıl
Y10	Erkek	9	Rusya	1 yıl

3.3 Veri Toplama Aracı ve Süreci

Çalışmada meta-senteze dâhil edilen çalışmaları incelemek için bir kodlama formu hazırlanmıştır. Çalışmanın görüşme bölümünde; öğretmenler ve öğrenciler için iki ayrı yarı-yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Bu çalışmada, bilimsel çalışmalarda elde edilen verilerin niteliğini desteklemek amacıyla veri kaynaklarının çeşitlenmesine başvurulmuştur. Veri çeşitlemesi, aynı sorun hakkında farklı koşullarda elde edilmiş verilerin karşılaştırılmasıdır (Türnüklü, 2001).

3.3.1 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmalar İçin Veri Toplama

Meta-senteze dâhil edilecek çalışmalar belirlendikten sonra araştırmacı tarafından kodlama formu oluşturulmuştur. Kodlama formunun uygunluğu konu alanı uzmanı tarafından değerlendirilmiştir. Araştırmaya dâhil olan çalışmalar detaylı olarak incelenmiş, elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Bunun sonucunda her bir çalışmaya ait; adı, yılı, yayın türü, yazarı, örneklem bilgileri, deseni, kullanılan yöntem ve teknikleri, amaçları, belirlenen sorunlar ve çözüm önerileri not alınmıştır. Tablolar halinde tüm çalışmalara ait açıklayıcı bilgiler verilmiştir.

Belirlenen çalışmaların kodlaması yapıldıktan sonra ortaya çıkan sorun kodları belirlenmiştir. Araştırmacının belirlediği kodlar bağımsız başka bir uzmana sorulmuş ve tekrar kodlaması istenmiştir. İki farklı kodlama karşılaştırılmış ve ortak kodlar belirlemeye çalışılmıştır. Daha sonra iki konu alanı uzmanından yardım alınarak temalar arasındaki Kohen Kappa tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Belirlenen kod ve temalara uygun olarak çalışmalar incelenerek veriler elde edilmiştir.

3.3.2 Görüşme İçin Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada, öğretmen ve öğrenci görüşlerine dayalı verilerin toplanmaya başlanmasında gerekli izinler Antalya İl Milli Eğitimi'nden alındıktan sonra, katılımcıların görüşmelere kendi istekleri doğrultusunda katılmaları sağlanmış, görüşme için öğretmen ve araştırmacının uygun gördüğü bir tarih belirlenerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmenler ve öğrencilerden alınan görüşler için araştırmacı tarafından görüşme soruları havuzu geliştirilmiştir. Uzman görüşü ve pilot görüşmeler sonucunda, soruların işlevselliği için gerekli düzenlemeler yapılarak görüşme formuna son şekli verilmiş ve gerekli izinler alındıktan sonra yarı yapılandırılmış görüşme formları katılımcılara uygulanmıştır.

Görüşmeler araştırmacı tarafından teknolojik cihaz ile kaydedilmiştir. Görüşme, araştırmacının katılımcıdan sesli olarak görüşme izni alması, kayıt ortamı, tarih ve saati ifade etmesi ve görüşme sorularını yöneltmesi biçiminde gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar sorulara istedikleri gibi cevap vermiştir. Öğretmen ve öğrenciler için hazırlanan görüşme formu soruları aşağıda verilmiştir.

Öğretmen Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları:

- a. Sınıfınızda yabancı öğrenci/ öğrencilerin olması hakkında ne düşünüyorsunuz?
- b. Sınıfınızda yabancı öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar genel olarak nelerdir?
- c. Sınıfınızdaki diğer öğrencilerin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik davranışları nasıldır?
- ç. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrenciler öğrenme öğretme sürecinde hangi sorunları yaşıyorlar?
- d. Sınıfınızda ya da okulunuzda bu sorunların çözümüne yönelik neler yapılmaktadır?
- e. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümü için sizin önerileriniz nelerdir?

Öğrenci Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları:

- a. Türkiye'yi seviyor musun? Anlatır mısın?
- b. Türkiye'de Türk öğrencilerle birlikte eğitim görme konusunda neler düşünüyorsun?
- c. Başka bir ülkede yaşamının zorlukları nelerdir? Bahseder misin?
- d. Sınıftaki diğer arkadaşlarıyla ve öğretmenle (öğretmenleriyle) ilişkiniz nasıl?
- e. Okulda ya da sınıfta eğitiminle ilgili yaşadığın sorunlar neler?
- f. Okulda ya da derste bir sorun yaşadığında bunu çözmek için neler yapıyorsun, kimlerden yardım alıyorsun?
- g. Sorunlarını çözmek için okulda ya da sınıfta neler yapıyor? Akademik başarının artması için okulda ya da sınıfta başka neler yapılmasını isterdin?

h. Bu konuyla ilgili söylemek istediğin başka bir şey var mı?

3.4 Verileri Çözümleme Yöntemleri

3.4.1 Meta-senteze Dâhil Edilen Çalışmaları Çözümleme Yöntemleri

Bu çalışma meta-sentez yaklaşımlarından tematik sentezleme metodu ile yapılmıştır. Tematik sentez, araştırma sonuçlarının tek tek kodlanması, betimsel temaların oluşturulması ve betimsel temaların birleştiği ana temaların oluşturulması aşamalarından oluşur (Thomas ve Harden, 2008). Meta-sentez yönteminde verilerin çözümlenmesinde; çözümleme, birleştirme ve yorumlama işlemlerinin yapılması gerekmektedir. Bu çalışmada tematik sentezleme yöntemi kullanılarak araştırmaya uygun bir çözümleme çerçevesi çizilmiştir. Çözümleme (analiz) aşamasında önce problem durumuna uyan çalışmalar okunmuştur. Kodlama kullanılarak ulaşılan verilerden yararlanılarak sorun kodları belirlenmiştir. Meta-sentez çalışmasının aşamalarına uygun olarak çalışmalar analiz edilmiştir. Verilerin analizi yapılırken çalışmanın problem durumu ve alt problemlerine uygun temalar belirlenerek yapılan inceleme sonucunda genel sonuçlara ulaşılmış ve sentezleme yapılmıştır.

Çalışmada hazırlanan kodlama formu kullanılarak çalışmalar detaylı olarak incelenip tema ve alt temalar belirlenmiştir. Yapılan inceleme sonuçlarına göre belirlenen temalar ve alt temalar şu şekildedir:

1. Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar
  - Dil problemleri
  - Akademik başarısızlık
    - Eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmaması
2. Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar
  - Uyum problemleri
  - Kültür farklılığı
  - İletişim sorunları
3. Öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle yaşadığı sorunlar
  - Dil sorunu
  - Ders sırasında yaşanan davranış problemleri
  - Yabancı veliler ile yaşanan iletişim eksikliği

Çalışmalarda belirlenen sorunlara ait temalar dışında, sorunların çözümüne yönelik öneriler de bir başlık altında temalaştırılarak incelenmiştir. Sorunların çözümünün ayrı

bir başlık olarak ele alınmasının nedeni; yabancı öğrencilerle ilgili sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileri şeklinde incelemeyi amaçlamaktır.

3.4.2 Görüşmede Elde Edilen Verileri Çözümleme Yöntemleri

Çalışmanın görüşme tekniği kullanılan ikinci kısmında, veriler elde edildikten sonra hiçbir değişiklik yapılmadan transkript edilerek düzenlenmiştir. Transkript işi gerçekleştirildikten sonra veriler tekrar okunarak veri analizi aşamasına geçilmiştir. Görüşmeler sonucunda elde edilen verileri kullanarak yaşanan sorunları belirlemek için inceleme aşamasında içerik analizi tekniği kullanılmıştır.

İçerik analizi, elde edilen verileri tanımlamak amacıyla birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar çerçevesinde ele almak ve bunları anlaşılır şekilde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinde kullanılan tekniklerden biri kodlama yapılmasıdır. Kodlama, kendi içinde anlamlı bir bütün oluşturan bölümlerin, araştırmacı tarafından tanımlayıcı sözcük ya da sözcük gruplarıyla isimlendirilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Kodlama; verileri çalışmanın yapmak istediği hedefe uygun sade ve somut bir anlatımla ifade etmektir (Karasar, 2019).

Görüşme verileri sonucunda elde edilen metinler incelenmiş alt problemler belirlenmiştir. Bunlar; yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileridir. Görüşme verilerinin kodlanması işlemi içerik analizinin ilk aşamasıdır. Görüşmelerde elde edilen veriler belirli bir kelime ya da kelime grupları ile kodlanmıştır. Görüşme verilerinden elde edilen temalar tablo ve şekiller kullanılarak da yorumlanmıştır. Temaları desteklemek için gönüllü katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilmiştir.

3.4.3 Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın dış geçerliği, hedeflenen şeyin doğru bir şekilde ölçülebilmesidir (Karasar, 2019). Çalışma bu amaçla; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin çözümlenmesi, yorumlanması ve bulguları ayrıntılı bir biçimde açıklamıştır.

Bilimsel çalışmalarda tutarlık (güvenirlik), aynı işlemleri yaparak benzer sonuçları elde edebilme derecesidir (Karasar, 2019). Meta-sentez çalışmasında kodlamalar dikkatli şekilde yapılmıştır. Kodlamanın güvenilirliği için meta-sentez konusunda bilgisi olan iki uzmandan araştırmaların %12,5' ini kapsayan ve araştırmalar arasından rastgele seçilen 2 çalışmayı

kodlama formuna uygun olarak yeniden kodlaması istenmiştir. Yapılan kodlamalar sonucunda güvenilirlik hesaplaması için Kohen Kappa tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 3.14 *Kohen Kappa Tutarlılık Katsayısına İlişkin Değerler*

	Value	Asymp. Error(a)	Std. Approx. T(b)	P
Measure of Agreement N of Valid Cases	Kappa 0.850	0.037	106.312	0.000

*p<0.001

Tablo 3.14 incelendiğinde Kohen Kappa tutarlılık katsayısının 0.850 düzeyinde anlamlı olarak hesaplandığı görülmektedir. Kohen Kappa tutarlılık katsayısının 0.81 ile 1.00 arasında olması, mükemmel bir uyum olduğu şeklinde yorumlanmaktadır (Landis ve Koch, 1977).

Çalışmanın görüşme aşamasında gönüllü katılımcıların seçilerek, rahat bir ortamda ve süre kısıtlaması olmadan görüşmelerin yapılması ile cevapların doğruluğu sağlanmaya çalışılmıştır. Araştırmanın dış güvenilirliğini sağlamak için tüm katılımcıların cevapları yorum yapılmadan yazılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak belirlenen temalarla ilgili bulgular yer almaktadır. Meta-sentez çalışması sonucu ortaya çıkan bulgular ile görüşmeler sonucu ortaya çıkan verilerin sentezi yapılarak araştırma sorusuna yönelik çözüm önerileri belirlenmiştir.

3.5 Meta-sentez Sonucu Elde Edilen Bulgular

İlkokulda eğitim gören yabancı uyruklu öğrenciler nedeniyle yaşanan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini içeren çalışmalar meta-sentez yöntemlerinden tematik sentez yaklaşımıyla incelenmiştir. Elde edilen bulgular; yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar, yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar, öğretmenlerin yaşadığı yabancı öğrenci kaynaklı sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri olmak üzere dört ana başlık altında incelenmiştir. Belirlenen her ana tema, kendi içinde temayla ilişkili alt temalara ayrılmıştır. Tablo 4.1’ de çalışmalardan elde edilen veriler kapsamında oluşturulan ana temalar sunulmuştur.

Tablo 3.5 Oluşturulan Ana Temalar

Ana Temalar	Çalışmalar
Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20
Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar	A1, A2, A3, A4, A6, A7, A10, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20
Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20

Belirlenen ana temaların her biri tüm çalışmalarda incelenerek elde edilen kodlar kullanılarak alt temaları belirlenmiştir. Ana temaların her biri başlıklar halinde elde edilen bulgularla açıklanarak yorumlanmıştır. Aşağıda ana temalar altında toplanan sorunlara çalışmalardan örnekler verilmiştir:

“... Eğitimdeki en baştaki sorun dil sorunu. Çocuklar bizim dilimizi bilmedikleri için okumaya geçmeleri de bir hayli zaman alıyor. Okuma-yazmayı geç öğrendikleri için diğer dersleri de anlamaları geç oluyor.” (A 1)

“Yöneticilerin ve öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerle ilk karşılaştıkları sorun dil farklılığı nedeniyle karşılıklı iletişim ve kültür sorunudur.” (A2)

“Yabancı uyruklu öğrenciler açısından karşılaşılan sosyal problemler; dışlanma, kurallara uymama, kavga ve şiddet ve Türk öğrenciler ile kaynaşamayıp yabancı uyruklu öğrencilerle arkadaşlık kurmalarıdır.” (A 5)

“Türkçe dersi öğretim programlarının Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerileri kazandırması bakımından da incelenmesi ve bu yönde daha etkin programların geliştirilmesi gerekmektedir.” (A 6)

3.5.1 Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen 20 çalışmada da yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlara yer verilmiştir. Yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar teması altında sorunlar üç alt tema olarak gruplandırılmıştır. Eğitimsel sorunlar temasının alt temalarında; dil problemleri, akademik başarısızlık, eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmaması sorunlarına yer verilmiştir.

Tablo 4.1 Öğrencilerin Yaşadığı Eğitimsel Sorunlar

Öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar	Çalışmalar	F
Dil problemi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A16, A17, A18, A19, A20	19
Akademik başarısızlık	A1, A3, A5, A7, A8, A12, A13, A14, A15, A18, A20	11
Eğitim programlarının uygun olmaması	A1, A4, A7, A9, A10, A13, A14	7

Tabloya göre öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar temasının alt temalarından “dil bilmeme” çalışmalarda en fazla ele alınan sorun olmuştur. Dil bilmeme alt temasına bağlı olarak öğrenciler dersi anlamama, kitaplardan yararlanamama, öğretmenle iletişim kuramama gibi sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yabancı öğrencilerde yaşanan akademik başarısızlık temasının nedeni olarak; dil problemi, veli ilgisizliği, öğrencilerin yaşadığı uyum problemleri gösterilmiştir. Alt tema olarak alınan eğitim programlarının yabancı öğrencilere uygun olmamasına bağlı olarak; yabancı öğrencinin eğitim anlamında dil öğrenene kadar ders kitaplarını anlamaması ve derse katılamaması programın gerisinde kalmasına neden olduğu belirtilmiştir. Aşağıda çalışmalarda öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlara vurgu yapan görüşlerden bazılarına yer verilmiştir.

“... Az da olsa dil eğitimi verilmeden okullara gönderildikleri için okuma yazma öğrenmeleri zor oluyor.” (A 1)

“... Örneğin öğrenci dil öğrenmede güçlük yaşadığı ve sınıfa kendini ait hissetmediği için içe kapanık davranıyor, ders çalışmıyor bu durum da başarısız olmasının bir nedeni olmuş oluyor.” (A 1)

“Öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin velileri ile iletişim, öğrencilerin dersleriyle ilgilenmeme, ödevleri kontrol etmemelerinden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını açıklamışlardır.” (A 2)

“Türkçe bilmek yalnızca derste anlatılanları, okuduklarını, eğitim materyallerini anlamayı

sağlamakla kalmayıp toplumsal uyumu da kolaylaştırmaktadır.” (A 4)

“Akademik başarılarına etkileri konusunda dil bilmemeleri ve kültür farklılıkları ön plana çıkmaktadır.” (A 4)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin karşılaştığı akademik sorunlar; dersi anlayamama, okuma-yazma sorunu, ödev yapmama, derse ilgisizlik ve müfredat farkıdır.” (A 5)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve kültür farklılığı ile ilgili sorun yaşadıkları, bu durumun çocukların eğitim-öğretiminde kültürel değerlere yabancı kalmalarına ve ders içeriklerini yeterince anlayamamalarına neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.” (A 7)

“Öğrencilerin eğitim-öğretiminde, temel dil becerileri olan dinleme, konuşma, okuma, yazma becerilerinde sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.” (A 7)

“...yabancı uyruklu öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili sorun yaşadıkları, Türkçe dil becerilerindeki bu sorunların ise Türkçe öğrenmede ve öğrencilerin akademik başarılarında yetersiz olmalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.” (A13)

“Dersleri anlamıyorum, matematiği çok seviyorum, diğerlerini anlamıyorum.” (A13)

“Türkçe’ nin yapısını ve temel dil becerilerini kazanamayan, kültürel aktarımdan yoksun olan yabancı uyruklu öğrencilerin, dilin işlevlerinden düşünme, değerlendirme ve değer yargılarını edinemedikleri için, kendini ifade etme ve yorum yapma ile ilgili sorun yaşadıkları sonucuna ulaşılmaktadır.” (A13)

Yabancı öğrencilerin yaşadığı eğitimsel sorunlar temasında; Türkçe bilmeme tüm alt temaların ana nedeni olarak gösterilmektedir. Çalışmalara göre; yabancı uyruklu öğrenci Türk dili ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığı için dersi verimli anlayamamakta ve derse katılamamaktadır. Ders sırasında öğretmenle istediği düzeyde iletişim kuramamaktadır. Ders sırasında yaşanan sorunlar, ders kitaplarını iyi anlayamama ve evde veli desteği olmaması öğrencinin akademik başarısını olumsuz etkilemektedir. Öğrencinin Türkçe dil seviyesi

ilerleyene kadar bu sorunlar devam etmektedir. Öğrencinin herhangi bir sınava girmeden, bilgi ve beceri seviyesi göz önüne alınmadan verilen denklik belgeleri eğitim anlamında sıkıntı yaşanmasına neden olmaktadır. Öğrencilerin dil bilmeme sorununun yanında farklı eğitim programına sahip bir ülkeden gelmeleri de sisteme uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Öğrenci geldiği ara sınıfın konularına hâkim olmadığı için eğitim programının gerisinde kalma durumu yaşamaktadır.

3.5.2 Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen 16 çalışmada yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlara yer verilmiştir. Yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar teması altında kodlar üç alt tema olarak gruplandırılmıştır. Sosyal sorunlar temasının alt temalarında; uyum problemleri, kültür farklılığı, iletişim sorunlarına yer verilmiştir.

Tablo 4.2 Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sosyal Sorunlar

Öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar	Çalışmalar	F
Uyum problemleri	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A13, A14, A17, A18, A19, A20	16
Kültür farklılığı	A1, A2, A4, A5, A7, A13, A14, A19	8
İletişim sorunları	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A13, A14, A17, A18, A19, A20	15

Yabancı öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunlar temasında, uyum ve iletişim sorunları en fazla yer verilen konu olarak görülmektedir. Öğrencilerin her birinin farklı kültürlere sahip ülkelerden gelmesi ve dil bilmemeleri sorunun kaynağı olarak belirtilmiştir. Çalışmaların bulgularına göre; yabancı öğrenciler dil problemi nedeniyle Türk öğrencilerle iletişim kuramamakta ve kendi dilini bilen diğer yabancı öğrencilerle daha fazla yakınlaşmaktadır. Bu da öğrenciler arasında gruplaşmaya ve kültürel değerlerin birbirine uyum sağlamasına engel olmaktadır. Uyum sorunları, iletişim sorunları ve kültürel farklılık yaşayan yabancı öğrencilerden bazılarında istenmeyen davranışlarda artma görülmektedir. Aşağıda çalışmalarda öğrencilerin yaşadığı sosyal sorunları anlatan örnek görüşlere yer verilmiştir.

“Yabancı uyruklu öğrencilerin, dil, anlama gücü, kendini ifade etme, eğitim sistemi farkından kaynaklanan durumlar, Türkçe öğretimi ve öğrenimi uyum, okul aile iletişimsizliği ve rehberlik gibi konularda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.” (A 14)

“Öğretmenlerle, diğer öğrencilerle çok sorun yaşıyorlar, uyum sağlayamıyorlar. Çocuklar hemen ağlıyorlar, onlara çok üzülüyoruz. Bir kelime bile bilmiyorlar. İki, üç yılda ancak dili çözmeye, anlamaya başlıyorlar, bu sefer biraz uyum sağlamaya başlıyorlar.”(A13)

“Öğrencilerin dil sorunu çözümlenmedikçe, diğer öğrencilerin de derste dikkatlerini dağıtıcı davranışlarda buldukları yorumuna rastlanmıştır.” (A10)

“Davranış sorunlarından bir diğeri de sınıf ve okul kurallarını tanımamadır.” (A11)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin dil ve kültür farklılığı ile ilgili sorun yaşadıkları, bu durumun çocukların eğitim-öğretiminde kültürel değerlere yabancı kalmalarına ve ders içeriklerini yeterince anlayamamalarına neden olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.” (A7)

“Birbirimizi anlamadığımız için öğrencilerle iletişim kuramıyoruz.” (A6)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin Türk arkadaşları tarafından dışlanması ve Türk arkadaşları ile kaynaşamamaları dil ve iletişim problemleri yaşamlarından kaynaklanabileceği gibi her iki grubun ailelerinden getirmiş oldukları önyargılarından da kaynaklanabilir.” (A5)

“Çocuklar Türkçe bilmedikleri için hem arkadaşları hem de öğretmenleri ile iletişim kurmakta güçlük yaşayabilmektedir.” (A5)

Bu tema altındaki tüm sorunların dil bilmeme ve farklı kültüre sahip olmalarından kaynaklandığı görülmektedir. Yabancı öğrencilerin Türkçe bilerek sınıflarda eğitim almaya başlaması, sorunların çoğunu çözebilir veya azaltabilir. Yabancı öğrencilerin geldiği kültürlerde normal karşılanan davranışların bazıları Türk kültürüne uymamaktadır. O yüzden öğrenci yanlış bir şey yapmadığını düşünürken, Türk arkadaşları tarafından dışlanabilmektedir. Yabancı öğrencilerin de sosyal ihtiyaçlarının karşılanması ve kendilerini güvende hissetmeleri için sorunun çözümü önem teşkil etmektedir.

3.5.3 Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Meta-senteze dâhil edilen 20 çalışmanın 18’ inde yabancı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yer verilmiştir. Öğretmenlerin yaşadığı sorunlara yer veren çalışma sayısının çokluğunun ana nedeni; çalışmaların 18 tanesinin öğretmen görüşleriyle yapılmasıdır. Öğretmenlerin yaşadığı sorunların alt temalarında; dil sorunu, ders sırasında yaşanan davranış problemleri, yabancı veliler ile yaşanan iletişim eksikliği şeklinde gruplandırılmıştır.

Tablo 4.3 Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar

Öğretmenlerin yaşadığı sorunlar	Çalışmalar	F
Dil sorunu	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A17, A18, A19, A20	17
Davranış sorunları	A2, A3, A4, A5, A6, A7, A10, A11, A12, A13, A14, A18, A19, A20	14
Veli kaynaklı sorunlar	A4, A10, A11, A12, A13, A14, A19, A20	8

Öğretmenler ile yapılan çalışmalarda yabancı öğrencisi olan öğretmenlerin dil konusunda sıkıntı yaşadığı belirlenmiştir. Öğretmenler; Türkçe bilmediği için dersi anlayamayan öğrencinin derste sıkıldığı ve buna bağlı olarak derste istenmeyen davranışlar yaptığını belirtmişlerdir. Sınıf yönetimi konusunda yabancı öğrenciler nedeniyle sıkıntılar yaşanmaktadır. Yabancı öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda ortaya çıkan sorunlar nedeniyle ders süresinin verimli kullanılmadığı ve zaman kayıpları yaşandığı belirtilmiştir. Öğretmenler, yabancı öğrencilerle sağlıklı iletişim kuramadıkları için olumsuz davranışları düzeltmede yetersiz kaldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler, iletişim konusunda hem öğrenci hem veli ile sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Öğretmen-öğrenci-veli iş birliği konusunda istenen verimi alamadıkları vurgulanmıştır. Aşağıda çalışmalarda öğretmenlerin yaşadığı sorunları anlatan görüşlere yer verilmiştir.

“Az da olsa dil eğitimi verilmeden okullara gönderildikleri için okuma yazma öğrenmeleri zor oluyor. 3. sınıfa gelmiş daha tam okuyup yazamayan öğrencilerim var. Bunun çocukların başarılı olmalarını olumsuz yönde etkileyen bir neden olduğunu düşünüyorum”. (A1)

“Öğretmen ve yöneticiler yabancı uyruklu öğrencilerin ders işleme sürecine etkilerinin Türk öğrenciler bakımından ve yabancı uyruklu öğrenciler bakımından dikkat dağınıklığına sebebiyet verdiğini belirtmişlerdir.” (A2)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin sürekli hareket hâlinde olmalarının sınıf yönetimini zorlaştırdığı düşünülmektedir.” (A3)

“Eğitim sürecinde aile ile iş birliği yapmanın önemi düşünüldüğünde, öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilerin aileleri ile iletişim kurma problemi yaşamaları üzerinde durulması gereken bir konudur.” (A5)

“İlkokul çağındaki çocukların farklı bir kültürle ve eğitim sistemiyle karşılaştıklarında, kendilerini ifade etme, arkadaşları ve öğretmenleriyle iletişim kurma,

dersleri anlama konularında sorun yaşadığı ve akademik açıdan yaşıtlarına göre başarısız oldukları sonucuna ulaşmıştır.” (A7)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin altyapı yetersizliği dolayısıyla hiçbir uğraşta bulunamamasından söz edilmekte ve bunun sonucu olarak da okuldan sıkılma ve davranışlarında hırçınlık ortaya çıkmaktadır.” (A10)

“Öğretmenler ve yöneticiler yabancı uyruklu öğrencilerin velileri ile iletişim, öğrencilerin dersleriyle ilgilenmeme, ödev takibi yapmamalarından kaynaklı sıkıntı yaşadıklarını açıklamışlardır.” (A11)

“Ara sınıfa kaydettiklerimiz dil bilmediği için uyum sorunu yaşıyorlar. Özellikle dördüncü sınıfa kaydettiğimiz çocuklar hiçbir şey öğrenmeden gidiyorlar.” (A11)

“Açıkçası yabancı uyruklu öğrenciler konusunda sınıf yönetiminde ben sıkıntı yaşamaktayım. Şöyle ki; yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe bilmedikleri için genel olarak bir grup halinde oturuyorlar.” (A12)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları uyum sorunundan kaynaklı olarak okul ve sınıf ortamında huzuru bozan hareketlerde buldukları ve istenmeyen davranışlar geliştirebildikleri görülmüştür.” (A13)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin, dil, anlama güçlüğü, kendini ifade etme, eğitim sistemi farkından kaynaklanan durumlar, Türkçe öğretimi ve öğrenimi uyum, okul aile iletişimsizliği ve rehberlik gibi konularda sorun yaşadıkları tespit edilmiştir.” (A14)

3.5.4 Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler

Araştırma kapsamında ulaşılan ve incelenen 20 çalışmada tespit edilen sorunların çözümüne dair çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Sorunların çözümü için belirlenen öneriler meta-sentezde ana tema olarak alınmamış fakat çalışmaya katkı sağlayacağı için temalaştırılarak ayrı bir başlık olarak incelenmiştir. Geliştirilen öneriler meta-sentez yöntemi işlem adımları kullanılarak temalaştırıldığında dört farklı alt tema oluşturulmuştur. Belirlenen temalar şu şekildedir: MEB’ e yönelik öneriler, öğretmenlere yönelik öneriler, yabancı öğrencilere yönelik öneriler ve yabancı öğrencilerin ailelerine yönelik öneriler.

Tablo 4.4 *Yabancı Öğrenci Sorunlarının Çözümüne Dair Ortak Öneriler*

Temalar	Kodlar	Çalışmalar
MEB'e yönelik öneriler	Öğrencilere psikolojik destek	A1, A7, A10, A12, A13, A15
	Sosyal etkinliklerin düzenlenmesi	A1, A2, A3, A10, A18
	Türkçe dil kursları açılması	A1, A2, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A18
	Denklik belgesinin gerçeğe uygunluğu	A2, A7, A13
	Uyum sınıfları açılması	A2, A5, A7, A9, A11, A13, A18, A19
	Sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması	A2, A6, A13
	Öğrencilerin okul ve sınıflara dağılımı	A2, A7, A12, A13
Öğretmenlere yönelik öneriler	Hizmet içi eğitim	A1, A3, A5, A6, A9, A12, A15, A18, A19, A20
	Farklı yöntemlerin kullanılması	A3, A4, A7, A9, A13, A14, A15, A19
Öğrencilere yönelik öneriler	Türk arkadaş edinme	A3, A18
	Türkçe kurslarına devam etme	A12, A13, A14
	Okula düzenli devam etme	A13
Ailelere yönelik öneriler	Ailelere eğitim verilmesi	A1, A4, A5, A6, A7, A12, A13
	Türkçe dil eğitimi	A2, A4, A5, A6, A7, A9, A10, A11, A13, A15
	Okul ile iletişim halinde olma	A13

Meta-sentezde incelenen çalışmalarda en fazla “Türkçe dil kursu açılması” önerisi (n=14) yer almaktadır. Türkçe dil kurslarının hem yabancı öğrenciler hem de aileleri için verilmesi önerilmektedir. Bu öneri, sorunların çözülmesinde ön koşul pozisyonundadır. Öneriler temasında en fazla önerinin MEB' e yönelik olduğu görülmektedir. MEB'e yönelik önerilerinden bazıları şu şekildedir:

“Yöneticiler, üniversitelerle iş birliği yaparak sorunların çözümlerine yönelik seminerlere

katılabilir ya da bu seminerlerin okullarındaki öğretmenlere verilmesini sağlayabilir.” (A1)

“Her öğrencinin okula başlamadan belirli bir süre dil kursuna yönlendirilmesi gerekmektedir.” (A2)

“Okullarda yabancı uyruklu öğrenciler için uygulanan eğitim programlarının daha kapsayıcı

bir şekilde, bu öğrencilerin sadece akademik ihtiyaçlarını değil psikososyal ve duygusal ihtiyaçlarını da karşılamaya yönelik olan bütüncül bir yaklaşımla ve hem Türk hem de yabancı uyruklu öğrencilerin farklılıklarını içerisinde barındıracak bir nitelikte hazırlanıp uygulamaya geçirilmesidir.” (A3)

“MEB ve devlete yönelik öneriler: mülteci ve göçmen politikası oluşturma, öğrenci ve ailelere maddi yardım sağlama, öğrencilerin denkliği ve okullara dağıtımında standartlar getirmedir. Ayrıca uygun program hazırlama ve materyal sağlama, düzey belirleme sınavı yapma, Türkçe kursları düzenleme, okullara çok dilli psikolog ve rehber öğretmen atama, depodaki öğretmenleri değerlendirme, üniversiteler ile iş birliği yapma ve çevrenin bilinçlendirilmesi konularında öneriler yer almaktadır.” (A13)

Öğretmenlere yönelik öneriler temasında, hizmet içi eğitim verilmesinin ve öğretmenlerin derslerde farklı yöntem ve teknikler kullanmasının öne çıktığı görülmektedir. Aşağıda bu önerilerle ilgili çalışmalardan bazı görüşler yer almaktadır.

“Öğretmenlerin öğretim içeriğinin analizi, öğretme stratejileri, ders araç ve gereçleri, ölçme araçları geliştirme ve değerlendirme gibi alanlarda mülteci öğrencilere dönük olarak mesleki gelişim ihtiyacı içerisinde oldukları tespit edilmiştir.” (A9)

“Öğretmenlerin meslektaşlarına ve okullara, öğrenciler ve aileleri ile iletişim kurulması, öğrencilere ilgi gösterilmesi ve onlara uygun sınıf ortamının sağlanması, öğrencilere eğitim verilirken uygun öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanılması yönünde öneriler getirdikleri görülmüştür.” (A7)

“Tüm öğrencilerin, öğretmenlerin ve idarecilerin katılımı ile çeşitli etkinlikler ve programlar düzenlenebilir.” (A5)

Öğrencilere yönelik öneriler temasında “Türkçe kurslara devam etme” önerisinin vurgulandığı görülmektedir. Yabancı öğrenciler için halk eğitim merkezleri tarafından ücretsiz Türkçe kursları açılmaktadır. Kurslara katılım zorunlu olmadığı için aileler ve öğrenciler düzenli şekilde devam etmemektedir. Öğrencilerin açılan kurslara gönüllü ve aktif katılımı önemlidir. Çalışmalardan örnek görüşler şu şekildedir:

“Yabancı uyruklu öğrencilerin okul devamsızlığı önlenmelidir.” (A12)

“Türkçelerini geliştirmeleri ve Türk öğrencilerle kaynaşmalarını sağlamak amacıyla çeşitli aktiviteler düzenlenebilir ayrıca öğretmenler ev ziyaretleri yapabilir.” (A14)

Çalışmalarda, yabancı öğrencilerin ailelerine yönelik önerilerde “dil eğitimi” almanın (n=10) ön plana çıktığı görülmektedir. Sadece öğrencinin Türkçe öğrenmesi okul-aile iş birliği için yeterli olmamaktadır. Okul ile iletişim kurmak ve öğrencilere eğitimiyle ilgili destek olabilmek için ailelerin de dil bilmesi gereklidir. Çalışmalardan bazı örnek görüşler şu şekildedir:

“Öğrencilerin yaşadığı sorunların önlenmesi ve okul-aile iş birliğini sağlamak adına ailelere yönelik psikososyal eğitim programları düzenlenebilir.” (A5)

“Ailelerin Türk kültürünü ve Türk eğitimini kabullenmesi, çocuklarına ilgi göstermeleri, öğretmenlerle iletişim kurması ve Türkçe kurslara katılması önerilir.” (A7)

“İlkokul öğretmenleri sorunların çözümü için; ana sınıfı eğitimi verilmesi, aileye ve çocuğa yönelik dil eğitiminin verilmesi, oryantasyon programının uygulanması, tek okul-tek sınıf uygulaması, Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde ayrı bir birim açılması gibi öneriler getirmiştir.” (A9)

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalar incelendiğinde sadece mevcut sorunların ele alınmadığı, sorunların çözümüyle ilgili önerilere de yer verildiği görülmektedir. Sorunlara yönelik çözüm önerilerinin gruplandırılarak aktarıldığı tespit edilmiştir. Bu önerilerden bazılarının uygulamaya geçirildiği ve sorunların çözümü için olumlu katkısı olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim sisteminde sayısı artan yabancı öğrenciler ülke geneline yayılmaktadır. Eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin, yabancı öğrencilerle ilgili yaşanan durumları çalışmalarda detaylı olarak açıkladıkları görülmektedir. Sınıftaki yabancı öğrencilere kapsayıcı eğitim felsefesine uygun olarak davranılmaktadır. Ancak Türkçe bilmeyen öğrencilere hem akademik hem de davranış olarak eğitim vermenin zor olduğu belirtilmektedir. MEB, yabancı öğrencilerle ilgili sorunların azalması için öncelikle Türkçe bilmeyen öğrencilere dil kursunu zorunlu tutmalıdır. Ayrıca denklik belgelerini de Türkçe dil kursları bitiminde yapılacak sınavla akademik durumuna uygun olarak verilmesini sağlayan bir sistem geliştirebilir.

3.6 Görüşme Yoluyla Elde Edilen Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde: Yabancı öğrenciler ve sınıflarında yabancı uyruklu öğrencileri olan öğretmenler ile yapılan görüşmeler sonucunda; karşılaşılan sorunlar ve sorunlara yönelik çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen verilerin analizi yapılarak alt problemlere yönelik bulgular elde edilmiştir.

3.6.1 Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar

Çalışmanın yapıldığı devlet ilkokulunda çalışan sınıf öğretmenlerine ve yabancı öğrencilere, yabancı öğrencilerin yaşadıkları sorunların neler olduğunu anlamaya yönelik sorular sorulmuştur. Katılımcıların görüşleri sonucu ortaya çıkan temalar aşağıdaki Tablo 4.6’ da görülmektedir.

Tablo 4.6 Öğretmenlere Göre Yabancı Öğrencilerin Yaşadığı Sorunlar

Temalar	Ö1	Ö2	Ö3	Ö4	Ö5
Dil bilmeme	✓	✓	✓	✓	✓
Aile desteği		✓	✓		
Akademik sorunlar	✓	✓	✓	✓	✓
Uyum sorunları			✓		✓

Yabancı öğrencilere eğitim veren sınıf öğretmenlerinin hepsi en önemli sorunun “dil bilmeme” olduğunu belirtmiştir. Öğrencilerin Türkçe konuşup anlayamaması ve Türkçe okuma-yazma bilmemeleri eğitimde yaşanan büyük bir problemdir. Temalardan biri olan “dil bilmeme” sorununa yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir.

“Sınıfımda yabancı öğrencilerin olması kültürel alışveriş (yemek, giyinme, oyunlar vb.) gelişimine katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda hiç Türkçe bilmeden gelen öğrencilerin zorluk yaşamaması imkânsız.” (Ö1)

“Yabancı öğrencilerin olması dil bilmedikleri zaman sorun oluşturuyor. Bu da yabancı öğrencilerin ve bizlerin adaptasyonunu zorlaştırabiliyor. (Ö2)

“Hem yabancı uyruklu öğrenciler hem sınıf arkadaşları hem de öğretmenleri olarak bizler için sorunlara açık bir durum oluşmasının kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum. Dil bilmedikleri için en basit sorunu çözmek bile zorlaşıyor.” (Ö3)

“Kendi adıma yabancı uyruklu öğrencilere bir şey öğretmek bana zevk veriyor ancak öğrenciler Türkçe bilmedikleri için sorun yaşıyorlar.” (Ö4)

“Öğretmen açısından da öğrenci açısından da zor oluyor. Dil problemi nedeniyle onlara ulaşamamanın sıkıntısını yaşıyorum. Yabancı öğrenciler için ayrı sınıf oluşturulabilir.” (Ö5)

Sınıf öğretmenleri eğitim-öğretimde yabancı öğrencilerin dil bilmemesinden kaynaklı çeşitli sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Görüşmede elde edilen “dil sorunu” bulgusu, meta-sentezde incelenen çalışmaların da ana unsurudur. Öğrenci hangi sınıfta olursa olsun dil bilmediği için çevresini anlayamamakta ve kendini de anlatamamaktadır. Öğrencinin Türkçe öğrenene kadar eğitsel ve sosyal kayıpları olmaktadır.

Aile desteği, çalışmada karşılaşılan diğer bir temadır. Öğretmenlerden ikisi görüşmede bu konuya değinmiştir. Yabancı öğrencilerin aileleri de dil bilmediği için öğretmenle iletişim kuramamakta ve çocuklarına eğitim anlamında destek olamamaktadırlar. Ayrıca aileler öğretmenle de iletişim kuramamaktadır. Bu tema ile ilgili sınıf öğretmenlerinin görüşü şu şekildedir:

“Dil bilmeden gelen yabancı öğrenciler okulda ve sınıfta iletişim sorunları yaşıyor. Aile ve öğrenciyle iletişimde güçlükler yaşıyor.” (Ö2)

“Velilerin de dil sorununu çözmesi gerekmektedir. Özellikle ilkokulda aile desteği çok önemli. Veli ile iletişim kuramadığımız için ona çocuğuna eğitim anlamında nasıl destek olabileceğini anlatamıyoruz. Öğrencinin davranış sorunlarının çözülmesinde de aile desteği sağlayamıyoruz. Veli de zaten çocuğu okula bırakıp gidiyor, çocuğunun durumuyla ilgili bir şey soramıyor.” (Ö3)

Görüşme verilerinde elde edilen verilere göre öğretmenler; öğrencilerin dersi anlayamadığı için akademik sorunlar yaşadığını tespit etmiştir. İlkokulda birinci, ikinci ve üçüncü sınıfta sınavla değerlendirme olmadığı için not konusunda sıkıntı olmamaktadır. Fakat dördüncü sınıfta Türkçe bilmeyen öğrenciler sınav sorularını anlamamakta ve soruları yapamamaktadır. Temaya yönelik öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

“Yabancı uyruklu öğrencilerin akademik başarısı ve iyi bir iletişim için dil sorununun çözülmesi gerekiyor. Bu hem ilişkileri hem de iletişimi güçlü kılacaktır.” (Ö1)

“Derslere katılamıyorlar. Pasif dinleyici konumundalar. Derste sıkıldıklarını gözlemliyorum.” (Ö5)

“Anlatılanları anlamıyorlar ya da kendilerini ifade edemiyorlar. Dil bilmedikleri için öğrenme süreci uzuyor.” (Ö4)

“Eğer eğitimde hazır bulunuşlukları sınıf düzeyinde ve dil sorunu da yoksa diğer öğrencilerimizden farklı sorunlar yaşamıyorlar. Ama ne yazık ki ne dil sorunu hepsinde aynı düzeyde ne de akademik bilgileri aynı düzeyde olmaktadır. Öğrenciler bir üst sınıfa hazır olmadan geçiyorlar.” (Ö3)

“Anlama ve anlatma konusunda sorunlar yaşıyor. Anlama ve iletişimde yaşanan sorunlar öğrenciyi saldırgan yaparak derse ilgisini azaltıyor ve dersi hiç dinlemiyor.” (Ö1)

“Dil bilmeden gelen yabancı öğrenciler derste sorun yaşıyorlar. Verilen ödevi anlayamıyor ve yapamıyor. Sınıfta derslere aktif olarak katılamıyor. Etrafıyla ilgileniyor ya da diğer yabancı öğrencilerle derste konuşmaya çalışıyor.” (Ö2)

Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinden ikisi, öğrencilerin farklı kültür ve dile sahip olmaları nedeniyle uyum sorunları yaşadığını belirtmiştir. Uyum sorunu yaşayan öğrenciler, okulda ders sırasında ya da teneffüslerde olumsuz davranışlar göstermektedir. Bu sorun öğretmenleri ve diğer öğrencileri de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu temaya yönelik öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir:

“Küçük yaş grubu oldukları için ciddi problemler yaşamıyorlar. Fakat iletişim problemleri ve kültürel farklılıklar nedeniyle yabancı öğrencilerle Türk öğrenciler bazı

sorunlar yaşıyorlar. Öğrencinin geldiği kültürde kötü sayılmayan bazı davranışlar, Türk kültürüne uymadığı için arkadaşları tarafından hoş karşılanmıyor.” (Ö5)

“İlk zamanlar genelde yalnız kalıyorlar. Öğrenciler uyum sorunu yaşıyor, çevresiyle hemen kaynaşmıyor. Arkadaş edinmeleri ve alışmaları zaman alıyor.” (Ö3)

Görüşmenin yabancı öğrencilerle olan bölümünde, öğrencilerin cevapları Tablo 4.7’de temalara ayrılarak verilmiştir. Öğrenciler dil bilmedikleri için başta zorlandıklarını fakat Türkçe öğrendikten sorun yaşamadıklarını belirtmiştir.

Tablo 4.7 Yabancı Öğrencilerin Karşılaştıkları Sorunlar (öğrenciler)

Temalar	Y1	Y2	Y3	Y4	Y5	Y6	Y7	Y8	Y9	Y10
Dil bilmeme	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Aile desteği	✓					✓				✓
Akademik sorunlar	✓				✓					✓
Uyum sorunları		✓							✓	✓

Görüşmeye katılan yabancı öğrencilerin tamamı Türkçe öğrenene kadar zorluk yaşadığını belirtmiştir. Kendilerini ifade edemedikleri ve öğretmenleri anlamadıkları için iletişim sorunları olduğunu anlatmışlardır. Öğrenciler, Türk arkadaşlarının onlara dil öğrenme konusunda destek olduğunu da söylemiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin bu temayla ilgili görüşleri şu şekildedir:

“Türkçeyi bilmediğim zamanlar çok zordu. Artık biraz biliyorum. Bazen arkadaşlarımdan dediğini anlayamıyorum.” (Y1)

“Benim sorunum Türkçeyi çok iyi bilmemek.” (Y3)

“Biraz dil sorunu olduğu için dersleri iyi anlayamıyorum.” (Y2)

“Türkçe bilmediğim için ilk geldiğimde sorun yaşıyordum. Türk arkadaşlarım Türkçe öğrenirken bana yardımcı oluyordu.” (Y5)

“Aslında Türkçe, Kırgız diline benziyor. Ama bazen bazı Türkçe kelimelerin anlamını bilemiyorum.” (Y7)

“Dil bilgim zayıf olduğu bazen çok zorlanıyorum. Bazı düşüncelerimi açıklayamıyorum.” (Y10)

Yabancı öğrenciler, Türk okuluna geldikleri için ailelerinden daha hızlı Türkçe öğrenmektedir. Görüşmelerde öğrencilerden üçü derslerle ilgili sorun yaşadığında ailesinden destek göremediğini belirtmiştir. Aileleri Türkçe bilseydi ödev ve derslerle ilgili onlardan yardım alabileceklerini fakat bilmedikleri için tek başlarına yapmaya çalıştıklarını

belirtmişlerdir. Görüşmelerdeki öğrenciler ilkökul yaş grubunda olduğu için aile desteği çok önemli bir unsurdur.

“Ödevlerimi anlayamayınca evde ailem de Türkçe bilmediği için yapamıyorum.” (Y1)

“Yapamadığım konuları okulda öğretmenime tekrar soruyorum. Annemin Türkçesi iyi değil çünkü.” (Y6)

“Evde en iyi Türkçe bilen benim. Annem ve babam daha öğrenemedi. Ailem bana derslerde sorun yaşadığımda yardımcı olamıyor.” (Y10)

Görüşmenin “akademik sorunlar” temasında öğrenciler, öğretmeni ve kitapları iyi anlayamadıklarını belirtmişlerdir. Bazen derslerde düşüncelerini istedikleri gibi ifade edemediklerini dile getirmişlerdir. Görüşmeye katılan öğrencilerin bu temaya uygun olan görüşleri şu şekildedir:

“Bazen öğretmen dersi anlatırken iyi anlayamıyorum. Ders kitaplarındaki bazı soruları da anlamadığım için yapamıyorum.” (Y1)

“Aslında eğitim konusunda iyiyim. Ama Türkçeyi hala tam iyi olarak öğrenemediğim için derste anlamadığım yerler oluyor.”

(Y5) “Dil bilgim zayıf. Derslerde anlamadığım çok şey oluyor. Uzaktan dersleri hiç anlamadım.” (Y10)

Yabancı öğrenciler görüşmelerde arkadaşlarıyla çok sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Üç yabancı öğrenci dil bilmedikleri için arkadaşlarıyla “uyum sorunları” teması kapsamında bazı sorunlar yaşadıklarını anlatmışlardır. Öğrencilerin uyum konusunda görüşleri şu şekildedir:

“Türk arkadaşlarımla çok iyi anlaşıyorum. Fakat onları bazen iyi anlayamıyorum.” (Y1)

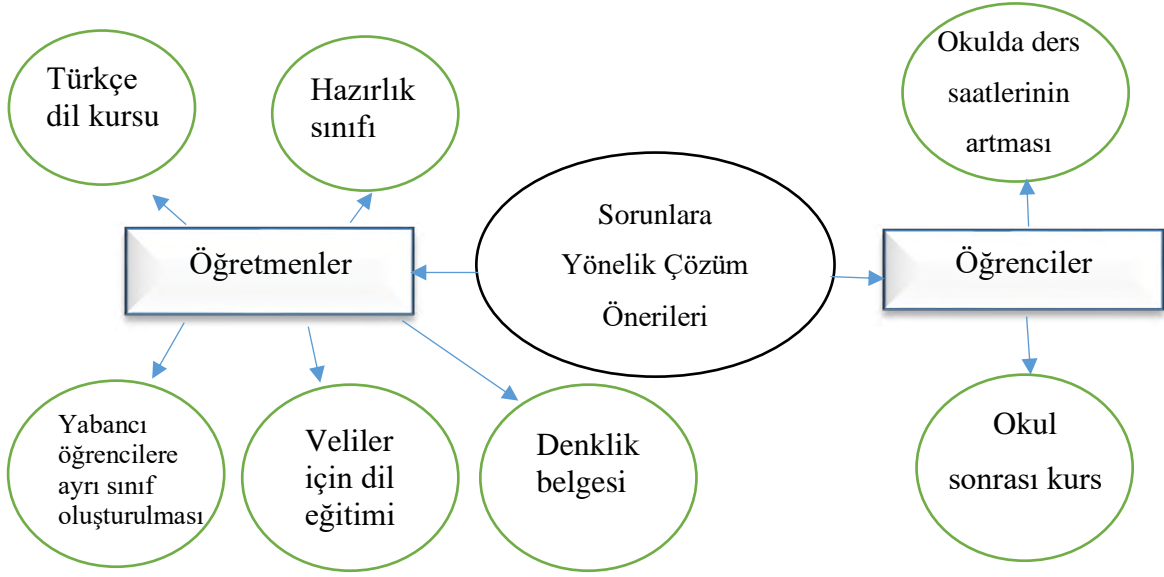
“Türk arkadaşlarla eğitim almak çok eğlenceli. İlk geldiğim zaman onları hiç anlayamıyordum ama bana çok yardımcı oldular.” (Y10)

“Türkiye’ye ilk geldiğimde Türkçeyi hiç bilmiyordum. Öğretmenimle ve arkadaşlarımla iletişim sorunları yaşıyordum. Arkadaşlarımla oynadığı oyunları ben bilmiyordum. Ama zamanla öğrendim.” (Y9)

Görüşme verilerine göre, yabancı öğrencilerin farklı kültür ve yaşantılardan geldikleri için okulda bazı uyum sorunları yaşadığı belirtilmektedir. Genellikle sınıfta kendi dilini bilen bir öğrenci varsa onunla yakınlaştığı ifade edilmiştir. Eğer öğrencinin özel bir durumu yoksa alışma evresinde genel olarak çekingen davrandıkları görüşmelerde aktarılmıştır. Bazı öğrenciler alışma evresini hızlı ve sorunsuz geçirdiğini ifade ederken, bazı öğrencilerin ise arkadaşlarıyla anlaşamadığı ve sorunlar yaşadığı belirtilmiştir.

3.6.2 Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Bu kısımda öğretmenlere ve öğrencilere; karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik yapılanlar ve yapılması önerilen çalışmalar hakkında sorular yöneltilmiştir. Aşağıda sorunlara ilişkin çözüm önerileri ana temasına yönelik bulgular sınıf öğretmenleri ve öğrencilerin kendi ifadeleri ile desteklenerek Şekil 4. 1' de açıklanmaktadır.

Şekil 4.1 Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Şekil 4.1' de görüldüğü gibi araştırma sonucu elde edilen sınıf öğretmenleri ve yabancı öğrencilerin görüşleri kullanılarak belirlenmiş olan sorunlara ilişkin çözüm önerileri temasını açıklamak amacıyla öğretmenlerden beş öneri, öğrencilerden ise iki farklı çözüm önerisine ulaşılmıştır. Yabancı öğrenci kaynaklı sorunların çözümüne yönelik öğretmenlerin görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Öncelikle dil sorununun çözülmesi gerekmektedir. Türkçe dil kursları zorunlu tutulmalıdır. Bu sorun çözüldükten sonra hem uyum hem de iletişim konusunda olumlu gelişmeler yaşanacaktır.” (Ö1)

“Bence kesinlikle yabancı öğrenciler belli bir seviyede Türkçe öğrenene kadar hazırlık kursuna alınmalı. Hazırlık kursunu tamamlayanlara yeterlilik sınavı yapılmalı sonra sınıflarımıza gelmelidir.” (Ö2)

“Bence dil sorunu çözülmeden okula kaydedilmemeli ve denklik belgesi akademik bilgi seviyesine uygun verilmelidir. Şu an aldıkları denklik belgesinin hiçbir anlamı yok.” (Ö3)

“Ülkemize geldikten sonra belirli bir süre ile Türkçe öğrenimi için kurslara devam ettirilmeli, Türkçe öğrendikten sonra okula devam etmeliler.” (Ö4)

“Yabancı öğrenciler için ayrı sınıflar oluşturulabilir. Çoğu öğrenci İngilizce biliyor. İngilizce- Türkçe konuşabilen öğretmenlerin bu sınıflarda görev yapması iletişim problemini ortadan kaldıracaktır. Yoğunlaştırılmış Türkçe kursları verilebilir. Yabancı öğrenciler için ayrı okullar açılabilir.” (Ö5)

“Yabancı uyruklu öğrencilerin başarısı ve iyi bir iletişim için dil sorununun çözülmesi gerekiyor. Bu hem ilişkileri hem de iletişimi güçlü kılacaktır. Yabancı öğrenciler Türkçe öğrenene kadar ayrı sınıfta eğitim alabilir.” (Ö1)

“Türkçe kursları yaygınlaştırılmalı ve ihtiyacı olanlara zorunlu olmalıdır.” (Ö2)

“Velilerin de dil sorununu çözmesi gerekmektedir. Ayrıca yabancı öğrenciler, dil ve akademik bilgi olarak ait olduğu sınıfa gidebilmesi için bir sınava tabii olmalıdır.” (Ö3)

Yabancı öğrenciler, kendi sorunlarına yönelik çözüm önerisi olarak; okulda ders saatleri sayısının artması ve okul sonrası onlar için kurslar açılmasını istemiştir. Öğrenciler, okuldan sonra açılan kurslarda anlamadıkları dersleri ve ödevleri yapma fırsatı olacağını belirtmiştir. Öğrencilerin görüşmelerdeki görüşleri aşağıda verilmiştir.

“Okuldaki ders saatleri artarsa, konuları daha iyi öğrenebiliriz.” (Y2)

“Ben ödevleri yaparken zorlanıyorum. Okuldan sonra kurslar olsa, ödevleri öğretmenlerle yaparız.” (Y10)

“Benim gibi Türkçeyi az bilenler için daha fazla ders yapılırsa iyi olur.” (Y3)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde meta-sentez çalışmasının bulguları ile görüşme sonucu elde edilen bulguların harmanlanarak yorumlanmasına yer verilmiştir. Bu araştırmada Antalya ili Konyaaltı ilçesinde yabancı uyruklu öğrencisi bulunan ilkökul öğretmenleri ve yabancı ilkökul öğrencilerinin görüşleri ve yapılan meta-sentez çalışmasının bulguları veri olarak kullanılmıştır.

4.1 Sonuç ve Tartışma

4.1.1 Yabancı İlkokul Öğrencilerinin Yaşadığı Sorunlar

Çalışmada; ilkökullarda yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunları öğretmen ve öğrenci açısından ele almak, sorunlar için uygulanan çözümleri belirlemek ve sorunlara yönelik çözüm önerileri bulmak amaçlanmıştır. Meta-sentez yönteminin kullanılması yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlara yönelik yapılan akademik çalışmaların detaylı incelenmesini sağlamıştır. Okul ortamında bu sorunları yaşayan yabancı öğrenci ve öğretmenleri ile görüşme yapmak doğrudan veri elde etmeyi sağlamıştır ve iki yöntemin sonuçları karşılaştırılmıştır.

Meta-sentez çalışması ve görüşmelerden elde edilen bulgulara göre en önemli sorun “dil sorunu” olarak görülmektedir. Öğrencilerin, Türkçe bilmeden okullarda eğitim almaya başlaması hem akademik hem de çevreyle iletişim konusunda sorunlara neden olmaktadır. Benzer sonuçlara Biçer ve arkadaşları (2014), Güçlü (1996), Mert ve Çıplak (2017), Duygu (2016), Delen ve Erçoşkun (2019), Kılınç (2019), Kılınç(2014), Şahan (2012), Demir (2020)de çalışmalarında ulaşmıştır. Dil bilmemesi öğrencinin dersi anlamasına engel olmaktadır. Polat’ ın (2012) çalışmasında da dil bilmeyen yabancı öğrencilerin dersi anlamadığı, etkinliklere katılamadığı, ödevlerini yapamadığı ve sonuç olarak akademik başarılarının düşük olduğu belirtilmiştir. Sarıahmetoğlu’ nun (2019)çalışmasında da yabancı öğrencilerin Türkçe bilmemesinden kaynaklı akademik sorunlar yaşadığı ve arkadaşları tarafından dışlandığı belirtilmiştir.

Görüşme yapılan okuldaki öğretmenler de sorunların ana nedeni olarak “dil bilmeme” yi vurgulamıştır. İlkokul dönemindeki öğrenciler hem yaşlarının küçük olması hem de dil bilmedikleri için kendilerini ifade etmekte ve uyum sağlamada sorun yaşamaktadır. Öğrencilerin okuldan soğuduğu ya da okulda istenmeyen davranışlar yaptıkları belirtilmiştir.

Delen ve Erçoşkun' un (2019) çalışmalarında da yabancı öğrencilerin derste sıkıldığı, ders dışı şeylerle ilgilendiği, derste diğer yabancı öğrencilerle konuştuğu bulgularına yer verilmiştir. Sarıahmetoğlu (2019) çalışmasında, yabancı öğrenci sayısının arttığı okullarda şiddet olaylarının ve gruplaşmanın fazla olduğunu belirtilmiştir.

Çalışmada, yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlardan birinin de “uyum sorunları” olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. İncelenen nitel çalışmalar ve yapılan görüşme verileri sonucunda öğrencilerin farklı kültürlerden gelmeleri, aile yapıları ve anadil farklılığı gibi nedenlerin okula uyumda sorun yaşamalarına neden olduğu tespit edilmiştir. Yabancı öğrencilerin okula başladıkları ilk zamanlar çekingen davrandığı daha sonra arkadaş edinmede kendi anadilini bilen öğrencileri seçtiği vurgulanmıştır. Bunun sonucunda, Türkçeyi öğrenmede zorlandıkları ve Türk kültürüne uyum sağlama konusunda yavaş yol aldıkları belirtilmiştir. Şahan' ın (2012) çalışmasında, farklı bir ülkede eğitim alan çocukların uyum sorunlarının çözülmesinin akademik başarıyı arttırdığı ifade edilmiştir. Kılınç' ın (2014) çalışmasında da öğrencilerin arkadaşlık sorunu, iletişim sorunu, kültür farklılığı sorunları yaşadığı vurgulanmıştır. Öğrencilerin Türk kültürüne uyum sağlama çabalarının aileleri, öğretmenleri ve okulları tarafından desteklenmesi gerekmektedir.

Çalışma sonucu ulaşılan yabancı öğrencilerin yaşadığı sorunlardan biri “aile desteğinin yeterince olmaması” dır. Elde edilen bulgulara göre; ailelerin genelde Türkçe bilmediği, okulla ve öğretmenle iyi iletişimlerinin olmadığı ve dil probleminin çözümü için acele etmedikleri görülmüştür. Özellikle ilkökul dönemi öğrencilerin aile desteğine ihtiyaçları olduğu bir süreçtir. Yapılan çalışmalar küçük sınıflarda derslerine çalışırken ailelerinin desteğini alan, aileleriyle etkinlikler yapan öğrencilerin akademik başarısının arttığı yönündedir (Şad, 2012; Doğan, 2021). Şahan' ın (2012) çalışmasında da ailenin eğitim düzeyinin ileri olmasının ve geldiği ülkenin dilini bilmesinin, çocukların uyumu ve başarısında olumlu katkısı olacağı yönündedir. Bu nedenle öğrencilerin dil bilmesi kadar ailelerinin de dil bilmesi çok önemlidir. Geldiği ülkenin dilini öğrenen aileler çocuklarına derslerinde yardımcı olabilir ve diğer yandan çocuklarının öğretmenleri ile sağlıklı bir iletişim kurabilir.

4.1.2 Yabancı Öğrencisi Olan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Sorunlar

Çalışmanın meta-sentez aşamasında incelenen 20 çalışmanın 18' i öğretmenlerin yabancı öğrenci kaynaklı yaşadığı sorunlara yer verilmiştir. Bu sorunlar; öğrencilerin Türkçe bilmemesi, öğrencilerin davranış sorunları ve veli kaynaklı sorunlar olarak gruplandırılmıştır. Benzer sorunlar görüşme yapılan öğretmenler tarafından da dile getirilmiştir. Öğretmenlerin

görüş birliği şeklinde ifade ettiği sorunlar nedeniyle eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirirken sıkıntı yaşandığı belirtilmektedir.

Öğretmenler; öğrencilerin Türkçe bilmediği için dersi anlamama, sorulara cevap verememe, ders etkinliklerini yapamama sorunlarıyla karşılaştığını vurgulamıştır. Bu nedenle yabancı öğrencilerin derslerde akademik başarı düzeyleri istenen seviye gelememekte ve buna bağlı öğretmen motivasyonunun da olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin derslere katılmak istediğini ama iletişim problemi nedeniyle kendilerini ifade edemediklerini belirtmiştir. Duygu (2016), Güngör ve Şenel (2018), Delen ve Erçoşkun (2019), Kılınç'ın (2019) çalışmalarındaki bulgular ile bu sorunlar örtüşmektedir. Şensin' in (2016) çalışmasında, öğretmenlerin yabancı öğrenciler nedeniyle daha fazla yorulduğu ve motivasyonlarının olumsuz etkilendiği belirtilmiştir.

Çalışma sonuçlarına göre, eğitim programlarının ve ders kitaplarının yabancı öğrencilere uygun olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin Türkçe dil becerilerinin bulunduğu sınıfla eşit olmaması ders içeriklerini anlamalarında zorluklar yaşamalarına neden olmaktadır. Ayrıca farklı kültürlerden gelen öğrenciler Türk kültürünü bilmedikleri için derslerdeki kültürel ve milli değerlerle ilgili kazanımları almakta zorlanmaktadır. Erdem' in (2017) çalışmasında; öğretmenlerin eğitim programlarının içerik analizi, öğretim yöntemleri, ders araç-gereç seçimi ve ölçme değerlendirme aşamalarında yabancı öğrenciler nedeniyle sorunlar yaşandığı belirtilmiştir.

Yabancı uyruklu öğrencilere verilen denklik belgesinin öğrencinin akademik yeterliliğini doğru şekilde yansıtmadığı belirtilmiştir. Öğrencilerin akademik becerisinin sınıf seviyesinin altında olduğu ya da eğitime ara verenlerin yaş olarak sınıf arkadaşlarından büyük olmasının sorunlara neden olduğu belirtilmiştir. Sarıahmetoğlu' nun (2019) çalışmasında da denklik işlemleri nedeniyle yaşından küçük sınıflara devam eden öğrencilerle yaşanan sorunlara yer verilmiştir. Denklik işlemlerinde öğrencinin akademik, psikolojik ve fiziksel uygunluğu göze alınmalıdır. Geldiği sınıfta öğretmenlere gözlem süresi verilebilir.

Eğitim-öğretim aşamasında öğretmenler, yabancı öğrencilerin istenmeyen davranışlar yaptıklarını belirtmiştir. Ders sırasında sıkılan yabancı öğrencilerin derste konuştuğu, dersle ilgilenmediği, sınıfta ayakta dolaştığı belirtilmiştir. Teneffüslerde de arkadaşlarıyla sorun yaşadığı, şiddet ve kaba sözler kullanma gibi olumsuz davranışlar gösterdiği ifade edilmiştir. Dil ve kültür farkı iletişim sorunlarının çözülmesini zorlaştırmaktadır. Kiroğlu, Kesten ve Elma (2010), Delen ve Erçoşkun (2019), Topsakal, Merey ve Keçe (2013) çalışmalarında da yabancı öğrencilerde dil öğrenene kadar uyum sorunları ve olumsuz davranışların daha fazla görüldüğü ifade edilmiştir.

Öğretmenlerin çalışmalarda elde edilen bulgulara göre, yabancı öğrencilerin velileri ile iletişim sorunları yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yabancı öğrenci velilerinin, Türkçe öğrenme konusunda yeterince çaba sarf etmediği dile getirilmiştir. Hatta çoğu öğrencinin okulda kısa sürede Türkçe öğrenebildiği fakat ailelerin Türkçe öğrenmeden ülkede yaşadığı belirtilmiştir. Türkçe bilmediği için veliler öğretmenler ile görüşmeye gelmek istememekte, çocuklarının derslerine yardımcı olamamaktadır. Duygu' nun (2016) çalışmasında da yabancı velilerin öğrencilere derslerinde yardımcı olmak istediğini fakat Türkçeyi iyi bilmedikleri için yapamadıkları şeklinde benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Öğrencilerde görülen uyum ve davranış sorunlarını çözmek için veli ile iş birliği yapmakta zorlandıkları öğretmenler tarafından çalışmalarda belirtilmiştir. Veli okula görüşme için gelse de iletişim sorunları yaşandığı için verimli sonuç alınamamaktadır. Şahan' ın (2012) çalışmasında benzer şekilde ailenin okula karşı ilgisiz olması sonucunda öğrencide disiplinsiz davranışlar görüldüğü belirtilmiştir.

Bazı öğretmenlerin zorluklarına rağmen yabancı öğrencileri kültürel bir zenginlik olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler küresel dünyada farklı ülkelerden gelen öğrencilerin bir arada eğitim almasını sosyal açıdan bir kazanım olarak gördüklerini ifade etmiştir. Benzer sonuçlara Özdemir (2016), Polat (2012) ve Duygu (2016) da çalışmalarında ulaşmıştır. Farklı ülkelerden gelen öğrenciler ile Türk öğrenciler arasında kültürel kaynaşma ve çok kültürlü eğitim ortamı meydana gelmektedir.

4.1.3 Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri

Meta-sentez çalışmasından elde edilen temaların incelenmesi ve görüşme verileri sonucunda yabancı öğrenciler ile ilgili eğitim-öğretim alanında karşılaşılan sorunlara hangi çözümlerin uygulandığı ve uygulanabilecek çözüm önerilerine ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin ve yabancı öğrencilerin yaşadıkları sorunları çözmek için kullandığı çözümlere çalışmalarda yer verilmiştir. Öğretmenler, öğrencilere yardımcı olmak için; arkadaşlarıyla kaynaşmalarını sağlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Ayrıca Türkçeyi bilen diğer yabancı öğrencilerin yardımıyla iletişim kurmaya çalıştıklarını ve derste etkinlikler sırasında bu öğrencilerden arkadaşlarına çeviri yapmaları istenmektedir. Ayrıca dersleri canlandırarak anlatma, görsel materyaller kullanma, dersi oyunlaştırma da diğer kullanılan yöntemlerdendir. Öğretmenler, çeviri konusunda teknolojik aletleri de kullanmaktadır. Google çeviri sayesinde öğrenciler ve veliler ile iletişim kurmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Sarıtaş ve vd. (2016), Güngör' ün (2015) çalışmalarındaki sonuçların da benzer olduğu görülmektedir.

Yabancı öğrencilerin en büyük sorunu olan dil problemi için farklı yaş gruplarına yönelik halk eğitim merkezleri tarafından verilen Türkçe kursları vardır. Öğrencilerin okul saatleri dışında bu kurslara katıldığı belirtilmiştir. Ayrıca veliler için de ücretsiz Türkçe kursları verilmektedir. Türkçe kurslarına katılım isteğe bağlıdır.

MEB tarafından yürütülen “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PIKTES)” yabancı öğrencilerin dil problemlerine yönelik bazı çözümler getirmiştir. Öğrencilerin Türkçe dil seviyesi için seviye belirleme sınavları yapılarak, sınav sonuçlarına göre yetersizlik görülen öğrenciler için ayrı dil sınıfları açılmıştır. Öğrenciler bu sınıflarda eğitimine devam ederek Türkçesi yeterli seviyeye geldiğinde denklik sınıflarına geri dönmektedir. Görüşme yapılan okulda da PIKTES Projesi kapsamında bir dil sınıfı bulunmaktadır.

Meta-sentez çalışmasında öneriler başlığı altında incelenen çalışmalardaki ortak çözüm önerileri yer almaktadır. MEB’e yönelik öneriler: Öğrencilere psikolojik destek sağlanması, sosyal etkinliklerin düzenlenmesi, Türkçe dil kursları açılması, denklik belgesinin gerçeğe uygunluğu, uyum sınıfları açılması, sınıf mevcutlarının kalabalık olmaması, öğrencilerin okul ve sınıflara dengeli dağılımı şeklinde sıralanmıştır. Öğretmenlere yönelik öneriler: Hizmet içi eğitim verilmesi ve öğretmenlerin derslerde farklı yöntem ve teknikler kullanmasıdır. Öğrencilere yönelik öneriler: Türk arkadaş edinme, Türkçe kurslarına devam etme ve okula düzenli devam etme yönündedir. Ailelere yönelik öneriler: Ailelere eğitim verilmesi, Türkçe dil eğitimi ve okul ile iletişim halinde olma şeklindedir.

Dünyada farklı ülkelerdeki yabancı öğrencilerin sorunları için kullanılan yöntemlerin incelenmesi sorunların çözümüne katkı sağlayacaktır. Belçika’da göçmen öğrencilerin çok olduğu okullarda göçmen çocukların sorunlarının azalması için onlara yönelik ders saatlerinde artış yapılmakta ve rehberlik hizmetleri verilmektedir (Sarıkaya, 2014). Almanya’ da 1980’li yıllarda yoğun göç sonucu artan Türk öğrenciler için uyum sınıfları açılarak, onlara Türkçe dersler verilmiş ve Almanca dil eğitimi de yoğunlaştırılmış şekilde yapılmıştır (Arslan, 2006). Şahan’ ın (2012) araştırma sonuçları da benzer uygulamaların olduğuna yer vermiştir.

4.2 Öneriler

4.2.1 Uygulayıcılar İçin Öneriler

4.2.1.1 Millî Eğitim Bakanlığına Yönelik Öneriler

1. Türkçe bilmeyen yabancı öğrenciler için uygun eğitim programları hazırlanabilir.
2. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler hakkında öğretmenlere hizmet içi kurslar verilebilir.
3. Türkiye’ de eğitim almaya başlayacak ara sınıf öğrencilerine öncelikle Türkçe dil sınavları yapılmalı, yeterli düzeyde Türkçe bilgisi varsa Türk öğrencilerle eğitim almaya başlamalıdır.
4. Öğrencilerin denklik belgelerinde ölçütler belirlenmeli ve yabancı uyruklu öğrenci yaşına ve akademik yeterliliğine uygun sınıfta eğitim almalıdır.
5. Yabancı öğrencilerin velilerine de Türkçe dil kursları zorunlu tutulmalıdır. Okul aile iş birliği için ailelerin de Türkçe öğrenmesi gereklidir.
6. Yabancı öğrenciler uygun Türkçe seviyesine gelene kadar ayrı sınıf ya da okullarda kendi anadili ile eğitim ve Türkçe eğitim birlikte verilebilir.
7. Yabancı öğrencilerin dağılımında belirli okullarda yoğunlaşma olmasının önüne geçilmelidir. Sayının fazla olması o okullarda eğitim gören Türk öğrencileri de etkilemektedir.
8. Yabancı öğrenciler için kendi anadilinde belirli aralıklarla eğitimler verilebilir.
9. Türk kültürüne uyum sağlaması için yüz yüze ya da çevrimiçi eğitimler verilebilir. Kültürel, sportif faaliyetler düzenlenebilir.
10. Öğrencilerin okula düzenli devamı için önlemler alınabilir.
11. Yabancı öğrencinin kayıtsız okula devam etmesi durumunun belirli bir süre ile sınırlandırılmalı ve ilgili kurumlar tarafından kontrolü sağlanmalıdır.
12. Yurtdışına çıkışlarda okula bilgi verilmesini zorunlu tutan bir sistem olmalıdır.
13. Yabancı velilere yönelik eğitimler verilebilir.
14. Yabancı öğrencilere psikolojik yardım alabilecekleri merkezler açılabilir.
15. Türk milli kültür ve değerleri hakkında yabancı öğrenciler ve aileleri bilgilendirilmelidir.

4.2.1.2 Öğretmenlere Yönelik Öneriler

1. Öğrencileri ve ailelerini yakından tanımak için aile ziyaretleri yapılmalıdır.
2. Yabancı öğrencileri sınıfta birlikte oturtmamalı fakat tercüme yapabilecek düzeyde dil bilgisi olan arkadaşlarına yakın oturtmalıdır.

3. Sınıfta yabancı öğrencilere uygulamalı ve kendilerinin de yapmalarını sağlayacak tarzda etkinliklerle ders anlatmalıdır.

4. Öğretmenler yabancı öğrencilerle ilgili eğitimlere katılmalıdır.

5. Türk ve yabancı öğrencilerin kaynaşmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlemelidir.

6. Türk öğrencilere ve yabancı öğrencilere uyum, kabullenme ve birlikte yaşama kültürünü kazanma konusunda destek olunmalıdır.

7. Öğrencinin ailesi ile iyi iletişim kurmalı ve öğrencinin devamsızlık yapması engellenmelidir.

8. Gerekirse yabancı öğrencinin düzeyine uygun bireyselleştirilmiş eğitim planı düzenlemelidir.

9. Yabancı öğrencinin kendini sınıfta güvende hissetmesini sağlayacak eğitim ortamı sağlamalıdır.

5.2.1.1.Yabancı Öğrencilere ve Velilerine Yönelik Öneriler

1. Aile olarak dil kursuna katılarak yaşadıkları ülkenin diline hâkim olmalıdır.

2. Öğrenciler Türk arkadaşlarıyla yakınlaşarak onlarla zaman geçirmelidir.

3. Türk kültürünü öğrenmek ve uyum göstermek için çaba göstermelidir.

4. Aileler ve öğrenciler eğitime önem vermelidir. Aileler, okul ile iletişim halinde olarak var olan sorunların çözümü için üstlerine düşen sorumlulukları yerine getirmeliler.

5. Aileler evde Türkçe konuşmalı ve çocukların Türkçe çizgi film, televizyon kanalları izlemesi sağlanmalıdır.

6. Öğrenciler evde Türkçe kitaplar okumalıdır.

4.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarını belirlemek için seçilen çalışma grubu genişletilerek ülke genelinde bir çalışma yapılabilir.

2. Bu araştırma ilkokullardaki yabancı öğrencilere yöneliktir. Eğitimin diğer kademelerindeki yabancı öğrenciler ile ilgili yapılabilir.

3. Farklı branşlardaki öğretmenlerin yabancı öğrenciler ile ilgili yaşadığı sorunlara yönelik çalışma yapılabilir.

4. Yabancı öğrencilerle aynı sınıfta eğitim alan Türk öğrencilerin yaşadıkları sorunlarla ilgili bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- APA (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. <http://www.apa.org/pi/multiculturalguidelines/homepage.html>, (erişim tarihi: 20 Eylül 2021)
- Aspfors, J., & Fransson, G. (2015). Research on mentor education for mentors of newly qualified teachers: a qualitative meta-synthesis. *Teaching And Teacher Education*, 48, 75-86.
- Arslan, M. (2006). Almanya'daki Türk işçi çocuklarının eğitim sorunları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 233-245.
- Aslan, S., & Aybek, B. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin çokkültürlü eğitime dayalı olarak uygulanan etkinlikler ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Teorik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11 (1), 58-82.
- Atalay, N., Kılıç, Z., Anılan, B., Anılan, H. ve Anagün, S. Ş. (2022). Suriyeli mülteci çocukların Türk okullarındaki eğitimleri: ilkokul öğretmenlerinin deneyimleri. *Journal of Qualitative Research in Education*, 29, 264-282, doi: 10.14689/enad.29.10
- Bair, C.R. (1999). Meta-Synthesis. Paper Presented at the Annual Meeting of the Association for the Study of Higher Education, San Antonio, TX, November 20, 1999. (ERIC Document Reproduction Service. No. 437866).
- Başkale, H. (2016) Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 23-28
- Başol, K. (1995). *Demografi*. Anadolu Matbaası, 5. Baskı, İzmir.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme ve küreselleşme Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Biçer, N., Çoban, İ., ve Bakır, S. (2014). Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin karşılaştığı sorunlar: Atatürk Üniversitesi örneği. *Journal Of International Social Research*, 7(29).
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve insan hakları. *Moment Dergi*, 2 (1), 60-80.
- Bozan, M.A, Akçay, A.O ve Karahan, E. (2021). İlkokullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerin uyum sürecinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 309-335.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (Geliştirilmiş 13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Cırık, İ. (2008). Çok kültürlü eğitim ve yansımaları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 27-40.
- Çağlar, A. (1997). *Yeni bir göçmen türü: Türk üniversitelerinde yabancı uyruklu öğrenci olmak*. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi. Toplum ve Göç: 20-21-22 Kasım.
- Çalık, T., ve Sezgin, F. (2005). Küreselleşme, bilgi toplumu ve eğitim. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 55-66.
- Çalık, M. ve Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 39, 174, 33-38.
- Çalışır, M. ve Özaslan H. (2021) Yabancı uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinin değerlendirilmesi: Bir durum çalışması. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 192-213. DOI: 10.29000/rumelide.1011389.
- Çelik, H. (2008). Çok kültürlülük ve Türkiye'deki görünümü. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(15), 319-332.
- Çelik, İ. (2013). *Türkiye' de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sorunları* (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, İ. (2008). İlköğretimin önemi ve öğretmen. *Eğitim Dergisi*, Sayı: 20
- Çoşkun, K. (2019). *Kastamonu'daki yabancı öğrencilerin Türkçeye yönelik tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Danış A. D. (2004). Yeni göç hareketleri ve Türkiye. *Birikim Dergisi*. No. 184-185, ss.216-224.
- Delen, A., ve Ercoşkun, M. H. (2019). Yabancı uyruklu öğrencilerin bulunduğu ilkokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının nitel açıdan incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 48 (223), 299-322.
- Demir, M. (2020). *Milli eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirhan, K. (2017). Ulusal alanyazında uluslararası öğrenciler ve uluslararası öğrencileri siyasal açıdan düşünmek. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICMEB17 Özel Sayısı. <http://dx.doi.org/10.17130/ijmeh.2017ICMEB1734650>.
- Duygu, H. (2016). *Alanya örneğinde yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, M. F. (2021). İlkokul 1. Sınıfta aile katılımı: sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 6 (1), 217-229.

- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 26-42.
- Ergün, M. (2015) *Eğitim felsefesi* (5. Baskı). Ankara. Pegem Akademi.
- Ertürk, S. (2013) *Eğitimde program geliştirme* (6.Basım). Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Finfgeld, D.L. (2003). Metasynthesis: The state of the art-so far. *Qualitative Health Research*, 13(7), 893-904.
- Göç İdaresi Müdürlüğü, erişim tarihi 11/10/2021
https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf
- Gözüküçük, M. (2015). *Anadili Türkçe olmayan ilköğrencilerine ilk okuma yazma öğretiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Denizli Pamukkale Üniversitesi.
- Güçlü, N. (1996). Yabancı öğrencilerin uyum problemleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(12).
- Gültekin, M. (2007). Dünyada ve Türkiye’de ilköğretimdeki yönelimler. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. Cilt 7, Sayı 2.
- Gültekin, M. (2009). *Okulöncesi eğitim ve ilköğretim. İlköğretime hazırlık ve ilköğretim programları* (Editör: Şefik Yaşar). Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Günay, E., Atılğan, D., & Serin, E. (2017). Dünya’da ve Türkiye’de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güngör F. (2015). *Yabancı uyruklu ilköğrencilerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güngör, F. ve Şenel, E. A. (2018). Yabancı uyruklu ilköğrencilerinin eğitim öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri, *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 124-173.
- Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü.
https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_01/27110237_OCAK_2020intern_et_BulteniSunu.pdf (24 Ağustos 2020).
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve kültür. *CÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(2), 163-172.

- İçöz, H. (2019). *İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle ilgili karşılaşılan sorunlar* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İmamoğlu, H., Çalışkan, E. (2017). Yabancı uyruklu öğrencilerin devlet okullarında ilkökul eğitime dair öğretmen görüşleri: Sinop İli örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (2), 529-546.
- Kara, M. ve Özenç, M. (2021). Suriyeli göçmen öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlara odaklanan araştırmaların eğilimleri: betimsel içerik analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 249-279.
- Kara, P. ve Korkut, R. (2010). Türkiye’de göç, iltica ve mülteciler. *Türk İdare Dergisi*, 467, 153-162.
- Karaman, K. (2010). Küreselleşme ve eğitim. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(3), 131-144.
- Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma teknikleri* (34.Basım). Ankara. Nobel Yayınları.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal bilim araştırmalarında paradigma değişimi: Nitel yaklaşımın yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86.
- Kılıç, T. (2010). Bir insan hakkı olarak iltica. <https://docplayer.biz.tr/3859838-Birinsanhakki-olarak-iltica-av-taner-kilic-ktaner-gmx-net.html>, (erişim tarihi:02.06.2019).
- Kılınç, E. (2014). *Antalya’da yaşayan yabancı uyruklu aile çocuklarının karşılaştığı eğitim sorunları (Uluslararası Özel Antalya Rus Okulu Örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kılınç, B.B. (2019). *İlkokula devam eden yabancı uyruklu öğrenciler ile T.C. Vatandaşı öğrencilerin birlikte eğitim almaları ile ilgili veli ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Kıroğlu, K., Kesten, A., Elma, C., (2010). Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu lisans öğrencilerinin sosyokültürel ve ekonomik sorunları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 26-39.
- Köse, İ. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilere yönelik tutumları ile kültürlerarası duyarlılık düzeyleri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Köse, N., Bülbül, Ö., & Uluman, M. (2019). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Continuous Vocational Education and Training*, 2(1), 16-29.

- Kubilay, S. ve Akbaşı, S. (2021), Geçici koruma altındaki öğrencilerin öğretme-öğrenme ortamı bağlamında okula uyumu. *Milli Eğitim Dergisi*, 50 (1), 405-445.
- Landis, J. R., ve Koch, G. G. (1977). The measurement of observer agreement for categorical data. *Biometrics*, 159-174.4
- MEB. (2012'a). 12 yıl zorunlu eğitim sorular- cevaplar. 13.02.2021 tarihinde http://www.meb.gov.tr/duyurular/duyurular2012/12yil_soru_cevaplar.pdf sitesinden alınmıştır.
- Mert, İ. S., ve Çiplak, B. (2017). Suriyeli ve diğer yabancı öğrencilerin Türk eğitim sistemine adaptasyonu ve okul içi iletişimlerine yönelik bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3 (2), 68-79.
- Moralı, G. (2018). Ders öğretmek Türkçenin İngilizce dilinde öğretiminde problemler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (15), 1426-1449.
- Nebel, S. (2008). Resilience: A Qualitative Meta-Synthesis, http://outcomesmhcd.com/presentations/SCOTT_NEBEL_DOC_PAPER.pdf, [Erişim Tarihi:10 /10/2021]
- Özdayı, N. (1990). *Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatmininin ve iş stresinin karşılaştırmalı analizi* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Polat, F. (2012). *Türkiye'de öğrenim gören yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Polat, S., ve Ay, O. (2016). Meta-sentez: kavramsal bir çözümlenme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 52-64.
- Sadllah Al-Mashhadani, T. K. (2018). *Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenim sürecinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sağlam, İ. H. ve Kanbur, N. İ. (2017). Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 7 (2), 310-323.
- Saraçoğlu, M. (2015). *Türkiye'de geometrik düşünme üzerine yapılan araştırmalara ilişkin bir meta-sentez*. Doktora Tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.

- Sarıahmetoğlu, H. (2019) *Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim sistemine uyumunda karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri* (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Sarıkaya, H.S. (2014). Belçika Flaman bölgesi eğitim sisteminde Türk kökenli çocukların yaşadığı temel eğitim sorunların incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 8: 246-260.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Sirkeci, İ. ve Yüceşahin, M. M. (2014). Türkiye’de göç çalışmaları. *Göç Dergisi*, 1 (1), 1-10. ISSN: 2054-7110 | e-ISSN: 2054-7129
- Şad, S. N. (2012). Investigation of parental involvement tasks as predictors of primary students’ Turkish, math, and science & technology achievement. *Eğitim Araştırmaları Eurasian Journal of Educational Research*, 49,173-196.
- Şahan, G. (2012). *Almanya’da ilkokullara devam eden Türk öğrencilerin başarılarını etkileyen faktörlerin nitel bir analizi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi.
- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye’den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3): 1719-1737.
- Sönmez, V. (2017). *Eğitim Felsefesi* (14. Baskı). Ankara. Anı Yayıncılık.
- Taşçı, F. (2009). Bir sosyal politika sorunu olarak göç. *Kamu-İş*, 10 (4), 177-204.
- Taşkın, D. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 175-201.
- TDK, Büyük Türkçe Sözlük. 24.08.2020 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır.
- Thomas, J. ve Harden, A. (2008). Methods for the thematic synthesis of qualitative research in systematic reviews. *BMC Medical Research Methodology*, 8(45). doi:10.1186/1471-2288-8-45.
- Topsakal, C., Merey, Z. ve Keçe, M. (2013). Göçle gelen ailelerin çocuklarının eğitim-öğrenim hakkı ve sorunları üzerine nitel bir çalışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(27), 546-560.
- Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/> 02.01.2022 tarihinde ulaşılmıştır.

- Türnüklü, A. (2001). Eğitim bilim alanında aynı araştırma sorusunu yanıtlamak için farklı araştırma tekniklerinin birlikte kullanılması. *Eğitim ve Bilim*, 26(120).
- UNESCO (2009). Global education digest 2009: Comparing education statistics across the world. UNESCO Institute for Statistics Publication. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183249?posInSet=1&queryId=c5693483-4a7d-40759037-be88e758ca4d>, (erişim tarihi: 14.02.2020).
- Uslu, G. (2019). *Hayat bilgisi konularında yapılan nitel çalışmaların incelenmesi: bir meta-sentez çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uyar, Y. (2007). *Türkçe öğretiminde kültür aktarımı ve kültürel kimlik geliştirme* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Varış, F. (1996). *Eğitimde program geliştirme: Teori, Teknikler*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara. Seçkin Yayınevi.
- Yıldız Yılmaz, N. ve Demir, E. (2021). Sınıf öğretmenlerinin yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin sorunları ile çözüm önerilerinin değerlendirilmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 11(2), 535-556.
- Yurdabakan, İ. (2002). Küreselleşme konusundaki yaklaşımlar ve eğitim. *Eurasian Journal of Educational Research*, Issue 6, 61-66.

EKLER

EK 1. ÖĞRETMEN YARI YAPILANDIRILMIS GÖRÜŞME FORMU

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PROGRAM GELİŞTİRME VE ÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKOKULDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM
ÖNERİLERİNE YÖNELİK ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Merhaba, adım Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ. Akdeniz Üniversitesi Program Geliştirme ve Öğretim Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda halen sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. **YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI** adında bir araştırma yapmaktayım. Katkılarınız için size şimdiden teşekkür ediyorum. Görüşmemize geçmeden önce, görüşmemizin gizli kalacağını belirtmek isterim. Bunun yanında araştırma raporunda isimleriniz kesinlikle yer almayacak, bunun yerine takma isimler kullanılacak ya da isimleriniz şifrelenecektir. Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı? Konuşmanızın ses cihazı veya video ile kaydedilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Görüşme sonunda istemediğiniz bilgileri silebiliriz. Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

Görüşmemizin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Tarih: .../...../.....

Saat: .....

Bu araştırmaya hiçbir baskı altında kalmadan gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ bilimsel araştırma süreci boyunca veri toplama amaçlı olarak görüşme yapmasında ve ses kaydı almasında hiçbir sakınca bulunmamaktadır.

ÖĞRETMEN MÜLAKAT FORMU

1.Cinsiyet

Kadın

Erkek

2.Yaş

26-30

41-45

31-35

46-50

36-40

51 ve üstü

3. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz? (.....)

4. Ne kadar süredir sınıfınızda yabancı uyruklu öğrenciler ile çalışıyorsunuz? (.....)

5. Öğretmen Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

a. Sınıfınızda yabancı uyruklu öğrenci/ öğrencilerin olması hakkında ne düşünüyorsunuz?

b. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlar genel olarak nelerdir?

c. Sınıfınızdaki diğer öğrencilerinizin bu öğrencilere yönelik davranışları nasıldır?

ç. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrenciler öğrenme öğretme sürecinde hangi sorunları yaşıyorlar?

d. Sınıfınızda ya da okulunuzda bu sorunların çözümüne yönelik ne tür uygulamalar yapılmaktadır? Bu uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

e. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları bu sorunların çözümü için sizin önerileriniz nelerdir?

f. Konu hakkında eklemek istediğiniz başka düşünceleriniz var mı?

EK 2. ÖĞRENCİ YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

ÖĞRENCİ MÜLAKAT FORMU

İLKOKULDA YABANCI UYRUKLU ÖĞRENCİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİNE YÖNELİK ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Merhaba, adım Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ. Akdeniz Üniversitesi Program Geliştirme ve Öğretim Anabilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Aynı zamanda halen sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. **YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI** adında bir araştırma yapmaktayım. Katkılarınız için size şimdiden teşekkür ediyorum. Görüşmemize geçmeden önce, görüşmemizin gizli kalacağını belirtmek isterim. Bunun yanında araştırma raporunda isimleriniz kesinlikle yer almayacak, bunun yerine takma isimler kullanılacak ya da isimleriniz şifrelenecektir. Görüşmemize başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı? Konuşmanızın ses cihazı veya video ile kaydedilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? Görüşme sonunda istemediğiniz bilgileri söylebiliriz. Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

Görüşmemizin yaklaşık yarım saat süreceğini tahmin ediyorum. İzin verirseniz sorulara başlamak istiyorum.

Tarih:...../...../.....

Saat:.....

Bu araştırmaya hiçbir baskı altında kalmadan gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ bilimsel araştırma süreci boyunca veri toplama amaçlı olarak görüşme yapmasında ve ses kaydı almasında hiçbir sakınca bulunmamaktadır.

ÖĞRENCİ MÜLAKAT FORMU

Adınız ve Soyadınız:

1. Cinsiyetiniz

( ) Kız ( ) Erkek

2. Kaçınıcı sınıftasın? .....

3. Kaç yaşındasın? .....

4. Türkiye'ye hangi ülkeden geldin? .....

5. Türkiye'de kaç senedir yaşıyorsun? .....

6. Türkiye'ye kimlerle geldin? .....

7. Türkiye'de ne kadar kalacaksın? .....

ÖĞRENCİ YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

a. Türkiye'yi seviyor musun? Anlatır mısın?

b. Türkiye'de Türk öğrencilerle birlikte eğitim görme konusunda neler düşünüyorsun?

c. Başka bir ülkede yaşamının zorlukları nelerdir? Bahseder misin? (Dil, iletişim, uyum vb.)

ç. Sınıftaki diğer arkadaşlarıyla ve öğretmenle (öğretmenlerinle) ilişkiniz nasıl?

d. Okulda ya da sınıfta eğitiminle ilgili yaşadığın sorunlar neler? (Dil, iletişim, disiplin, öğrenme vb.)

e. Okulda ya da derste bir sorun yaşadığında bunu çözmek için neler yapıyorsun, kimlerden yardım alıyorsun?

f. Senin bu sorunlarını çözmek için okulda ya da sınıfta neler yapılıyor?

g. Akademik başarını artması için okulda ya da sınıfta başka neler yapılmasını isterdin?

h. Bu konuyla ilgili söylemek istediğin başka bir şey var mı?

EK 3. ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 31.12.2020-138700

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu
KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ : 23.12.2020
TOPLANTI SAYISI : 21
KARAR SAYISI : 297

Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Dr. Öğr. Üyesi Miray DAĞYAR'ın danışmanlığını, Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ'ün araştırmacılığını üstlendiği, "Yabancı Öğrencilerin Eğitimde Yaşadığı Sorunlara Yönelik: Bir Meta-Sentez Çalışması" konulu çalışmanın, fikri hukuki ve telif hakları bakımından metot ve ölçeğine ilişkin sorumluluğun başvurucaya ait olmak üzere, proje süresince uygulanmasının etik olarak uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Osman ERAVŞAR
Kurul Başkanı

Başkan
Prof. Dr.
Osman ERAVŞAR

Başkan Yrd.
Prof. Dr.
Bahattin ÖZDEMİR

Üye
Prof. Dr.
Hilmi DEMİRKAYA

Üye
Prof. Dr.
Mustafa ŞEKER

Üye
Prof. Dr.
Adnan DÖNMEZ

Üye
Prof. Dr.
Abdullah KARAÇACI

Üye
Prof. Dr.
Eyyup YARAŞ

EK 4. ANTALYA İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNDEN ALINAN İZİN BELGESİ

ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-98017890-20-21384683
Konu : Anket Uygulanması

26.02.2021

İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

İlgi : 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarında Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleriyle Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi.

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Aysin ALTINIŞIK AKGÖZ'ün "Yabancı Öğrencilerin (Suriye'li hariç) Eğitimde Yaşadığı Sorunlara Yönelik: Bir Meta-Sentez Çalışması" adlı araştırmasını, Konyaaltı İlçesi Bedriye Bileydi İlkokulunda uygulama isteği ile ilgili 04/02/2021 tarih ve 18795 sayılı başvurusu, Müdürlüğümüz ARGE Birimi Değerlendirme ve İnceleme Komisyonunca incelenmiş olup,

Adı geçenin ilgi Genelge kapsamında 2020-2021 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde olmak üzere, Konyaaltı İlçesi Bedriye Bileydi İlkokulunda görev yapan öğretmenlere ve öğrenim gören yabancı öğrencilere yönelik araştırmasını, Okul Müdürlüklerinin sorumluluğunda Eğitim-Öğretim faaliyetlerini aksatmaksızın yürütmesi,

Söz konusu araştırmanın bitimine müteakip; sonuç raporunun bir örneğinin CD ortamında Müdürlüğümüz Ar-Ge bürosuna gönderilmesi kaydıyla uygulanması, Komisyonca uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 25/08/2020 tarih ve 24911 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
26.02.2021

Hüseyin ER
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

1. Cinsiyet

Kadın

Erkek

2. Yaş

26-30

31-35

36-40

41-45

46-50

51 ve üstü

3. Kaç yıldır öğretmenlik yapıyorsunuz? (.....)

4. Ne kadar süredir sınıfınızda yabancı uyruklu öğrenciler ile çalışıyorsunuz? (.....)

5. Öğretmen Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Soruları

a. Sınıfınızda yabancı uyruklu öğrenci öğrencilerin olması hakkında ne düşünüyorsunuz?

b. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları sorunlar genel olarak nelerdir?

c. Sınıfınızdaki diğer öğrencilerinizin bu öğrencilere yönelik davranışları nasıldır?

ç. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrenciler öğrenme öğretme sürecinde hangi sorunları yaşıyorlar?

d. Sınıfınızda ya da okulunuzda bu sorunların çözümüne yönelik ne tür uygulamalar yapılmaktadır? Bu uygulamaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

e. Sınıfınızdaki yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları bu sorunlara çözümlü için sizin önerileriniz nelerdir?

f. Konu hakkında eklemek istediğiniz başka düşünceleriniz var mı?

ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

1. Cinsiyetiniz

( ) Kız ( ) Erkek

2. Kaçınıcı sınıftasın? .....

3. Kaç yaşındasın? .....

4. Türkiye'ye hangi ülkeden geldin? .....

5. Türkiye'de kaç senedir yaşıyorsun? .....

6. Türkiye'ye kimlerle geldin? .....

7. Türkiye'de ne kadar kalacaksın? .....

ÖĞRENCİ YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME SORULARI

a. Türkiye'yi seviyor musun? Anlatır mısın?

b. Türkiye'de Türk öğrencilerle birlikte eğitim görme konusunda neler düşünüyorsun?

c. Başka bir ülkede yaşamının zorlukları nelerdir? Bahseder mısın? (dil, iletişim, uyum vb.)

ç. Sınıftaki diğer arkadaşlarınızla ve öğretmenlerle (öğretmenleriyle) ilişkiniz nasıl?

d. Okulda ya da sınıfta eğitimle ilgili yaşadığınız sorunlar neler? (dil, iletişim, disiplin, öğrenme vb.)

e. Okulda ya da derste bir sorun yaşadığınızda bunu çözmek için neler yapıyorsunuz, kimlerden yardım alıyorsunuz?

f. Senin bu sorunlarını çözmek için okulda ya da sınıfta neler yapılıyor?

g. Akademik başarının artırılması için okulda ya da sınıfta başka neler yapılmasını isterdin?

h. Bu konuyla ilgili söylemek istediğin başka bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı: Aylin ALTINIŞIK AKGÖZ

Doğum Yeri ve Tarihi:

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi:

Yüksek Lisans Öğrenimi:

Bildiği Yabancı Diller: İngilizce

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum:

İletişim

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
  - Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
  - Tezimin/Raporumun ..... Yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum.
- Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

İNTİHAL RAPORU

YABANCI ÖĞRENCİLERİN EĞİTİMDE YAŞADIĞI SORUNLARA YÖNELİK BİR META-SENTEZ ÇALIŞMASI

ORJİNALLİK RAPORU

% 19	% 18	% 4	% 8
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

	acikbilim.yok.gov.tr İnternet Kaynağı	% 4
	toad.halileksi.net İnternet Kaynağı	% 2
	Submitted to Bahcesehir University Öğrenci Ödevi	% 1
	hdl.handle.net İnternet Kaynağı	% 1
	dergipark.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
	Submitted to Akdeniz University Öğrenci Ödevi	% 1
	Submitted to University of Leicester Öğrenci Ödevi	% 1